

Skolelevers drogvanor 2001

Thomas Hvitfeldt
Barbro Andersson
Björn Hibell

Rapport nr 67
Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning
2002

© Centraförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN)
1:a upplagan, 1:a tryckningen (1-400)
Tryck: Elanders Gotab, 2002
Omslag: Lybergs
ISSN 0283-1198
ISBN 91-7278-085-1

Innehåll

Sammanfattning.....	17
Årskurs 6	17
Årskurs 9	18
Summary	21
Grade six.....	21
Grade nine	22
Inledning.....	24
Undersökningen och rapporten	25
Metodproblem	30
Årskurs 9	36
Alkohol.....	36
Tobak.....	60
Narkotika.....	64
Sniffning.....	70
Sömnmedel och lugnande medel.....	71
Läkemedel tillsammans med alkohol	72
Dopning.....	73
Anskaffningen av alkoholdrycker	73
ANT-undervisningen i skolan	75
Elevernas sociala situation i skolan.....	76
Spel.....	77
Samband mellan konsumtion av olika medel och vissa andra variabler	78
Årskurs 6	85
Alkohol.....	85
Tobak.....	94
Narkotika.....	96
Sniffning.....	97
Föräldrarnas kännedom om alkoholvänorna	97
Anskaffningen av alkoholdrycker	98
ANT-undervisningen i skolan	99
Samband mellan skolk och alkoholkonsumtion, rökning, sniffning samt lusten att prova narkotika	99
Avslutande kommentarer.....	101

Årskurs 6	101
Årskurs 9	102
Gemensam utvecklingstrend för alkoholkonsumtion, narkotika och sniffning	106
Samband mellan olika konsumtionsvanor och vissa beteenden	107
ANT-undervisning.....	108
Till sist.....	109
Referenser.....	110
Tabeller – årskurs 9	112
Tabeller – årskurs 6	179

Diagram

Diagram 1. Andelen alkoholkonsumenter i årskurs 9 efter kön. 1971-2001	38
Diagram 2. Konsumtion av folköl (2,8-3,5%). Procent av pojkar och flickor i årskurs 9. 1977-2001.....	43
Diagram 3. Konsumtion av starköl. Procent av pojkar och flickor i årskurs 9. 1971-2001	44
Diagram 4. Konsumtion av vin. Procent av pojkar och flickor i årskurs 9. 1977-2001.....	46
Diagram 5. Konsumtion av sprit. Procent av pojkar och flickor i årskurs 9. 1977-2001	48
Diagram 6. Andelen elever i årskurs 9 som druckit hemtillverkad sprit ("hembränt") under de senaste 12 månaderna, efter kön. 1991-2001	49
Diagram 7. Den beräknade genomsnittliga årskonsumtionen mätt i dl ren alkohol (100%) i årskurs 9 efter kön. 1977-2001 (blanddrycker ingår fr o m 1998). 1977-1989 avser skattade värden med utgångspunkt från konsumtionsindex (data saknas för 1983-1985).....	52
Diagram 8. Den beräknade genomsnittliga årskonsumtionen av folköl, starköl, vin, sprit och blanddrycker mätt i dl ren alkohol (100%) i årskurs 9 efter kön. 1989-2001 (blanddrycker ingår fr o m 1998).....	55
Diagram 9. Proportionen mellan pojkarnas och flickornas beräknade årskonsumtion i ren alkohol (100%) och fördelningen på olika drycker. 2001	56
Diagram 10. Andelen som varit berusade vid 13 år efter konsumtionskategori och kön. Årskurs 9. 2001	57

Diagram 11. Andelen elever som intensivkonsumerar någon gång i månaden eller oftare i årskurs 9 efter kön. 1972-2001	59
Diagram 12. Andelen rökare i årskurs 9 efter kön. 1971-2001	61
Diagram 13. Andelen tobakskonsumenter i årskurs 9 efter kön. 2001	63
Diagram 14. Andelen elever som någon gång använt narkotika samt andelen elever som använt narkotika senaste månaden (uppgifter saknas för 1983-1985) efter kön. 1971-2001	65
Diagram 15. Andelen elever i årskurs 9 bland dem som aldrig använt narkotika som ”vet någon som kan sälja narkotika”, ”haft lust att pröva” samt ”haft möjlighet att pröva”. 1971-1982 och 1986-2001	69
Diagram 16. Erfarenhet av sniffning bland elever i årskurs 9 efter kön. 1971-2001	70
Diagram 17. Sambandet mellan narkotikaerfarenhet och vissa andra variabler. Årskurs 9. 2001	80
Diagram 18. Sambandet mellan alkoholkonsumtionsindex (se avsnittet ”Total årlig alkoholkonsumtion”) och vissa andra variabler. Årskurs 9. 2001	81
Diagram 19. Andelen alkoholkonsumenter i årskurs 6 efter kön. 1977-2001	86
Diagram 20. Andelen rökare i årskurs 6 efter kön. 1977-2001	95
Diagram 21. Andelen elever som känner sig berusade varje gång de dricker alkohol, använt narkotika samt andelen som sniffat (1983 omformulerades sniffningsfrågan). 1971-2001.	107

Tabeller

Årskurs 9

Tabell 1.	Antalet bearbetade formulär och bortfallet i procent. 1971-2001.	111
Tabell 2.	Svarsfördelningen för några variabler i den s k Stockholmsundersökningen 1993. Andelen som uppgett respektive svarsalternativ vid den ordinarie datainsamlingen, i bortfallsundersökningen samt totalt (inkl bortfallet), efter kön.	112
Tabell 3.	Andelen konsumenter och icke-konsumenter av alkohol samt andelen som druckit öl, alkoholisk, stark cider, vin eller sprit under vårterminen.* Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 9. 1971-2001.	113
Tabell 4.	Andelen konsumenter och icke-konsumenter av mellanöl, folköl, starköl, blanddrycker, vin och sprit. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön 1971-1982 och 1986-2001.*	114
Tabell 5.	Översikt av olika kombinationer med avseende på typ av dryck. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1991-2001*	115
Tabell 6.	”Har du någon gång under vårterminen druckit öl, vin eller sprit?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1983-2001.*	116
Tabell 7.	”Har du druckit öl, vin eller sprit den senaste veckan* (d v s 7 dagar tillbaka från och med igår)? Räkna inte med lättöl.” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1983-2001.	117
Tabell 8.	Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckestillfälle för mellanöl och folköl. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1971-2001.*	118

Tabell 9.	Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckestillfälle för starköl. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1977-1983* och 1986-2001**	119
Tabell 10.	Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckestillfälle för vin. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1971-1983* och 1986-2001	120
Tabell 11.	”Har du någon gång under de senaste 12 månaderna druckit hemtillverkat vin?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1991-2001	121
Tabell 12.	Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckestillfälle för sprit. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1971-1983* och 1986-2001	122
Tabell 13.	”Har du någon gång under de senaste 12 månaderna druckit hemtillverkad sprit (s k hembränt)?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1991-2001	123
Tabell 14.	”Har du någon gång under de senaste 12 månaderna druckit s k smuggelsprit?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1997-2001	124
Tabell 15.	Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckestillfälle för blanddrycker (bl a stark cider och s k alkoholäsk). Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1998-2001	125
Tabell 16.	Konsumtionsindex för total årlig alkoholkonsumtion. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1974-1982 och 1986-2001**	126
Tabell 17.	Den beräknade genomsnittliga totala årskonsumtionen mätt i dl alkohol 100 % samt olika dryckers andel av totala alkoholkonsumtionen bland elever i årskurs 9 efter kön. 1989-2001.*	127
Tabell 18.	”Hur ofta händer det att du känner dig berusad när du dricker alkohol?”* Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1972-2001	128
Tabell 19.	”Hur ofta händer det att du dricker alkohol motsvarande minst en halv halvflaska* sprit eller en helflaska vin eller	

	fyra stora flaskor stark cider eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid samma tillfälle?" Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1972-1983* och 1986-2001.**	130
Tabell 20.	"Hur gammal var du första gången du kände dig berusad?" Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1992-2001.	132
Tabell 21.	"Hur gammal var du första gången du kände dig berusad?" Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 2000-2001.	133
Tabell 22.	Andelen elever som upplevt problem i samband med alkoholkonsumtion. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 2001.	134
Tabell 23.	Rökning. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1971-1997*	135
Tabell 24.	"Röker du?" Procentuell fördelning efter kön. 1997-2001*.....	136
Tabell 25.	"Hur ofta röker du?" Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1983-1997*.....	137
Tabell 26.	Uppgiven konsumtion av cigaretter bland elever som röker varje dag. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1986-2001*	138
Tabell 27.	Snusvanor. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1974-1997.*	139
Tabell 28.	Snusar du? Procentuell fördelning efter kön. 1997-2001*	140
Tabell 29.	Uppgiven snuskonsumtion bland de elever som snusar. Procentuell fördelning efter kön. 1997-2001.	140
Tabell 30.	Snusning och rökning. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1984-2001*	141
Tabell 31.	Hur får du vanligen tag på cigaretter? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som röker. 1997-2001.	142
Tabell 32.	Hur får du vanligen tag på snus? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som snusar. 1997-2001.	142

Tabell 33.	Andelen elever som använt narkotika, andelen som fortfarande använder narkotika, samt andelen som använt narkotika under vårterminen. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1971-2001.....	143
Tabell 34.	Hur många gånger har du använt hasch/marijuana den senaste månaden?* Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som använt narkotika.** 1971-1982 och 1986-2001.	144
Tabell 35.	Andelen elever som använt cannabispreparat enbart, annan narkotika enbart, samt andelen som använt både cannabispreparat och annan narkotika. Årskurs 9. Procentuell fördelning bland dem som använt narkotika.* 1989-2001.....	145
Tabell 36.	Hur gammal var du när du använde narkotika första gången? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som använt narkotika.* 1989-1999.	146
Tabell 37.	"Hur gammal var du när du använde marijuana eller hasch första gången?" och "Hur gammal var du när du använde annan narkotika första gången?" Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som använt narkotika. 2000 och 2001*	147
Tabell 38.	Vilket slag av narkotika använde du första gången? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som använt narkotika.* 1989-2001.....	148
Tabell 39.	Känner dina föräldrar till att du använt narkotika? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som någon gång använt narkotika.* 1979-1982 och 1986-2001.	149
Tabell 40.	Känner du till någon person i din egen ålder som du tror eller säkert vet har använt något av följande medel? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1991-2001.....	150
Tabell 41.	Vilket eller vilka slag av narkotika tror du att du skulle kunna få tag på? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1991-2001.	151

Tabell 42.	Har du någon gång haft möjlighet att pröva narkotika? * samt "Vet du någon person som skulle kunna ge eller sälja narkotika till dig?" ** Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön, bland dem som ej använt narkotika.*** 1971-1982 och 1986-2001.	152
Tabell 43.	Har du någon gång haft lust att pröva narkotika? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön, bland dem som ej använt narkotika.* 1971-1982 och 1986-2001.	153
Tabell 44.	Erfarenhet av sniffning. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1971-1983.	154
Tabell 45.	Har du sniffat någon gång? samt andelen elever som sniffar fortfarande. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1983-2001.	155
Tabell 46.	Har du någon gång använt sömnmedel eller lugnande medel som läkare skrivit ut åt dig? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1986-2001.	156
Tabell 47.	Har du någon gång använt sömnmedel eller lugnande medel utan att läkare skrivit ut åt dig? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1988-2001.	157
Tabell 48.	Har du någon gång använt läkemedel tillsammans med alkohol?* Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1979-1982 och 1986-2001.	158
Tabell 49.	Erfarenhet av dopingmedel. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1993-2001.	159
Tabell 50.	Hur får du vanligen tag på folköl/starköl? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön och alkoholsort*. 1987-2001**.	160
Tabell 51.	Hur får du vanligen tag på vin/sprit? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön och alkoholsort*. 1987-2001**.	162
Tabell 52.	Hur har du fått tag på den hembrända spriten? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som druckit hemtillverkad sprit under de senaste 12 månaderna.* 1995-2001.	164

Tabell 53.	Hur får du vanligen tag på stark cider, alkoholisk, wine coolers eller andra blanddrycker? Procentuell fördelning efter kön. 1998-2001.....	165
Tabell 54.	Hur har kompisarna fått tag i den hembrända spriten? Procentuell fördelning efter kön bland dem som druckit hembränt under de senaste 12 månaderna samt uppgett att de köpt/blivit bjudna av kompisar. 1998-2001*.....	166
Tabell 55.	Är det lätt eller svårt för dig att få tag på starköl, vin eller sprit? Procentuell fördelning efter kön. 1998-2001.....	167
Tabell 56.	Vet du någon person som har en hembränningsapparat? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1996-2001.....	168
Tabell 57.	Har du haft någon undervisning om alkohol, narkotika och tobak det här läsåret? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1979-1982 och 1986-2001.....	169
Tabell 58.	Tycker du att du har fått för mycket eller för lite undervisning om alkohol, narkotika och tobak under det här läsåret? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1982 och 1986-2001.....	170
Tabell 59.	Tycker du att undervisningen om alkohol, narkotika och tobak varit bra eller dålig? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1990-2001.....	171
Tabell 60.	Hur trivs du i skolan? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1984-2001.....	172
Tabell 61.	Brukar du skolka? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1984-2001.....	173
Tabell 62.	Har du under senaste 30 dagarna deltagit i spel el lotteri m pengar som vinst? Procentuell fördelning bland pojkar och flickor. 2000-2001.....	174
Tabell 63.	Hur mycket spelade du för de senaste 30 dagarna? Procentuell fördelning bland pojkar och flickor som uppger att de spelat för pengar de senaste 30 dagarna. 2000-2001.....	174

Tabell 64.	Vilka spel har du spelat de senaste 30 dagarna? Procentuell fördelning bland pojkar och flickor som uppger att de spelat för pengar de senaste 30 dagarna. 2000-2001.....	175
Tabell 65.	Sambandet mellan narkotikaerfarenhet och konsumtion av andra medel. Andelen elever i årskurs 9 med och utan narkotikaerfarenhet som uppvisat respektive beteende, efter kön. 2001.	176
Tabell 66.	Sambandet mellan alkoholkonsumtion och vissa andra alkoholvariabler liksom konsumtion av andra medel. Årskurs 9. Andelen elever i olika konsumtionskategorier som uppvisat respektive beteende, efter kön. 2001.....	177
Tabell 67.	Sambandet mellan narkotikaerfarenhet och vissa andra variabler. Andelen elever i årskurs 9 med och utan narkotikaerfarenhet som uppvisat respektive beteende, efter kön. 2001.	178
Tabell 68.	Sambandet mellan alkoholkonsumtion och vissa andra variabler. Årskurs 9. Andelen elever i olika konsumtionskategorier som uppvisat respektive beteende, efter kön. 2001.....	178

Årskurs 6

Tabell 69.	Andelen konsumenter och icke-konsumenter av alkohol. Årskurs 6. 1971-1982 och 1987-2001.*	179
Tabell 70.	Andelen konsumenter och icke-konsumenter av mellanöl, folköl, starköl, blanddrycker, vin och sprit. Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön 1971-1982 och 1987-2001.	180
Tabell 71.	Översikt av olika kombinationer med avseende på typ av dryck. Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1979-1982 och 1987-2001*.....	181
Tabell 72.	”Har du någon gång under vårterminen druckit öl, vin eller sprit?” Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1983-2001.*	182
Tabell 73.	”Har du druckit öl, vin eller sprit den senaste veckan* (d v s 7 dagar tillbaka från och med igår)? Räkna inte med lättöl.” Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1983-2001.	183

Tabell 74.	Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckestillfälle för mellanöl och folköl. Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1971-1982 och 1987-2001.*	184
Tabell 75.	Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckestillfälle för starköl. Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1977-1982 och 1987-2001.	185
Tabell 76.	Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckestillfälle för vin. Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1971-1982 och 1987-2001.	186
Tabell 77.	Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckestillfälle för sprit. Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1971-1982 och 1987-2001.	187
Tabell 78.	”Har du någon gång under de senaste 12 månaderna druckit hemtillverkad sprit (s k hembränt)?” Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1997-2001.	188
Tabell 79.	Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckestillfälle för blanddrycker (bl a stark cider och s k alkoholäsk). Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1999 och 2001.	189
Tabell 80.	Konsumtionsindex för total årlig alkoholkonsumtion*. Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1977-1982 och 1987-2001.	190
Tabell 81.	”Hur ofta händer det att du dricker alkohol motsvarande minst en halvflaska sprit eller en helflaske vin eller fyra stora flaskor stark cider* eller fyra burkar starköl** eller sex burkar folköl vid samma tillfälle?” Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1972-1982 och 1987-2001.	191
Tabell 82.	”Hur ofta händer det att du känner dig berusad när du dricker alkohol?” Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1972-1982 och 1987-2001.	192
Tabell 83.	Rökning. Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1971-2001.	193
Tabell 84.	Snusvanor. Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1974-2001.*	194

Tabell 85.	Andelen elever som använt narkotika, andelen som fortfarande använder narkotika samt andelen som använt narkotika under vårterminen. Årskurs 6. 1971-1982 och 1987-2001.....	195
Tabell 86.	Har du någon gång haft möjlighet att pröva narkotika? * samt "Vet du någon person som skulle kunna ge eller sälja narkotika till dig?" ** Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön, bland dem som ej använt narkotika.*** 1971-1982 och 1987-2001.	196
Tabell 87.	"Har du någon gång haft lust att pröva narkotika?" Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön, bland dem som ej använt narkotika.* 1971-1982 och 1987-2001.....	197
Tabell 88.	Erfarenhet av sniffning. Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1971-1982.....	198
Tabell 89.	"Har du sniffat någon gång?" Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1983-2001.....	199
Tabell 90.	Känner dina föräldrar till att du dricker alkohol? Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön bland dem som på denna fråga själva angett att de dricker alkohol.* 1979-1982 och 1987-2001.....	200
Tabell 91.	Hur får du vanligen tag på folköl/starköl? Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön och alkoholsort*. 1987-2001.	201
Tabell 92.	Hur får du vanligen tag på vin/sprit? Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön och alkoholsort*. 1987-2001.	202
Tabell 93.	Hur får du vanligen tag på stark cider, alkoholisk, wine coolers eller andra blanddrycker? Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1999-2001.....	203
Tabell 94.	Hur har du skaffat den hembrända spriten? Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön bland dem som druckit hemtillverkad sprit under de senaste 12 månaderna. 2001.*.....	203
Tabell 95.	Har du haft någon undervisning om alkohol, narkotika och tobak det här läsåret? Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1979-1982 och 1987-2001.....	204

Tabell 96.	Tycker du att du har fått för mycket eller för lite undervisning om alkohol, narkotika och tobak under det här läsåret? Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1982 och 1987-2001.	205
Tabell 97.	Sambandet mellan skolk och alkoholkonsumtion, rökning, sniffning samt lust att prova narkotika. Andelen elever i årskurs 6 som uppgett respektive beteende, efter kön. 2001.	206

Sammanfattning

Sedan 1971 har årliga undersökningar av skolungdomars alkohol-, narkotika-, tobaks- och sniffningsvanor genomförts. Undersökningarna har utförts på riksrepresentativa urval i årskurs 9. Fram till och med 1983 deltog årligen även elever i årskurs 6 och därefter har dessa studerats vartannat år. Undersökningarna har genomförts som anonyma gruppenkäter i klassrummen. I 2001 års undersökning deltog 3 593 elever i årskurs 6 och 5 569 i årskurs 9. Bortfallet var 11 respektive 15 procent.

Årskurs 6

Alkoholvanorna i årskurs 6 var relativt oförändrade under större delen av 1970-talet. Mellan 1977 och 1987 sjönk andelen alkoholkonsumenter från 63 till 42 procent bland pojkarna och från 56 till 23 procent bland flickorna. Andelen ökade mellan 1989 och 1991 till 48 procent av pojkarna och 30 av flickorna. Pojkarnas andel minskade därefter till 1997 års undersökning då 40 procent av pojkarna var alkoholkonsumenter, men ökade 1999 till 46 procent. I årets undersökning var andelen 45 procent. Flickornas andel har sedan 1991 legat på omkring 30 procent, men 2001 hade den ökat till 39 procent.

När det gäller de enskilda dryckerna finner man att andelen konsumenter av folköl och starköl ökade mellan 1989 och 1991 års undersökningar. Även andelarna vin- respektive spritkonsumenter ökade under samma tid. Andelen konsumenter ökade därefter för samtliga drycker fram till 1997. I årets undersökning har andelen konsumenter av blanddrycker ökat något bland pojkarna, medan andelen konsumenter av övriga drycker ligger på ungefär samma nivå. Bland flickorna har andelen konsumenter av samtliga drycker ökat jämfört med 1997 och 1999 års undersökningar, men jämfört med åren innan är nivån ungefär densamma.

Det är få elever i årskurs 6 som druckit alkohol så att de känt sig berusade.

Mellan 1987 och 1989 års undersökningar ökade andelen elever som röker på ett markant sätt. Därefter skedde en tillbakagång och andelen rökare har sedan 1991 varit mellan 3 och 4 procent bland pojkarna och 3 och 5 procent bland flickorna.

I årskurs 6 är det få som har använt narkotika. I 2001 års studie hade ca 1 procent av eleverna uppgett detta.

Andelen som sniffat i årskurs 6 har varit stabil, med undantag av 1995 då värdena var högre. I 2001 års undersökning hade 3 procent bland pojkarna och 1 procent bland flickorna sniffat någon gång.

Årskurs 9

Pojkarnas alkoholvanor var relativt oförändrade under början och mitten av 1970-talet, medan flickorna ökade sin konsumtion under samma period. Både hos pojkarna och flickorna minskade andelen alkoholkonsumenter under större delen av 1980-talet och var ca 75 procent i slutet av det decenniet. Under 1990-talets första hälft noterades en svag uppgång. Därefter minskade andelen något för pojkarna, för att under de två första åren under 2000-talet åter öka. Andelen alkoholkonsumenter bland flickorna varit relativt konstanta sedan mitten av 1990-talet.

De första åren på 1990-talet ökade andelen konsumenter av folköl, starköl och sprit. För folköl fortsatte ökningen något fram till 1995, för att under de senaste åren åter minska något för bägge könen. Även andelen konsumenter av starköl gick tillbaka något under 1990-talets och har så fortsatt de senaste två åren. Andelen vinkonsumenter bland pojkarna sjönk under 1990-talet, men tycks nu ha stabiliserats. Motsvarande värden bland flickorna varit relativt oförändrade sedan mitten av 1990-talet. Andelen konsumenter av sprit har legat på ungefär samma nivå sedan mitten av 1990-talet. Generellt kan man säga att det är fler pojkar än flickor som dricker öl medan det är fler flickor som dricker vin. Vad gäller andelen spritkonsumenter finns det knappast någon könsskillnad.

Andelen som brukar dricka förhållandevis stora mängder folköl (5 burkar eller mer) vid varje tillfälle ökade, särskilt bland flickorna, under 1990-talet fram till 1997-års undersökning. Därefter har den minskat både hos flickorna och pojkarna. Motsvarande mängder för starköl låg relativt konstant under 1990-talet för att öka något de två senaste åren bland pojkarna. Andelen som brukar dricka större mängder vin (60cl eller mer) har minskat bland pojkarna sedan början av 1990-talet. Bland flickorna inleddes minskningen först under mitten av 1990-talet. Andelen som dricker stora mängder sprit (37cl eller mer) har varit relativt konstant under 1990-talet. För flickorna kan det skönjas en svag uppgång sedan första hälften av 1990-talet.

Relativt många i årskurs 9 har druckit hemtillverkad sprit, s k hembränt. Andelen elever som gjort detta under de senaste 12 månaderna ökade från 1991 till och med 1995 (ca 43%), men har sedan dess åter minskat något (ca 36% 2001).

Den beräknade genomsnittliga årskonsumtionen av folköl, starköl, blanddrycker, vin och sprit mätt i ren alkohol (100%) visar att sprit samt folk- och starköl svarar för en stor del av niondeklassarnas alkoholkonsumtion. Folkölets andel ökade fram till 1990-talets slut både bland pojkarna och flickorna för att under de senaste åren minska något. Såväl pojkarnas som flickornas totala konsumtion har ökat sedan mitten av 1990-talet. En del av ökningen kan "förklaras med" att s k blanddrycker (bland annat stark cider och alkoholäsk) ingår i den totala årskonsumtionen sedan 1998. Den största delen av ökningen kommer emellertid av en ökad spritkonsumtion.

Drygt 30 procent av eleverna har aldrig varit berusade. En dryg tredjedel uppger att de upplevde sin första berusning vid 13-14 års ålder, d v s någon gång i årskurs 7 eller 8. Det är mycket få elever som varit berusade före 13 års ålder, i synnerhet gäller detta flickorna.

Andelen flickor som uppgett att de känner sig berusade "varje" eller "nästan varje gång" de dricker ökade något under början av 1990-talet, men har sedan mitten av 1990-talet legat relativt stabil. Inga könsskillnader kan skönjas vad gäller detta beteende.

Andelen som uppgav s k intensivkonsumtion (tidigare kallad storkonsumtion) av alkohol någon gång i månaden eller oftare ökade på tidigt 1970-tal för att sedan minska under hela 1980-talet fram till omkring 1988. Värdena har sedan början av 1990-talet legat relativt stabilt bland pojkarna, men för flickorna kan en svag ökning skönjas under perioden.

Rökning var betydligt vanligare under början av 1970-talet än det är idag. Andelen rökare minskade under 1970-talets andra hälft. 1983 ändrades rökfrågans formulering. Därefter ökade andelen rökare fram till omkring 1989, för att sedan minska. 1997 omformulerades rökfrågan åter, vilket medförde att andelen konsumenter ökade. Andelen rökare har varit relativt konstant de senaste 5 åren. Andelen rökare är högre bland flickorna än bland pojkarna. Ser man till den totala tobakskonsumtionen (rökning och/eller snusning) försvinner emellertid könsskillnaden.

Andelen elever som någon gång använt narkotika minskade betydligt under 1970- och 1980-talen. År 1989 låg andelen som använt narkotika på sin lägsta nivå (3%), men har därefter kontinuerligt ökat, först bland pojkarna och därefter bland flickorna. I den senaste undersökningen var det 10 respektive 9 procent som uppgav att de använt narkotika. Samtidigt med att fler elever prövat narkoti-

ka har attityden mot narkotika förändrats också bland dem som själva aldrig prövat. Det är idag fler som haft lust och möjlighet att pröva än det varit sedan början på 1970-talet. En antydning till minskning av andelen som har haft lust att pröva narkotika kan dock ses bland pojkarna de senaste åren.

Andelen elever som sniffat var under flera år i slutet av 1980-talet och början av 1990-talet tämligen stabil runt 6 procent (flickorna något lägre). 1995 hade andelen bland pojkarna emellertid ökat till 12 procent och därefter låg andelen kring och över 10 procent. Bland flickorna kom en högsta notering år 1999, men i den senaste undersökningen var dock nivån under 10 procent bland både pojkarna och flickorna.

I 1993 års undersökning infördes några frågor om dopning. Ytterst få av eleverna har rapporterat sådan erfarenhet. Bland pojkarna var det 1 procent i 2001 års studie som svarade att de använt anabola steroider, medan det bland flickorna praktiskt taget inte var någon som uppgav detta.

Summary

Annual school surveys concerning the use of alcohol, drugs, tobacco and inhalants have been carried out in Sweden since 1971. The studies were conducted each year in grade six (age 12-13) and grade nine (age 14-15) in compulsory school until 1983. Thereafter grade six participates only every second year.

In the 2001 survey 3 593 students in grade six and 5 569 students in grade nine participated. The dropout rate was 11 and 15 percent respectively.

To be considered as an alcohol-consumer in this study, a very limited consumption is requested (one glass of beer or 2 cl of wine or 2 cl of spirits once a year or less often).

Grade six

The drinking habits among grade six students did not change much during the 1970's. The proportion of alcohol consumers among the boys decreased between 1977 and 1987 from 63 to 42 per cent and among the girls from 56 to 23 per cent. Between 1989 and 1991 this proportion increased to 48 per cent of the boys and 30 per cent of the girls. The share among boys is 45 per cent in 2001 studie, and the share among girls is slightly higher in 2001 compare with 1999 (39 respectively 33%).

The frequency of drinking occasions and the consumed quantities of beer "folköl", strong beer, wine and spirits has been rather unchanged in grade six during recent years. Those who drink to the point of intoxication are also very few in this group of age.

The proportion of smokers increased between 1987 and 1989 from 3 to about 9 per cent among the students. Since then the proportion has decreased and was in 2001 3 per cent among boys and 5 per cent among girls.

Very few of the six-graders have ever tried illicit drugs. In the study of 2001 1 per cent of the boys and less than 1 per cent of the girls reported having drug experience.

The proportion students in grade 6 who have ever used inhalants has been rather stable, with exception of 1995 when it was higher. In the 2001 study 3 per cent among the boys and 1 per cent among the girls have used inhalants at least once.

Grade nine

During the 1970's and early 1980's more students in grade nine were classified as alcohol consumers than later on. In the last years of the 1980's about 75 per cent were classified as alcohol consumers while the average proportion since 1990 has been around 78 per cent.

The proportion of consumers of regular beer (so called folkbeer), strong beer and spirits increased during the first years of the 1990's. Thereafter the proportion of regular beer consumers among the girls has increased until 1995, but has since then decreased some. A similar pattern is shown for strong beer. The proportion of wine consumers among the boys has declined during recent years, while unchanged among the girls. This is the case for spirits as well.

The gender pattern shows that there are more consumers of beer among the boys, while the opposite is true for the wine consumers. Hardly any difference between the sexes has been found in the proportion of consumers of spirits, although during the last years it has been a greater proportion girls than boys.

The proportion of students who has consumed home made liquor during the last 12 months increased from 1991 until 1995 before it stabilised for some years but seems to slightly decrease the last two years (36% 2001).

The estimated average consumption per year of regular beer, strong beer, wine and spirits in cl of pure alcohol (100%) shows that regular beer and spirits make up the major part of the alcohol intake among the nine grade students. The total average alcohol consumption per year has increased some in this year's study, particularly among the girls.

During the 1990's the proportion to report drinking large amounts of regular beer on each drinking occasion has increased among both boys and girls. The equivalent increase for strong beer has though levelled off. The proportion to report drinking large amounts of wine has decreased among the boys but increased among the girls.

Not fully 35 per cent of the students have never been drunk. Another third experienced their first intoxication at the age of 13 or 14. Very few report having been drunk before 13 years of age, especially among the girls.

The proportion of girls who report drinking to the point of intoxication on “each” or “nearly each” drinking occasion has increased, while it has rather stable among boys. The difference that was formerly found between the sexes has now disappeared.

The proportions of students that reported "binge drinking" (frequency of drinking five or more drinks in a row) once a month, or more often, decreased during the 1980's. Between 1989 and 1993 (1995 for the girls) the proportions rose. Thereafter the proportion has been fairly stable among the boys but seems to increase slightly among the girls the two last years.

Smoking was more common during the early 1970's than it has been later on. A decrease then occurred and the proportion of smokers was stable until an increase between 1988 and 1989, from 17 to 23 per cent among the boys and from 24 to 30 per cent among the girls. Since then the number of smokers declined somewhat among both boys and girls (17 and 25% 1997). The question about smoking was rearranged in 1997. During the period 1997-2001, approximately 29 per cent of the boys, and 36 per cent of the girls are smokers. Many of the boys use snuff as a substitute or as a complement to cigarettes. For that reason the total tobacco-consumption rates are higher among the boys compare to the girls (40 respectively 36% 2001).

The proportion of students having ever tried any illicit drug decreased during the period 1971 to the late 1980's. The lowest rate of lifetime prevalence was observed in 1989 when the proportion was 3 per cent. Since then there has been an increase and in 2001 the lifetime prevalence rate was 10 per cent among the boys and 9 per cent among the girls.

Use of inhalants tends to fluctuate over different times and places. In the 1999 study, the proportion of students who had used inhalants rose but since then the numbers have again decreased. 8 per cent of the boys and the girls have used inhalants in 2001.

Inledning

Såväl i Sverige som flera andra länder ägnas ungdomens konsumtion av olika typer av beroendeframkallande medel ett stort intresse i den politiska och massmediala debatten. I många länder har det därför genomförts undersökningar om ungdomens konsumtion av alkohol och narkotika. Ofta ingår också frågor om tobak och sniffning. Den serie av årliga skolundersökningar som genomförts i Sverige sedan 1971 är emellertid unik i ett internationellt perspektiv.

Bakgrunden till de svenska undersökningarna var att det under 1960-talet kom allt fler rapporter om en tilltagande konsumtion av narkotika. Efter hand gällde detta också skolungdomar och då främst i storstäderna. Dåvarande Narkomanvårdskommittén initierade den första stora ungdomsundersökningen, som genomfördes i årskurs 9 i Stockholms skolor våren 1967 (SOU 1969:53). Den visade bl a att 22 procent av pojkarna och 16 procent av flickorna någon gång använt narkotika. I slutet av 1960-talet genomfördes dessutom undersökningar av ungdomens alkoholvanor och därvid framkom bl a att dessa breddats under efterkrigstiden (SOU 1971:72).

De tilltagande diskussioner, om främst narkotikavanorna, som förekom i slutet av 1960-talet påkallade behovet av kontinuerligt genomförda studier. Med en serie av undersökningar skulle man inte bara få en lägesbedömning vid ett enskilt tillfälle utan också möjligheter att belysa utvecklingen och därmed skaffa sig en bättre handlingsberedskap för åtgärder. På dåvarande Skolöverstyrelsen fann man behov av den typen av kontinuerliga undersökningar och våren 1971 genomfördes en första riksrepresentativ studie av skolungdomars alkohol-, narkotika-, tobaks- och sniffningsvanor. Liknande undersökningar har sedan upprepats vid ungefär samma tidpunkt varje år.

Av ekonomiska skäl begränsades undersökningarna till att omfatta årskurserna 6 och 9 i grundskolan. Årskurs 9 har ingått samtliga år, vilket också gäller årskurs 6 t o m 1983. Därefter har den yngsta årskursen endast medverkat vartannat år. Under en period, åren 1972 till 1976, inkluderades också gymnasieskolans 2:a årskurs i undersökningarna. År 1972 ingick även årskurserna 7 och 8 och 1977 årskurs 7. I syfte att studera förändringarna från en årskurs till en annan ingick årskurs 7 i undersökningen 1998 och årskurs 8 1999.

Till och med 1981 års undersökning administrerades datainsamlingen av Skolöverstyrelsen medan bearbetning och rapportskrivning i första hand gjordes av Sociologiska institutionen vid Stockholms universitet. År 1982 ansåg sig Skolöverstyrelsen inte ha möjlighet att medverka i någon undersökning. Detta år

genomfördes därför hela undersökningen av Sociologiska institutionen (i samråd med Skolöverstyrelsen).

På uppdrag av Skolöverstyrelsen genomfördes 1983-1985 års undersökningar av Statistiska Centralbyrån. Undersökningarna lades då delvis om, vilket bl a innebär att frågorna omarbetades. För att kunna göra vissa jämförelser med resultaten från tidigare år användes emellertid delar av de ursprungliga frågorna på en del av urvalet till 1983 års studie. Denna skänkundersökning omfattade endast elever i årskurs 9.

I 1984 och 1985 års skolundersökningar användes enbart de omarbetade frågorna. Detta har medfört att undersökningsresultaten före 1983 i flertalet fall inte är direkt jämförbara med data från 1983, 1984 och 1985 års omarbetade undersökningar.

Som en del i CAN:s uppdrag att följa drogutvecklingen i landet, överfördes ansvaret för skolundersökningarna från Skolöverstyrelsen till CAN 1985. Från och med 1986 års studie har undersökningarna därför genomförts av CAN. För att erhålla jämförelsemöjligheter såväl med de gamla undersökningarna som de som gjordes 1983-1985, har båda typerna av frågor ingått från och med 1986 års undersökning.

Från och med 1993 års studie har undersökningarna utförts på uppdrag av Folkhälsoinstitutet, men enligt samma rutiner som tidigare.

Undersökningarnas syfte är i första hand att belysa utvecklingen av drogvanorna. Studierna är, liksom alla andra frågeundersökningar, behäftade med olika typer av metodproblem som gör det svårt att tolka enskilda siffror vid enstaka mättilfällen. Dessa problem diskuteras i ett senare avsnitt och vi vill därför i detta sammanhang endast framhålla att undersökningarnas främsta och viktigaste målsättning är att belysa förändringarna över tid, dvs från 1971 till 2001.

Undersökningen och rapporten

Urval

Tidigare år har ett urval av klasser levererats från Statistiska Centralbyrån (SCB), men detta är inte längre möjligt då SCB numera endast registrerar skolor och elevantal. Därför baseras urvalet på antalet elever i skolorna och SCB levererar ett urval som består i skolor. Sedan år 2000 skickar CAN ut en förfrågan till skolorna utifrån urvalet, där skolorna ombedes att rapportera antalet klasser i skolan

och hur många elever det finns i respektive klass. Utifrån dessa uppgifter drar CAN en elev vars klass skall delta. Urvalet sker således i två steg.

Det faktum att urvalsenheten i skolundersökningarna är klasser är inte helt okomplicerat. Allt fler skolor överger den traditionella indelningen i årsbundna klasser för att istället organisera undervisningen i mindre enheter, s k mentorsgrupper. Detta medför att det är svårare, både för CAN och för skolorna själva, att identifiera den klass som skall delta i undersökningen. Under slutet av 1990-talet ökade bortfallet av hela klasser, vilket troligen kan härledas till denna problematik (se avsnittet *Bortfallsfel*).

Urvalskriterierna för årskurs 9 ändrades inför 2001 års undersökning. Detta för att det i framtiden ska vara möjligt att tillmötesgå önskemål om regionalt uppdelad data. Urvalet i årskurs 9 stratifierades i sex olika områden. 2001 års urval utgjordes av 300 klasser i årskurs 9 och 200 klasser i årskurs 6. Fördelningen och utformningen av de sex regionerna för årskurs 9 kan ses i tabellen nedan.

För att kompensera för det minskade urval det innebär när skolorna organiserar undervisningen i mentorsgrupper valde vi att ta med två mentorsgrupper när dessa bestod av färre än 15 elever. Detta medförde att antalet klasser, eller motsvarande, blev 308 i årskurs 9 och 210 i årskurs 6. För årskurs 6 var urvalsramen hela riket.

Stratum	Länsnamn	Urvalsstorlek
1	Stockholm	60
2	Västra Götaland	50
3	Skåne	45
4	Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Hallands	50
5	Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Dalarnas, Gävleborgs	50
6	Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens, Norrbottens	45

Genomförande

Samtliga undersökningar har genomförts under perioden mars-maj respektive år. Innan enkätformulären sändes ut kontaktades de skolor som blivit uttagna. Formulären distribuerades genom rektorernas försorg till vederbörande lärare i de slumpmässigt utvalda klasserna. Eleverna besvarade enkäten i klassrummen, varefter de själva stoppade formuläret i ett kuvert som de klistrade igen.

För att elevernas anonymitet skulle vara helt skyddad ombads de att inte sätta ut sina namn på formulären. De informerades också om att deras svar endast skulle användas för statistiska bearbetningar och att ingen analys av enskilda formulär skulle redovisas.

Enkäten skulle besvaras i vecka 11, d v s 12-16 mars 2001. De som inte hade möjlighet till detta fick använda vecka 12, därefter avslutades datainsamlingen.

Bortfall

Bortfallet på grund av sjukdom eller annan frånvaro uppgick 2001 till 15 procent i årskurs 9 och 11 procent i årskurs 6 (se även avsnittet *Bortfallsfel*). Alla formulär har granskats före databearbetningen och i samband därmed har 124 formulär i årskurs 9 och 8 i årskurs 6 upptäckts som uppenbarligen varit överdrivet eller skämtsamt ifyllda. Dessa formulär har inte bearbetats.

Antalet bearbetade formulär i undersökningarna 1971-2001 framgår av tabell 1. I denna återges också bortfallets storlek. Under åren 1978-1981 var undersökningsmaterialen betydligt större beroende på att bearbetningar skulle göras också på länsnivå.

Det lägre antalet medverkande elever 1983 och 1985 kan förklaras med "målsättningen att uppfylla vissa givna precisionskrav" (Skolöverstyrelsen 1983, 11). I 2001 års studie medverkade sammanlagt 5 569 elever i årskurs 9 och 3 604 i årskurs 6.

Frågeformuläret

I den första undersökningsomgången (1971-1982) användes ett undersökningsformulär omfattande ca 60 frågor. I samtliga studier ingick en grundstomme av frågor. Dessa gällde i första hand beskrivningen av alkohol-, narkotika-, tobaks- och sniffningsvanorna. Förutom dessa, vid varje undersökning återkommande frågor, fanns det frågor som endast ställdes i enstaka eller ett fåtal studier.

När Statistiska Centralbyrån 1983 övertog ansvaret för undersökningarnas praktiska genomförande gjordes en relativt omfattande förändring av formuläret. Frågorna kring konsumtionsvanorna knöts till vissa tidsperioder, vanligen senaste veckan eller vårterminen. Tidigare hade frågorna varit av typen "Ungefär hur ofta brukar Du....?" och "Ungefär hur mycket.... brukar Du.....vid varje tillfälle?"

Den förändring som gjordes 1983 medförde, som nämnts ovan, att det för en stor del av frågorna inte gick att göra jämförelser med tidigare studier. 1983 års un-

undersökning genomfördes därför på två olika urval i årskurs 9. Det ena besvarade de nya frågorna och det andra de ursprungliga. Sistnämnda studie har benämnts "länkundersökningen" och redovisas separat i rapporten från 1983 års undersökning. Där redovisas emellertid inga slutsatser om hur länkundersökningen "binder samman" de båda frågetyperna.

Den nya typen av frågor användes 1983-1985. När CAN 1986 övertog ansvaret för undersökningarna gjordes en genomgång av frågorna. För att inte tappa jämförelsemöjligheterna med undersökningarna före 1983 togs en stor del av de ursprungliga frågorna åter med, samtidigt som många av de nykonstruerade behölls.

Vissa förändringar i formuläret sker från år till år då en del frågor läggs till eller tas bort. I de fall dessa förändringar har en praktisk betydelse kommenteras detta i texten och i noter i berörda tabeller.

År 2000 genomfördes vissa förändringar av formuläret. Bland annat ändrades frågorna rörande första gången eleverna känt sig berusade från öppna till fasta svarsalternativ och fler frågor lades till angående debutålder.

En annan förändring år 2000 var formuleringen av den sk intensivkonsumtionsfrågan. Tidigare formulerades frågan *"Hur ofta händer det att du dricker alkohol motsvarande minst en halvflaska sprit (sk "kvarting") eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor stark cider/alkoläk eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid samma tillfälle?"*, men då mängden alkohol varierar kraftigt mellan de olika exemplen ändrades frågan till: *"Hur ofta händer det att du dricker alkohol motsvarande minst 18 cl sprit (en halv "kvarting") eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor stark cider/alkoläk eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid samma tillfälle?"*. Alltså minskades mängden sprit med hälften i det senare exemplet.

Syftet med frågan har aldrig varit att mäta konsumtionen av en exakt den mängd, utan snarare att skapa en bild av ett konsumtionssätt som syftar till att uppnå berusning. Med den nya frågan tror vi att vi fortfarande skall kunna mäta den typen av konsumtion, men ändå inte ha allt för stora differenser mellan de olika exemplen. För att ha kontroll på hur svarsfördelningen påverkas av omformuleringen av frågan användes två formulär i 2000 års undersökning. I A-formuläret användes den gamla frågan och i B-formuläret följaktligen den gamla. Skillnaderna mellan de olika frågeformuleringarna är relativt små, men de bedöms vara tillräckligt stora för att resultaten skall redovisas var för sig. Fördelningen för de olika frågorna kan ses nedan:

Tabell A. Svarsfördelning i procent på frågan om intensivkonsumtion enligt A-respektive B-formuläret, efter kön. Årskurs 9 2000.

	Intensivkonsumerar						Dricker Inte alkohol	Ej svar
	Någon gång/ vecka	Ett par gång/ månad	Någon gång/ månad	Några gång/ år	Mer sällan	Aldrig		
Pojkar								
A-formuläret	5	11	14	19	10	17	22	1
B-formuläret	6	12	16	16	12	14	23	1
Flickor								
A-formuläret	2	8	13	17	17	22	21	1
B-formuläret	3	8	14	16	14	25	20	0

Praktiska uppgifter om rapporten

Målsättningen med föreliggande rapport är i första hand att redovisa resultat från undersökningen 2001. Detta blir emellertid mer intressant om uppgifterna sätts i relation till motsvarande data i tidigare undersökningar. Tidigare redovisningar har av praktiska skäl inte inkluderat uppgifter för samtliga år. Det finns emellertid stora fördelar med att kunna följa förändringar för varje enskilt år. För centrala data, som t ex andelen alkoholkonsumenter, andelen som använt narkotika etc redovisas samtliga år under perioden 1971-2001 där data finns tillgängliga. I övrigt återges i huvudsak från åren 1971, 1974, 1977, 1979, 1981, 1983, 1986, 1987, 1989, samt 1990-2001. I vissa tabeller redovisas data även från andra år och för frågor som tillkommit under senare år inkluderas samtliga värden.

För variabler som vissa år varit föremål för förändringar i frågekonstruktion redovisas dubbla värden, vilket gör det möjligt att utläsa hur stor del av förändringen som är att hänföra till metodeffekter. Syftet med redovisningen är att belysa förändringarna under hela tidsperioden med speciell tonvikt på utvecklingen under de senaste åren. I tabellerna återges data avrundade till hela procenttal. Dessutom används följande beteckningar:

- .. Uppgift saknas eller är för osäker för att återges
- . Uppgift kan inte förekomma (p g a att årskursen ej ingått i undersökningen eller frågan ej ställts)
- Ingen frekvens (d v s ingen elev har angett svarsalternativet)
- 0 Procenttal avrundat till 0 (d v s svarsalternativet har angetts av minst en elev men av mindre än 0,5 procent i respektive grupp)

Materialet presenteras genomgående uppdelat på kön och årskurs. I flertalet tabeller redovisas procenttal beräknade på totalmaterialet, d v s samtliga elever i respektive grupp. I dessa fall redovisas inga basaler för procentberäkningarna. Antalet elever framgår emellertid av tabell 1.

I de fall procentberäkningarna endast avser en begränsad del av eleverna redovisas bastalen.

Redovisningen i tabellerna avser samtliga som skulle ha besvarat respektive fråga. Detta innebär att andelen som hoppat över frågan framgår av tabellen. Redovisningen av andelen "ej svar" gäller emellertid inte för åren 1983-1985, vilket bör beaktas vid tolkningen av svaren. I flertalet fall är det emellertid så få som inte besvarat en fråga att olikheter i redovisningen saknar praktisk betydelse.

Metodproblem

Alla frågeundersökningar är behäftade med olika typer av metodologiska problem, som måste beaktas vid tolkningen av resultaten. Dessa utgörs bl a av urvalsfel, bortfallsfel, mätfel och bearbetningsfel. För var och en av dessa finns sedan slumpmässiga och systematiska felkällor. Storleken av de slumpmässiga variationerna kan beräknas. Detta gäller emellertid inte de systematiska felen, dvs de felkällor som bidrar till att det sanna värdet på en parameter avviker på ett icke slumpmässigt sätt från det redovisade värdet. Eller, annorlunda uttryckt, då de svar som redovisas i undersökningsrapporten avviker på ett systematiskt sätt från det verkliga beteendet.

Urvalsfel

Inför 2001 års undersökning har urvalskriterierna ändrats något jämfört med tidigare år. I och med att sannolikheten såväl nu som förr för att en skola skall dras är känd kan uppgifterna viktas för att bli riksrepresentativa. Det finns därmed ingen anledning att anta att denna förändring skall påverka jämförbarheten med tidigare studier. Under några år har vissa uppgifter brutits ner på sk h-region. Detta är inte längre möjligt då urvalsramarna ändrats.

Som tidigare påpekats finns det problem med att urvalsenheten i skolundersökningarna är klasser. Inte minst då allt fler organiserar undervisningen i sk mentorsgrupper. Genom urvalsförfarandet som infördes år 2000 tror vi oss till största del löst denna problematik, varför det inte finns någon anledning att tro att några systematiska fel orsakats av själva urvalsdragningen.

Undersökningarna är gjorda som stickprovsundersökningar, vilket innebär att slutsatser om populationen i dess helhet dras med hjälp av uppgifter ur stickprovet. Detta medför en viss osäkerhet när det gäller att beräkna det "sanna" värdet. Eftersom urvalet är draget slumpmässigt kan osäkerheten uppskattas genom att beräkna ett sk konfidensintervall. Detta innebär att man med en viss sannolikhet

kan uttala sig om att det "sanna" värdet i populationen ligger i ett intervall beräknat med utgångspunkt från det observerade värdet i stickprovet.

Urvalet är gjort som ett klusterurval, där klasserna valts ut slumpmässigt proportionellt mot antalet elever i klassen. Beräkningarna av slumpfelets storlek är därför annorlunda än om det hade varit ett s/k obundet slumpmässigt urval av elever. Uträkningarna måste göras separat för varje variabel med beaktande av skillnader i svaren mellan och inom olika klasser.

Ovan har ordet "sanna" stått inom citationstecken. Med detta avses att det går att beräkna en storlek på konfidensintervallet som är sann ur statistisk synpunkt. Härtill kommer emellertid felkällor av mer systematisk karaktär som har att göra med bortfallet och tillförlitligheten. Vi har därför valt att inte redovisa några konfidensintervall. Ytterligare ett skäl har att göra med syftet att belysa utvecklingstendenserna, d v s förändringarna över tid. Vid en bedömning av utvecklingen kan det finnas skäl att även beakta andra faktorer än de rent statistiska, t ex en tidsseries utseende under en längre period.

Den som är intresserad av de statistiska slumpfelens storlek hänvisas till rapporterna från undersökningarna 1983, 1984 och 1985 (utgivna av Skolöverstyrelsen). Det bör därvid observeras att antalet deltagande elever i undersökningen 2001 i årskurs 9 är drygt tre gånger fler än 1983 och 1985. Däremot var 1984 års urval drygt fem gånger så stort som i den senaste studien. Storleken på den statistiska säkerhetsmarginalen påverkas av urvalets storlek, d v s i praktiken blir konfidensintervallet mindre ju större urvalet är. Sålunda är osäkerhetstallet (*halva konfidensintervallet*) för 1984 "ungefär en fjärdedel av de osäkerhetsfel som anges för 1985" (Skolöverstyrelsen 1986, 13). För flertalet variabler torde osäkerhetstalen 2001 vara något mindre än hälften av motsvarande värden i 1985 års studie.

Bortfallsfel

Ett problem i samband med frågeundersökningar utgörs av bortfallet, d v s de elever som skulle ha besvarat formuläret men som av olika skäl inte deltog i undersökningen. I skolundersökningarna finns två typer av sådana bortfall. Det ena utgörs av eleverna i de klasser som av olika skäl inte ingick i undersökningen och den andra av dem som var frånvarande i samband med datainsamlingen. Att en elev, som är närvarande vid undersökningstillfället, vägrar att medverka förekommer praktiskt taget aldrig.

I 2001 års undersökning var det 21 klasser i årskurs 9 och 27 i årskurs 6 som av olika skäl inte deltog i undersökningen. Oftast berodde det på att klassen inte kunde genomföra enkäten under den anvisade tidsperioden på grund av praio eller liknande. I vissa fall var orsaken att formulären kommit bort på posten eller att skolan glömt eller vägrat medverka. Bortfallet av hela klasser har ökat i senare års undersökningar, varför antalet elever i undersökningen också minskat. Detta problem kan troligen, helt eller delvis, härledas till att vissa skolor "drabbats" av allt för många undersökningar, vilket naturligtvis påverkar både viljan och möjligheten att delta.

Under hela undersökningsperioden har det bortfall som orsakas av enstaka elevers frånvaro varit av ungefär samma storleksordning, nämligen ca 7 procent i årskurs 6 och ca 13 procent i årskurs 9. År 2001 var bortfallet något större och uppgick till 15 procent i årskurs 9 och 11 procent i årskurs 6.

I samband med datainsamlingen fyller klassläraren i en *klassrapport* där information om antalet närvarande och frånvarande elever samt orsaker till frånvaron lämnas. I 2001 års undersökning var 9 procent av eleverna i årskurs 9 frånvarande p g a sjukdom. En procent var frånvarande på grund av anpassad studiegång, 2 procent hade beviljad frånvaro, 2 procent var frånvarande på grund av annan skolaktivitet och 2 procent var olovligt frånvarande. Motsvarande uppgifter för frånvaron i årskurs 6 år 2001 var 8, 0, 1, 1 respektive 0 procent (d v s mindre än 0,5 procentenheter).

I anslutning till 1979 års studie gjordes en uppföljning av bortfallet. I denna fick de elever som var frånvarande vid undersökningstillfället besvara ett formulär när de återvände till skolan. Det visade sig därvid att bortfallet i årskurs 6 inte uppvisade annorlunda vanor än de elever som var närvarande vid det ordinarie datainsamlingstillfället. Däremot redovisade bortfallet i årskurs 9 en större konsumtion av alkohol, narkotika och tobak än undersökningsmaterialet. De ursprungliga undersökningsresultaten påverkades emellertid inte med mer än en-

staka procentenheter om man beaktade de senare erhållna uppgifterna om bortfallet.

I samband med 1993 års enkät gjordes en särskild studie i form av en totalundersökning i årskurs 9 i Stockholm. Därvid gjordes också en uppföljning av bortfallet. De elever som återvände till skolan inom en bestämd tidsperiod efter den ordinarie datainsamlingen, fick besvara enkäten hos skolsköterskan. Som väntat redovisade eleverna i bortfallsuppföljningen en större konsumtion av alkohol, narkotika och tobak än de som svarade i den ordinarie datainsamlingen. Inte heller här påverkades undersökningsresultaten med mer än enstaka procentenheter om man beaktade de senare erhållna uppgifterna om bortfallet (Andersson & Håbell 1993). I tabell 2 redovisas några variabler från stockholmsmaterialet uppdelade på kön. Det är dels data från det ordinarie datainsamlingstillfället, dels från bortfallet samt en redovisning där bortfallet inkluderas.

På vissa variabler hade eleverna i bortfallet betydligt högre andelar än de elever som besvarade formuläret vid det ordinarie tillfället. Detta gällde framför allt "röker och/eller snusar", "dricker 37 cl sprit eller mer vid varje dryckestillfälle" samt "använt narkotika". På andra variabler var skillnaden mindre eller obefintlig (t ex "berusad varje/nästan varje gång" eller "har sniffat"). En del av variationerna mellan olika procenttal berodde sannolikt på att bastalen i bortfallsgruppen var låga och därför känsliga för hur ett litet antal elever svarat. Genomgående gäller emellertid att slutresultatet endast påverkades med enstaka procentenheter när bortfallet räknades in.

Mätfel

Ett mätfel är skillnaden mellan ett erhållt och ett sant värde. Mätfel kan grovt sett sägas orsakas av mätinstrumenten, mätmetoden och svarens tillförlitlighet, vilket bl a avser huruvida eleverna lämnar sanningsenliga svar.

Vid flera studier av den vuxna befolkningen har man funnit en ovilja att redovisa känsliga förhållanden och att respondenterna medvetet eller omedvetet undskattar sin konsumtion av bl a alkohol och tobak. Det kan naturligtvis inte uteslutas att somliga elever i föreliggande studie har rapporterat en för låg konsumtion (underrapportering), men troligare är att motsatsen förekommer, d v s att elever uppger en för hög konsumtion (överskattning). En alltför högt redovisad konsumtion kan vara ett utslag av lekluva, men ett vanligare skäl kan vara att man vill imponera på sina kamrater. Trots att formulärens besvaras under samma former som vid ett skriftligt prov kan det inte alla gånger undvikas att några har möjlighet att se vad andra svarar. I dylika fall kan kanske somliga finna det frestande att ange en för hög konsumtion. Vetskapen om att andra eventuellt har möjlighet att se svaren kan medföra att somliga även i enkätsituationen uppger

ett falskt konsumtionsbeteende. Oavsett bakomliggande syfte torde ett dylikt beteende många gånger ta sig uttryck i helt orimliga och uppenbart felaktiga svar, som genomsåddas vid granskning av formulären.

De enskilda blanketterna granskas manuellt för att oseriöst ifyllda enkäter skall kunna upptäckas. Efterkontroll, av t ex orimligt hög alkoholkonsumtion, görs också i samband med databearbetningen. I 2001 års undersökning upptäcktes och utsorterades 20 formulär i årskurs 9 och 8 i årskurs 6.

Från och med år 2000 används fasta kriterier för att med datormaskinens hjälp avgöra vilka enkäter som skall tas bort p g a oseriösa svar. Tidigare år har bedömningen skett i två steg. Med hjälp av ett antal kriterier identifierades tveksamma enkäter, vilka därefter genomgick en subjektiv bedömning av huruvida de skulle tas bort eller ej ur undersökningen. Förändringen till att använda fasta kriterier görs för att filtreringen av respondenternas svar i framtiden skall kunna ske på samma sätt från år till år.

Det kan inte uteslutas att denna övergång kan ha minskat jämförbarheten med tidigare år. Tidigare år har ca 70-80 respondenter exkluderats medan det år 2001 var 104 svarande som togs bort. Då det i samband med undersökningen år 2000 gjordes ett försök att bedöma svaren på liknande sätt som tidigare år upptäcktes 92 enkäter medan det datoriserade sättet utsorterades 120 enkäter. Det nya sättet att bedöma svaren verkar således bidra till att något fler respondenter exkluderas.

Bearbetningsfel

Bearbetningsfel avser de fel som kan uppstå vid bearbetningen, analysen och rapporteringen av undersökningens resultat. De enkäter som besvarats har granskats manuellt, bl a för att upptäcka slarvigt och oseriöst ifyllda enkäter, varefter de har skannats in i en dator. Datamängden har sedan bearbetats och ett dataset har upprättats. Därefter kontrolleras datamängden och individer som t ex rapporterat en orimligt hög alkoholkonsumtion tas bort.

Generellt kan man säga att ju fler steg som förekommer i databehandlingsprocessen, desto större är risken att fel skall uppträda. Genom att gå metodiskt tillväga, samt att med felsökningar och kontroller granska resultaten kan bearbetningsfelet hållas lågt. Bearbetningsfelen brukar anses vara den feltyp som bidrar minst till det totala felet.

Slutsatser

De representativitets- och tillförlitlighetsproblem som behandlats bör alltid beaktas såväl då man jämför grupper av individer som vid tidsjämförelser. Det torde emellertid vara rimligt att anta att bortfallets inverkan på möjligheterna att göra jämförelser över tid är relativt begränsad. Däremot är det mer osäkert när det gäller tillförlitligheten.

Det kan inte uteslutas att benägenheten att lämna ett sant svar, förutom av vad som framförts ovan, även påverkas av förändringar i det alkohol- och narkotikapolitiska klimatet i samhället. Under de senaste åren finns det indikationer på att attityderna till droger bland ungdom inte är lika restriktiva som tidigare. Om så är fallet är det inte uteslutet att det för somliga kan ha bidragit till att uppge högre konsumtion än vad man annars skulle ha gjort. Å andra sidan är det troligt att ett mindre restriktivt drogpolitiskt klimat faktiskt medför att fler prövar droger. Det förefaller emellertid mindre sannolikt att de trender som redovisas i denna rapport på ett avgörande sätt skulle ha påverkats av en eventuellt förändrad benägenhet att redovisa de verkliga drogvanorna.

Diskussionen om sanningshalten i svaren avser i första hand alkoholvanorna, men torde i viss utsträckning vara relevant även för narkotika- och sniffningsvanorna. Det förefaller nämligen mindre sannolikt att benägenheten att redovisa dessa vanor skulle förändras på ett annorlunda sätt än för alkoholkonsumtionen. När det gäller rökningen kan det finnas skäl att anta dels att dessa uppgifter är mer tillförlitliga än när det gäller övriga beroendeframkallande medel och dels att benägenheten att redovisa den verkliga konsumtionen förändrats mindre över tid än för övriga studerade preparat. Detta då rökning får anses vara mindre stigmatiserande än såväl narkotikabruk som omfattande alkoholkonsumtion.

När det gäller omläggningen av metod för att filtrera bort oseriösa svar är det osäkert på vilket sätt detta påverkat resultaten. Risken att jämförbarheten påverkats är störst dels för sammanslagna variabler, som t ex totalkonsumtionen, dels för variabler som gäller relativt lågfrekventa beteenden, som t ex att ha använt narkotika senaste månaden. När det gäller sammanslagna variabler där svaren från flera frågor kombineras kan en felkälla, som på var och en av de ingående variablerna har begränsat inflytande, bli mer betydelsefull på grund av adderingseffekten. Lågfrekventa variabler, däremot, är känsliga eftersom det krävs få felaktiga observationer för att påverka resultatet. Däremot är det inte troligt att förändringen i någon större utsträckning påverkat jämförbarheten med tidigare år när det t ex gäller de enskilda frågorna rörande ett så vanligt beteende som alkoholkonsumtion. På det hela taget torde det vara ytterst få variabler som har påverkats av de nya rutinerna.

Årskurs 9

Resultatredovisningen inleds med ett avsnitt om alkoholvanorna. Därefter beskrivs i tur och ordning tobaks-, narkotika- och sniffningsvanorna. En redogörelse för bruket av sömnmedel, lugnande medel och läkemedel tillsammans med alkohol följs av ett avsnitt som belyser elevernas erfarenhet av dopingmedel. Vidare redogörs också för ANT-undervisningens omfattning samt sambandet mellan konsumtionen av olika droger och vissa bakgrundsvariabler.

Alkohol

Avsnittet inleds med en redovisning av andelen konsumenter och icke-konsumenter av alkohol, konsumenter av mellanöl, folköl, starköl, vin, sprit och blanddrycker, liksom andelen elever som under de senaste 12 månaderna druckit hemtillverkat vin, hembränd sprit och smuggelsprit. I en översiktstabell återges andelen konsumenter av olika kombinationer av alkoholdrycker. Därefter redovisas andelen elever som någon gång under vårterminen respektive under den senaste veckan druckit alkohol.

För vardera mellanöl, folköl, starköl, vin, sprit och blanddrycker återges konsumtionsfrekvensen och den ungefärligt konsumerade kvantiteten per konsumtionstillfälle. I avsnittet presenteras också konsumtionsindex, som är ett mått på den totala årliga konsumtionen av olika drycker, liksom den beräknade genomsnittliga årskonsumtionen alkohol. Slutligen ingår ett avsnitt om berusningsbenägenheten hos eleverna.

Konsumenter respektive icke-konsumenter av alkohol

Det finns många olika sätt att definiera begreppet alkoholkonsument. Ett är att utgå ifrån om man överhuvudtaget druckit någon alkoholhaltig dryck under sin livstid, medan ett annat är att fastställa en begränsad tidsenhet och med alkoholkonsument avse den, som använt alkohol under denna tid (t ex senaste 12 månaderna). Ytterligare en faktor att ta hänsyn till är konsumtionskvantiteten. Ska det räcka med att bara ha smakat på en alkoholdryck eller ska man dricka åtminstone en fastställd mängd för att bli klassificerad som alkoholkonsument? Man kan naturligtvis få stora skillnader i andelen personer som betraktas som alkoholkonsumenter beroende på vilken definition som väljs.

Det faller utanför ramen för denna rapport att vidareutveckla resonemanget om vilken som är den bästa definitionen av begreppet alkoholkonsument. Det kan dock förtjäna att påpekas att den definition som förefaller välmotiverad i en undersökning mycket väl kan vara mindre lämplig i en annan.

För att bli klassificerad som alkoholkonsument i föreliggande rapport är det tillräckligt att vederbörande åtminstone "en gång om året eller mer sällan" dricker antingen ett glas öl (gäller ej lättöl), 2 cl vin eller 2 cl sprit. Denna definition har erhållits genom att kombinera den lägsta konsumtionsfrekvensen med den lägsta konsumtionskvantiteten för varje dryck. Alla personer som svarat på frågan om frekvensen och kvantiteten för de fyra dryckerna folköl, starköl, vin och sprit har erhållit ett värde på konsumtionsindex, vilket är ett sammanfattande mått på den totala årliga alkoholkonsumtionen (se nedan). De personer som dricker någon alkoholdryck tillhör endera av kategorierna 1-6 på konsumtionsindex och har därmed betraktats som alkoholkonsumenter.

Den redovisade definitionen måste betraktas som vid, vilket bör beaktas vid tolkningen och diskussionen av resultaten.

I stället för att resonera om andelen alkoholkonsumenter kanske somliga finner det mer relevantt att utgå från dem som aldrig dricker, d v s icke-konsumenterna (kategori 0 på konsumtionsindex). För att tillmötesgå båda dessa önskemål innehåller tabell 3 uppgifter om såväl andelen konsumenter som icke-konsumenter. Kategorin "ej relevant" i tabell 3 avser sådana för vilka index inte kunnat beräknas på grund av ofullständiga svar.

Under åren 1984-1985 beräknades inte konsumtionsindex. I stället ställdes en fråga om hur ofta eleverna brukade dricka starköl, vin eller sprit. De som på denna fråga hade markerat alternativet "Dricker aldrig systemvaror" betraktades som icke-konsumenter av alkohol. Eftersom dessa andelar skiljer sig betydligt från dem som definieras som icke-konsumenter genom konsumtionsindex är en jämförelse inte meningsfull.

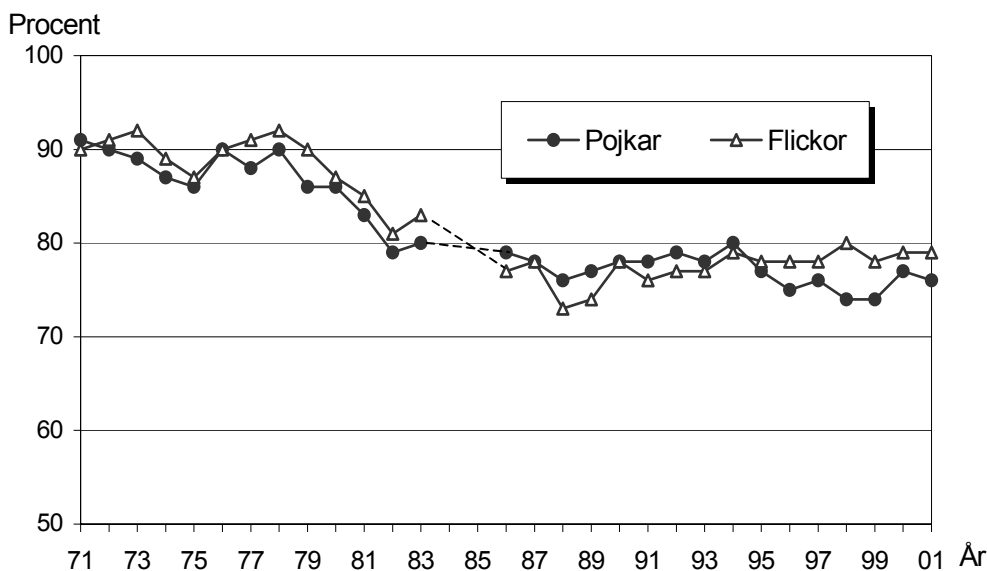

Diagram 1. Andelen alkoholkonsumenter i årskurs 9 efter kön. 1971-2001 (Tabell 3)

Som framgår av tabell 3 och diagram 1 var det fler elever under 1970-talet som var alkoholkonsumenter än under senare år. Den minskning som inleddes under början av 1980-talet nådde sin lägsta nivå 1988 då andelen alkoholkonsumenter var 76 procent bland pojkarna och 73 bland flickorna. Därefter ökade värdena, fram till 1994, varefter andelen konsumenter minskat bland pojkarna och men är relativt oförändrat bland flickorna. År 2001 var 76 procent av pojkarna och 79 procent av flickorna alkoholkonsumenter. Den andel för vilken uppgifterna om alkoholkonsumtionen är ofullständiga redovisas som "ej relevant".

Andelen icke-konsumenter har naturligtvis förändrats på ett analogt sätt. Från att ha legat omkring 10 procent under 1970-talet var andelen i 2001 års undersökning 20 procent bland pojkarna och 18 bland flickorna.

Mellan åren 1979 och 1995 ställdes en följdfråga till de elever som själva uppgav att de dricker alkohol, huruvida deras föräldrar känner till detta (se Andersson & Hibell 1995). En femtedel av dessa elever uppgav 1979 att deras föräldrar inte känner till att de dricker alkohol. Motsvarande andel 1995 var högre och uppgick till 35 procent. Knappt en tredjedel uppgav såväl 1979 som 1995 att föräldrarna endast känner till en liten del av konsumtionen medan omkring en tiondel (ca 15% 1979 och ca 10% 1995) uppgav att föräldrarna känner till ungefär hälften. Att föräldrarna känner till nästan all alkoholkonsumtion uppgavs av omkring 36 procent av eleverna 1979. Denna andel har minskat sedan dess och

var i 1995 års undersökning ca 24 procent. Några betydande skillnader mellan könen finns inte när det gäller föräldrarnas kännedom om alkoholkonsumtionen.

Konsumtionen av enskilda alkoholdrycker

I detta avsnitt redovisas de olika dryckerna var för sig. För att bli klassificerad som konsument av en enskild alkoholdryck skall man på frågan om konsumtionsfrekvensen ha angivit att man dricker åtminstone "en gång om året eller mer sällan". Andelen konsumenter av mellanöl, folköl, starköl, vin och sprit framgår av tabell 4. Frågor om konsumtionen av folköl och starköl har endast ingått från och med 1977. För åren 1983-1985 saknas uppgifter.

Andelen konsumenter av folköl ökade kraftigt mellan 1977 och 1979, från 40 till 70 procent bland pojkarna och från 36 till 64 procent bland flickorna. Andelarna sjönk något 1982 till 66 respektive 56 procent och minskade sedan ytterligare under de följande åren. 1991 hade andelen konsumenter av folköl åter ökat något bland pojkarna så att nivån ungefär motsvarade den för 1981 (ca 70%). Efter en relativt oförändrad period har värdena ånyo minskat och var 2001 56 procent. Andelen folkölskonsumenter bland flickorna var relativt konstant kring 60 procent under större delen av 1990-talet, men har minskat tydligt i de tre senaste undersökningarna (45% 2001).

Också andelen starkölskonsumenter steg mellan 1977 och 1979; från 51 till cirka 66 procent hos både pojkarna och flickorna. Bland pojkarna sjönk därefter andelen konsumenter till 56 procent 1982. Den ökade därefter åter till 64 procent år 1991 och var därefter i stort sett oförändrad fram till 1995 års studie då andelen minskade till 58 procent. 2001 var andelen 58 procent. Bland flickorna inträffade en liknande minskning från 1979 (66%) fram till 1986 (43%). Därefter ökade andelen konsumenter av starköl bland flickorna till 54 procent 1994 och har därefter minskat till 46 procent 2001.

Mellan 1971 och 1981 låg andelen vinkonsumenter på ca 73 procent bland pojkarna och ca 81 procent bland flickorna. År 1982 inträffade dock en minskning till 66 procent bland pojkarna och 75 procent bland flickorna. Andelarna fortsatte att minska fram till 1989 (52 respektive 59%). Med undantag av 1991 har andelen bland pojkarna därefter fortsatt minska för att nå en lägsta nivå 1999 (41%). År 2001 var andelen 42 procent. Bland flickorna har utvecklingen varit relativt stabil och i den senaste undersökningen var det 62 procent som uppgav att de drack vin.

Andelen spritkonsumenter låg 1971-1979 bland pojkarna relativt stabilt kring 76 procent medan flickorna under denna period ökade sin andel från 72 till 81 procent. 1981 bröts emellertid denna trend så att såväl andelen pojkar som

flickor detta år låg på 68 procent. Därefter var andelen spritkonsumenter relativt oförändrad fram till slutet av 1980-talet då värdena sjönk (ca 64% 1989). Efter en viss ökning i början på 1990-talet var värdena relativt stabila under resten av decenniet. 2001 var det 64 procent av pojkarna och 66 procent av flickorna som var spritkonsumenter.

I tabellen redovisas också andelen konsumenter och icke-konsumenter av blanddrycker (1998-2001). Blanddrycker inkluderades i formuläret i 1998 års undersökning. Bland pojkarna är andelen konsumenter av blanddrycker ungefär lika stor som för spritdrycker (68% 2001). Bland flickorna däremot samlar blanddryckerna fler konsumenter än någon av de övriga alkoholsorterna (75% 2001). Detta innebär att värdena i stort varit oförändrade sedan 1998.

Kombinationer av olika alkoholdrycker

De relativt höga andelarna som är konsumenter av varje enskild alkoholdryck tyder på att det är vanligt att man dricker mer än en dryck. I tabell 5 redovisas hur många som är konsumenter av olika kombinationer av drycker.

På grund av att mellanöl ingick i alkoholkonsumtionen till och med 1977 års studie är det inte relevant att göra några jämförelser med de undersökningar som gjordes fram till och med detta år när det gäller kombinationer av drycker. Under åren 1983-1985 gjordes inte den typen av sammanställning och därför saknas data från dessa år. I tabellen redovisas endast uppgifter från 1991 och framåt p g a utrymmesbrist.

Mellan 1979 och 1982 minskade andelen elever som var konsumenter av kombinationen folköl, starköl, vin, och sprit. Bland pojkarna gick minskningen från 47 till 39 procent och bland flickorna från 46 till 37 procent. Mellan 1986 och 1987 sjönk denna andel åter bland pojkarna (från 40 till 33%) för att därefter åter öka till 38 procent 1991. 1997 var värdet 30 procent. Bland flickorna var andelen oförändrad mellan 1986 och 1989 (ca 30%), men ökade sedan och var i 1997 års studie 36 procent.

Redovisningen av alkoholkombinationerna har förändrats sedan 1998, då även blanddrycker inkluderades i undersökningen. Blanddrycker tycks ingå i nästan alla de kombinationer av alkoholdrycker som oftast konsumeras av eleverna. Andelen med ovan nämnda kombination av folköl, starköl, vin och sprit har därvid sjunkit till endast 1 procent bland såväl pojkarna som flickorna. Andelen konsumenter av kombinationen folköl, starköl, vin sprit och blanddrycker är däremot 23 procent av pojkarna och 28 procent av flickorna 2001.

Den närmast största svarsgruppen utgörs av icke-konsumenterna vilka ökade sin andel efter 1979. Bland pojkarna utgjorde icke-konsumenterna 12 procent 1979 och bland flickorna 8 procent. Dessa andelar steg därefter och låg 1983 på 21 respektive 23 procent. Andelen icke-konsumenter har därefter varit stabil på knappt 20 procent och var i 2001 års studie 19 procent bland pojkarna och 17 procent bland flickorna.

Druckit alkohol under vårterminen

Från och med 1983 års undersökning har eleverna fått besvara frågan: "Har du någon gång under vårterminen druckit öl, vin eller sprit?" Från 1998 lyder frågan "Har du någon gång under vårterminen druckit öl, alkoholisk, stark cider, vin eller sprit?" Tabell 6 visar att omkring en tredjedel av eleverna under flertalet av åren inte druckit alls under vårterminen. I 2001 års undersökning var det 28 procent av pojkarna och 27 procent av flickorna som inte druckit någon alkohol under vårterminen.

Andelen elever som bara druckit en gång under vårterminen låg under större delen av den redovisade perioden omkring 20 procent, men minskade något hos pojkarna de senaste åren. 2001 hade 17 procent av pojkarna och 20 procent av flickorna druckit en gång under vårterminen.

Andelen elever som druckit flera gånger under vårterminen ökade mellan 1983 och 1985 från 44 till 54 procent bland pojkarna och från 47 till 53 procent bland flickorna. Bland pojkarna minskade andelen därefter långsamt till 45 procent 1997. I de senaste årens undersökningarna har andelen ökat igen bland pojkarna (54% 2001). Sedan 1983 har andelen flickor som druckit flera gånger under vårterminen pendlat mellan 44 och strax över 50 procent. I årets undersökning är andelen för flickorna 52 procent.

Sedan 1983 har eleverna också tillfrågats om alkoholkonsumtionen under den närmast föregående veckan: "Har du druckit öl, vin eller sprit den senaste veckan (d v s 7 dagar tillbaka fr o m igår)?" I 1997 års enkät omformulerades frågan till "Har druckit öl, s k alkoholisk, stark cider, vin eller sprit den senaste veckan (d v s 7 dagar tillbaka fr o m igår)?"

Tabell 7 visar att andelen elever som druckit alkohol under den senaste veckan var lägre 1983 såväl bland pojkarna som flickorna än den är i dag. Andelen bland pojkarna låg omkring 30 procent under perioden 1985-1989, medan andelen bland flickorna i genomsnitt var 26 procent. En viss ökning bland pojkarna (till 34%) noterades 1991, varefter denna andel varit i stort sett oförändrad (36% 2001). Bland flickorna har andelarna legat omkring 30 procent under 1990-talet, för att de senaste åren ökat något (31% 2001).

Konsumtionen av folköl

Under den tid då mellanöl (öl klass IIB) fanns att köpa var konsumtionen av pilsner (öl klass IIA) relativt obetydlig bland eleverna i grundskolan. Det fanns därför inte med några frågor om denna konsumtion förrän fr o m 1976, d v s det år då mellanölsdebatten i riksdagen så småningom utmynnade i ett mellanölsförbud från den 1 juli 1977. Borttagandet av mellanölet medförde att den dåvarande pilsnern blev den mest alkoholstarka dryck som fick säljas i livsmedelsbutikerna. Den kallas numera folköl. Konsumtionen av folköl redovisas tillsammans med mellanölskonsumtionen i tabell 8. Diagram 2 visar andelen konsumenter av folköl, andelen som brukar dricka en gång i veckan eller oftare samt andelen som dricker 5 burkar eller mer vid varje dryckestillfälle.

Andelen konsumenter av folköl ökade kraftigt mellan 1977 och 1979, från 40 till 70 procent bland pojkarna och från 36 till 64 procent bland flickorna. Andelarna minskade sedan under de följande åren. 1991 hade andelen konsumenter av folköl åter ökat något bland pojkarna så att nivån ungefär motsvarade den för 1981 (ca 70%). Efter en relativt oförändrad period har värdena ånyo minskat och var 2001 56 procent. Andelen folkölskonsumenter bland flickorna har varit relativt konstant kring 60 procent under större delen av 1990-talet, men har minskat tydligt de senaste åren (45% 2001).

Bland ungdomarna i årskurs 9 var det något färre 1977 (23%) än 1971 (ca 30%) som drack mellanöl någon gång i veckan eller oftare. Däremot ökade andelen elever som brukade dricka relativt stora kvantiteter per gång under denna period. Sålunda var det 44 procent av pojkarna som i 1977 års undersökning uppgav att de brukade dricka åtminstone 5 burkar per konsumtionstillfälle mot 34 procent 1971. Förändringarna var än mer betydande bland flickorna vilka uppvisade en ökning från 8 till 25 procent för nämnda svarsalternativ.

I anslutning till mellanölets borttagande ökade konsumtionsfrekvensen för öl klass II och det blev betydligt fler som drack någon gång i veckan eller oftare. Efter 1979 sjönk emellertid denna andel bland både pojkarna och flickorna och låg därefter på en relativt oförändrad nivå under större delen av 1980-talet. Bland pojkarna ökade andelen mellan 1989 och 1991 från 10 till 14 procent, och därefter legat relativt konstant kring denna andel (14% 2001), medan flickornas andel varit i stort sett oförändrad under hela den redovisade perioden (5% 2001).

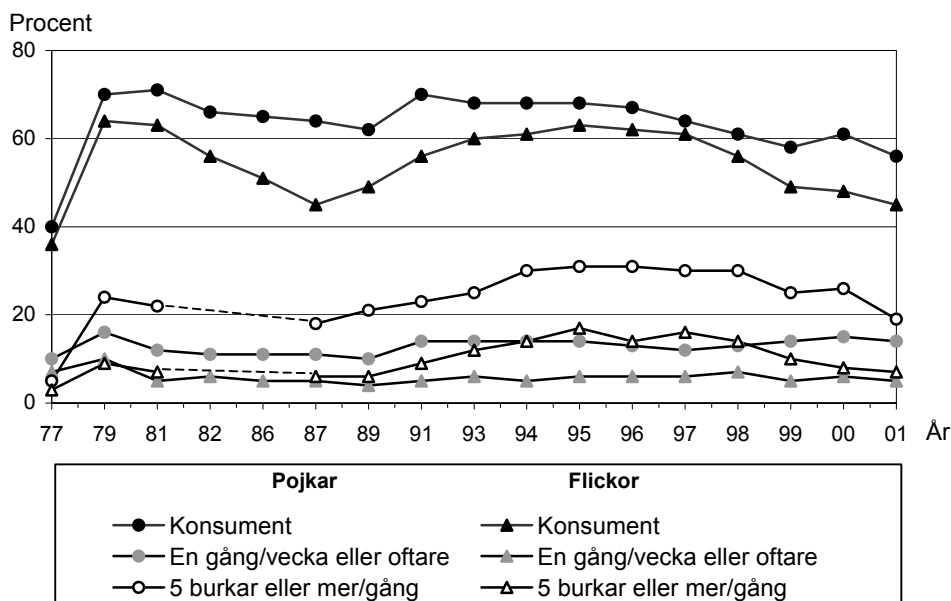

Diagram 2. Konsumtion av folköl (2,8-3,5%). Procent pojkar och flickor i årskurs 9 1977-2001 (Tabell 8)

En jämförelse mellan kvantiteterna per konsumtionstillfälle av folköl och mellanöl i 1977 års studie visar att de var relativt blygsamma för de förstnämnda. Sålunda var det bara 5 procent av pojkarna och 3 procent av flickorna som svarade att de brukade dricka 5 burkar eller mer per gång. Från 1977 till 1978 förändrades denna andel kraftigt och uppgick då till 31 respektive 12 procent (detta framgår dock inte av tabell 8). Året därefter sjönk dessa värden till 24 respektive 9 procent och minskade sedan ytterligare några procentenheter.

Mellan 1987 och 1995 ökade andelen som brukar dricka 5 burkar folköl eller mer vid varje dryckestillfälle bland pojkarna från 18 till 31 procent. Andelen har därefter varit oförändrad fram till och med 1998 (30%) för att sedan åter minska (19% 2001). Bland flickorna inträffade en ökning något senare; mellan 1989 och 1995 ökade motsvarande andelar från 6 till 17 procent och har därefter åter minskat till åttiotalets nivåer (7% 2001).

Trots den kraftiga ökningen sedan 1977 av kvantiteten per konsumtionstillfälle för folköl så bör det noteras att den, såväl bland pojkarna som flickorna i årskurs 9, fortfarande är lägre än den tidigare mellanölskonsumtionen. Ganska stora könsskillnader finns fortfarande både när det gäller frekvens och kvantitet. Det är t ex nära tre gånger så vanligt bland pojkarna att dricka en gång i veckan eller oftare (liksom att dricka 5 burkar eller mer per gång).

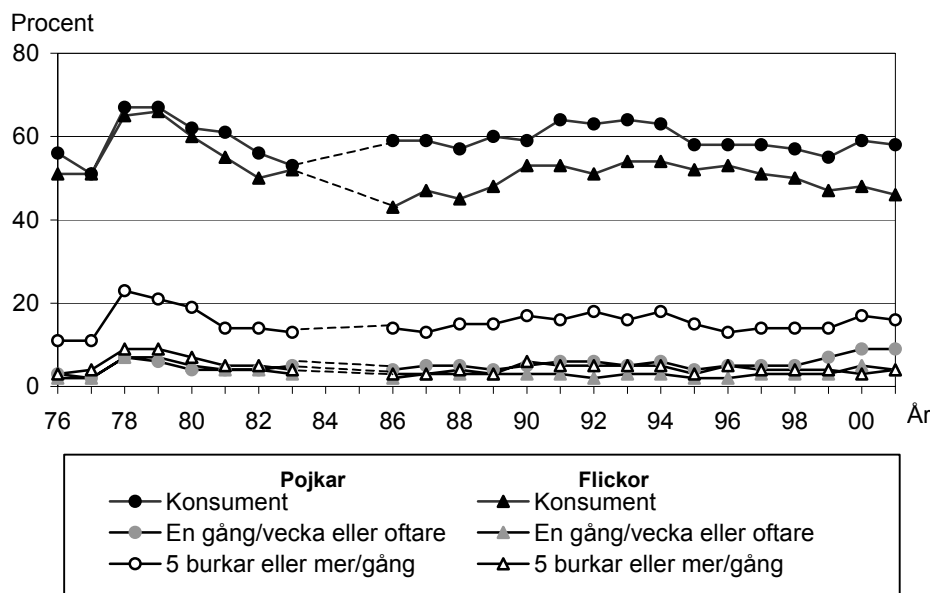

Diagram 3. Konsumtion av starköl. Procent av pojkar och flickor i årskurs 9. 1971-2001. (Tabell 9)

Starkölskonsumtionen

Eftersom mellanöl var den absolut vanligaste öldrycken bland skolungdom under 1970-talet ställdes inga frågor om pilsner- och starkölskonsumtionen i de första skolundersökningarna. Inför möjligheten av ett mellanölsförbud togs även starköl med i 1976 års studie. Konsumtionen av starköl redovisas i tabell 9. Diagram 3 visar andelen starkölskonsumenter, andelen som brukar dricka en gång i veckan eller oftare samt andelen som dricker 5 burkar eller mer vid varje dryckestillfälle.

1977 var det ca hälften av eleverna som drack starköl, men denna andel ökade märkbart under åren närmast efter mellanölens borttagande för att sedan åter sjunka något. Pojkarnas andel har dock aldrig under den redovisade perioden sjunkit till 1977 års nivå. 1991 skedde en ökning av andelen starkölskonsumenter hos pojkarna till 64 procent, men minskade sedan till 54 procent 1999. De två senaste åren har dock åter en viss ökning skett (58% 2001). Bland flickorna ökade också andelen starkölskonsumenter åren efter 1977, men gick därefter tillbaka till under 1977 års nivå. Minskningen fortsatte fram till 1986 (43%) men mellan 1989 och 1993 inträffade en ny ökning, från 48 till 54 procent. Där-

efter har andelen konsumenter åter minskat och var i årets undersökning 46 procent.

Även konsumtionsfrekvensen steg under de första åren efter mellanölsborttagandet. Omkring 15 procent av eleverna drack 1977 starköl någon gång i månaden eller oftare medan motsvarande andel 1979 hade stigit till ca 30 procent. År 1981 var det 21 procent av pojkarna som drack starköl så ofta och i 2001 års studie hade andelen stigit till 33 procent. I slutet av 1970-talet drack flickorna starköl ungefär lika ofta som pojkarna. Mellan 1979 och 1986 sjönk andelen flickor som uppgav att de brukade dricka starköl en gång i månaden eller oftare från 31 till 14 procent. Därefter låg andelen omkring 18 procent för att på senare år stiga något (21% 2001). Starkölskonsumtion en gång i veckan eller oftare bland pojkarna var i princip oförändrad till slutet av 1990-talet (ca 5%), men har stigit under de senaste åren (9% 2001). Bland flickorna har en mindre ökning skett de senaste åren.

Efter mellanölets borttagande ökade kvantiteten starköl per konsumtionstillfälle. Som exempel kan nämnas att andelen pojkar som brukade dricka fem burkar eller mer ökade från 11 procent 1977 till 21 1979. Andelen minskade sedan och har sedan mitten av 1980-talet legat omkring 15 procent (16% 2001). Förändringarna är likartade för flickorna men på en lägre nivå. Efter en ökning mellan 1977 och 1979 från 4 till 9 procent sjönk andelen och har sedan mitten av 1980-talet varit ca 4 procent (4% 2001).

Vinkonsumtionen

I tabell 10 redovisas dels hur ofta eleverna brukar dricka vin och dels ungefär hur mycket eleverna konsumerar vid varje tillfälle. Diagram 4 visar andelen vinkonsumenter, andelen som brukar dricka en gång i veckan eller oftare, samt andelen som dricker 60 cl eller mer vid varje dryckestillfälle. Det är fler flickor än pojkar som dricker vin, medan det omvända gällde för de båda ölsorterna. Under 1970-talet var andelen vinkonsumenter tämligen konstant. Flickornas andel låg runt 80 procent och pojkarnas omkring 75. I början av 1980-talet minskade emellertid andelarna och denna trend fortsatte sedan under hela decenniet. Mellan 1991 och 2001 minskade andelarna ytterligare från 55 till 42 procent bland pojkarna. Motsvarande värden för flickorna sjönk från 65 till 61 procent.

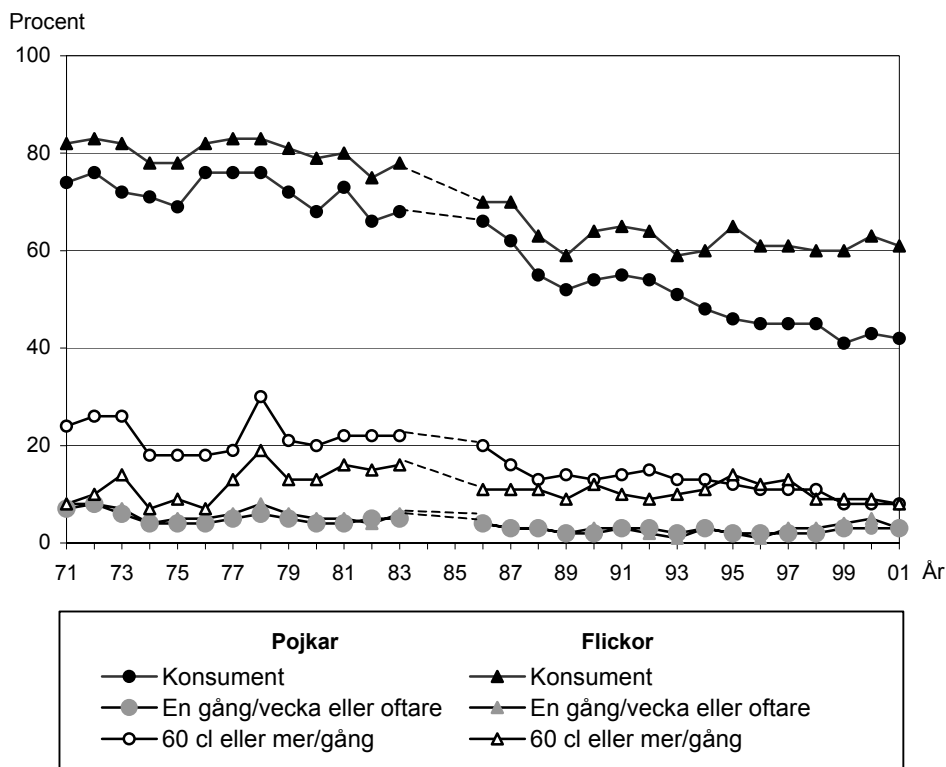

Diagram 4. Konsumtion av vin. Procent pojkar och flickor i årskurs 9 1977-2001 (Tabell 10)

Vinkonsumtionen i årskurs 9 var t o m 1977 dels relativt begränsad (2 av 3 vinkonsumerande elever angav en konsumtion av högst 20 cl per konsumtionstillfälle) dels relativt oförändrad genom åren. Andelen pojkar som brukade dricka åtminstone 60 cl vin per gång minskade dock något från 1971 till 1977 (från 24 till 19%), medan det fanns en tendens i motsatt riktning bland flickorna (från 8 till 13%).

Mellan 1977 och 1978 förändrades emellertid bilden något. Andelen pojkar som brukade dricka 60 cl eller mer per tillfälle ökade från 19 till 30 procent (detta framgår dock inte av tabell 10). Även andelen flickor med motsvarande konsumtion ökade något (från 13% 1977 till 19% 1978). Dessa ökningarna kvarstod emellertid inte och 1979 hade värdena återgått till dem som gällde 1977 och förblev sedan relativt oförändrade under början och mitten av 1980-talet. Sedan 1987 har de emellertid kontinuerligt minskat och uppgick 2001 till 8 procent bland såväl pojkarna som flickorna.

På liknande sätt har andelen som dricker vin en gång i veckan eller oftare förändrats. I början av 1970-talet var det ca 8 procent som uppgav att de drack vin så ofta mot 3 procent 1987. Därefter har dessa värden varit relativt oförändrade och någon direkt könsskillnad kan heller inte urskiljas.

I 1991 års frågeformulär infördes en fråga om hemtillverkat vin. "Har du någon gång under de senaste 12 månaderna druckit hemtillverkat vin?" I tabell 11 redovisas svarsfördelningen som är likartad för bägge könen. Drygt hälften av eleverna har aldrig druckit hemtillverkat vin medan ca en femtedel uppger att de gjort detta en gång. Totalt uppgav 25 procent av eleverna i 2001 års studie att de druckit hemtillverkat vin under de senaste 12 månaderna före undersökningstillfället. Andelen har minskat med ca 10 procentenheter sedan början av 1990-talet, både hos pojkarna och hos flickorna.

Spritkonsumtionen

Konsumtionen av sprit redovisas i tabell 12. Diagram 5 visar andelen spritkonsumenter, andelen som brukar dricka en gång i veckan eller oftare samt andelen som dricker en halvflaska (s k kvarting) sprit eller mer vid varje dryckes-tillfälle. Bland pojkarna var såväl andelen spritkonsumenter som konsumtions-frekvensen relativt oförändrad under 1970-talet medan en ökning kunde noteras bland flickorna. Som exempel kan nämnas att andelen kvinnliga konsumenter ökade från 72 till 81 procent mellan 1971 och 1979. Under 1980-talet var emellertid andelen spritkonsumenter och konsumtionsfrekvensen lägre såväl bland pojkarna som flickorna. Denna förändring inträffade dock primärt mellan 1979 och 1981 och sedan var värdena relativt oförändrade fram till 1990 (ca 65% spritkonsumenter). Därefter ökade andelen såväl bland pojkarna som flickorna och var i 1991 och 1992 års undersökningar omkring 70 procent. I årets undersökning var 63 procent av pojkarna spritkonsumenter. Bland flickorna har andelen spritkonsumenter legat relativt konstant kring 68 procent sedan 1993 (66% 2001).

I slutet av 1970-talet var det ca 9 procent av eleverna som uppgav att de brukade dricka sprit en gång i veckan eller oftare. 1981 hade dessa andelar sjunkit till ca 4 procent. Dryckesfrekvensen för sprit var därefter i stort sett oförändrad för att under de senaste åren åter öka till tidigare nivåer. I 2001 års studie drack 9 procent av pojkarna och 8 av flickorna sprit en gång i veckan eller oftare.

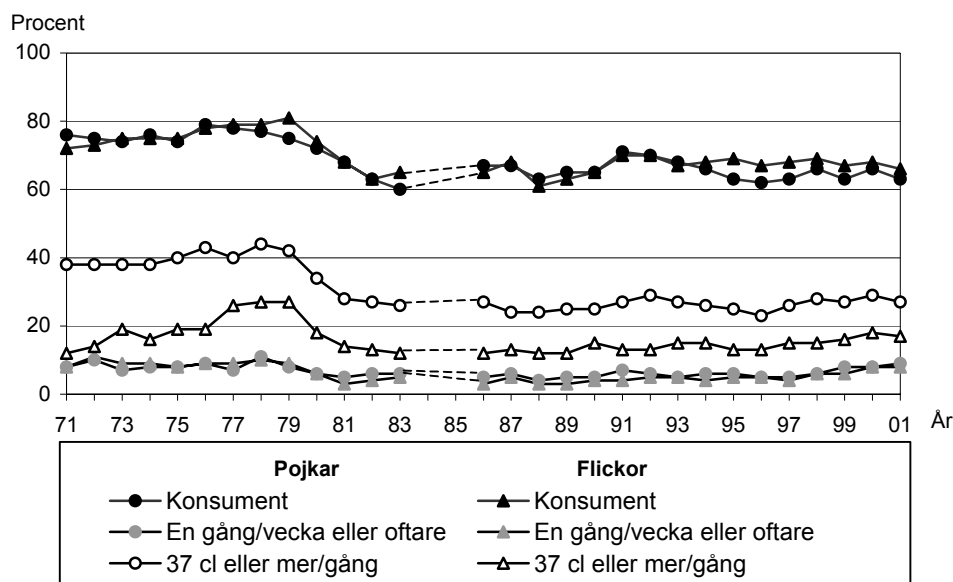

Diagram 5. Konsumtion av sprit. Procent pojkar och flickor i årskurs 9 1977-2001 (Tabell 12)

Utvecklingen när det gäller de konsumerade kvantiteterna var relativt oförändrad bland pojkarna under 1970-talet medan andelen flickor som redovisade en relativt hög kvantitet ökade. Mellan 1979 och 1981 noterades tydliga minskningar för båda könen och därefter stabiliserades de nya värdena under 1980-talet. 1971-1979 var det ca 40 procent av pojkarna som brukade dricka en halvflaska sprit eller mer per gång. 1981 sjönk denna andel till 28 procent och har därefter utgjort ca en fjärdedel av pojkarna (27% 2001). Mellan 1971 och 1979 steg motsvarande andel bland flickorna från 12 till 27 procent för att 1981 sjunka till 14 procent och på senare år åter öka något (17% 2001).

Bortsett från den ökning i andelen konsumenter av spritdrycker, som noterades bland flickorna under 1970-talet, så har könsfördelningen varit påfallande jämn under hela den redovisade perioden, både beträffande andelen konsumenter och konsumtionsfrekvensen. Endast de konsumerade kvantiteterna skiljer pojkar och flickor markant åt (diagram 5).

Konsumtionen av hemtillverkad sprit (s k hembränt)

Tilltagande diskussioner om att ungdomar berusar sig på hemtillverkad sprit, s k hembränt, ledde till att en fråga om sådan konsumtion infördes i 1991 år frågeformulär. Det året svarade 34 procent av pojkarna och 29 av flickorna att de druckit hembränt någon gång under de senaste 12 månaderna. Andelen som konsumerat hembränt ökade därefter med några procentenheter varje år fram till och med 1995 då de hittills högsta värdena noterades (ca 43%). På senare år har andelen åter minskat något och år 2001 var det ca 36% som druckit hembränt under de senaste 12 månaderna (tabell 13 och diagram 6).

Ungefär hälften av dessa har druckit 2-10 gånger under de senaste 12 månaderna. Den tidigare redovisade könsskillnaden för erfarenhet av hembränt är numera utjämnad. Antalet dryckestillfällen är också påfallande lika för bägge könen.

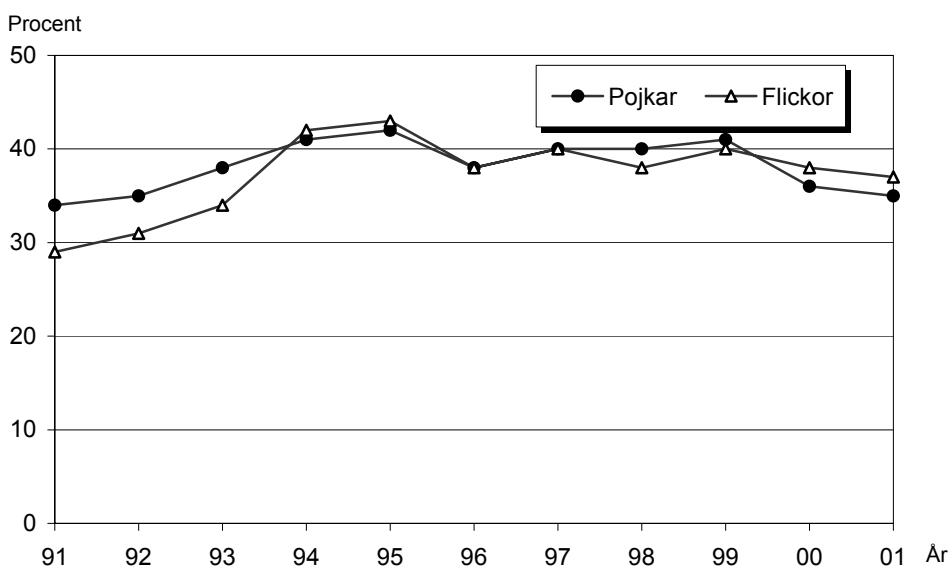

Diagram 6. Andelen elever i årskurs 9 som druckit hemtillverkad sprit ("hembränt") under de senaste 12 månaderna, efter kön. 1991-2001 (Tabell 13)

Konsumtionen av smuggelsprit

För att utröna i vilken utsträckning eleverna dricker smuggelsprit infördes 1997 en fråga om konsumtion av smuggelsprit under de senaste 12 månaderna. Detta år var det 20 procent av pojkarna och 15 procent av flickorna som uppgav att de druckit smuggelsprit (tabell 14). Bland pojkarna ökade andelen därefter till 25 procent år 1999, men därefter åter sjunkit något (23% 2001). Flickornas andel ökade först till 20 procent 1998, men har därefter åter sjunkit något (16 % 2001). Majoriteten av eleverna hade gjort detta 1-4 gånger.

Konsumtionen av blanddrycker

Sedan 1998 ingår i undersökningen frekvens- och kvantitetsfrågor angående konsumtion av stark cider, alkoholisk, wine coolers eller andra blanddrycker. År 2001 uppgav 68 procent av pojkarna och 75 procent av flickorna att de dricker blanddrycker (tabell 15). Det är i stort sett oförändrade värden sedan 1998.

Andelen som uppgett att de brukar dricka 5 flaskor eller mer per gång minskade något mellan 1998 och 1999 för att sedan åter öka. Bland pojkarna uppgick andelen år 2001 23 procent bland pojkarna och 16 procent bland flickorna.

Total årlig alkoholkonsumtion

Ovan har konsumtionen redovisats separat för olika alkoholdrycker. För att få en sammanfattande beskrivning av alkoholintagets storlek har ett mått på årskonsumtionen beräknats. Detta mått benämns konsumtionsindex och har konstruerats utifrån respektive elevs uppgifter om den ungefärliga kvantiteten per dryckestillfälle för folköl, starköl, vin, sprit och blanddrycker. Dessa kvantiteter har multiplicerats med dryckesfrekvensen och sedan omräknats till ren alkohol (alkohol 100%). De på detta sätt erhållna produkterna har sedan summerats till ett mått på individens totala alkoholkonsumtion uttryckt i dl ren alkohol per år.

Det bör observeras att konsumtionsindex inte är ett mått på den faktiska konsumtionen. Beräkningarna har endast grundats på uppgifter om den genomsnittliga frekvensen och kvantiteten för folköl, starköl, vin, sprit och blanddrycker (med de felmarginaler som dessa variabler har) och tar inte hänsyn till de tillfällen då vederbörande dricker mer eller mindre än han brukar göra. Det bör även påpekas att konsumtionen av alkoholdryckerna hemtillverkad sprit (hembränt) och smuggelsprit, som tillkommit i de senare årens formulär, inte ingår i beräkningen av den totala årskonsumtionen. Frågan om hembränt tillkom 1991,

smuggelsprit 1997. Bägge frågorna avser endast eventuell konsumtion under de senaste 12 månaderna.

Det är dock troligt att hembränt och smuggelsprit till största delen är inkluderade i elevernas svar på frågan om sprit, dels då denna fråga kommer tidigare i formuläret, dels då hembränt och smuggelsprit hör till kategorin sprit.

Konsumtionsindex har delats in i sju olika kategorier vars gränser framgår av nedanstående uppställning. Dessutom finns en kategori som benämns "ej relevant", vilken innehåller dem som hoppat över någon av de frågor på vilka beräkningarna är gjorda.

Konsumtionsindex	Skattad årskonsumtion i dl alkohol 100%
0 (icke-konsument)	0
1	– 4,9
2	5,0 – 14,9
3	15,0 – 29,9
4	30,0 – 49,9
5	50,0 – 99,9
6	100,0 –

Som exempel på vad värdena innebär kan nämnas att 15 dl ren alkohol per år motsvarar en konsumtion av ungefär 5 burkar starköl eller 30 cl sprit per månad. 50 dl ren alkohol per år motsvarar ca 16 burkar starköl eller ca 1 liter sprit per månad.

Enligt vad som nämnts ovan ställdes inga frågor om pilsner- och starkölskonsumtionen förrän i 1976 års studie. Beräkningarna av den totala årliga alkoholkonsumtionen i undersökningarna 1971-1975 är således inte jämförbara med dem som gjorts från och med 1976. Redovisningen i tabell 16 avser därför inte hela 1970-talet utan har begränsats till att omfatta undersökningarna från och med 1977. Uppgifter från åren 1983-1985 saknas eftersom konsumtionsindex inte beräknades dessa år.

I årskurs 9 är det konsumentkategori 1 som samlar den största andelen elever. År 2001 tillhörde 23 procent av pojkarna och 31 av flickorna denna lägsta konsumentkategori. Tillsammans med icke-konsumenterna utgör denna grupp nära hälften av eleverna i årskurs 9.

En jämförelse över tiden visar att andelen pojkar i den högsta konsumtionsgruppen minskade med över hälften från 1977 till 1981 (från 16 till 7%) och var därefter oförändrad under 1980-talet. Fram till slutet av 1990-talet låg andelen relativt stabilt kring 8-9 procent, men har ökat något de senaste åren (13% 2001). Bland flickorna minskade andelen i den högsta konsumentkategorin till

en fjärdedel mellan 1977 och 1981 (från 12 till 3%) för att sedan vara relativt oförändrad fram till och med 1996, varefter andelen åter ökat (7% 2001).

Diagram 7 visar det skattade medelvärdet av niondeklassarnas årskonsumtion mätt i dl alkohol (100%) fördelat på pojkar och flickor. Beräkningen för åren 1977 till 1989 (uppgifter saknas för åren 1983-85) är gjord med utgångspunkt från klassmitten av den skattade årskonsumtionen för varje indexvärde. Från och med 1989 finns emellertid möjligheter att beräkna medelvärdet direkt från varje respondents svar på alkoholfrågorna (tabell 17). Dessa medelvärden ligger något högre än de skattade för pojkarna medan flickornas värden i stort sett sammanfaller 1989. En möjlig förklaring till detta kan vara att pojkarna i genomsnitt ligger "högre" i intervallet för varje indexvärde. Detta gäller förmodligen särskilt indexvärdena 5 och 6 där den sistnämnda är en öppen klass och "klassmitten" har getts ett approximativt värde.

Därför redovisas två värden för 1989 i diagram 7, ett skattat medelvärde och ett baserat på elevernas respektive svar. Det måste emellertid åter framhållas att detta inte är ett mått på den faktiska årskonsumtionen hos elever i årskurs 9. Det är endast en beräknad årskonsumtion med utgångspunkt från varje respondents svar på varje enskild alkoholfråga med de felmarginaler som dessa variabler har.

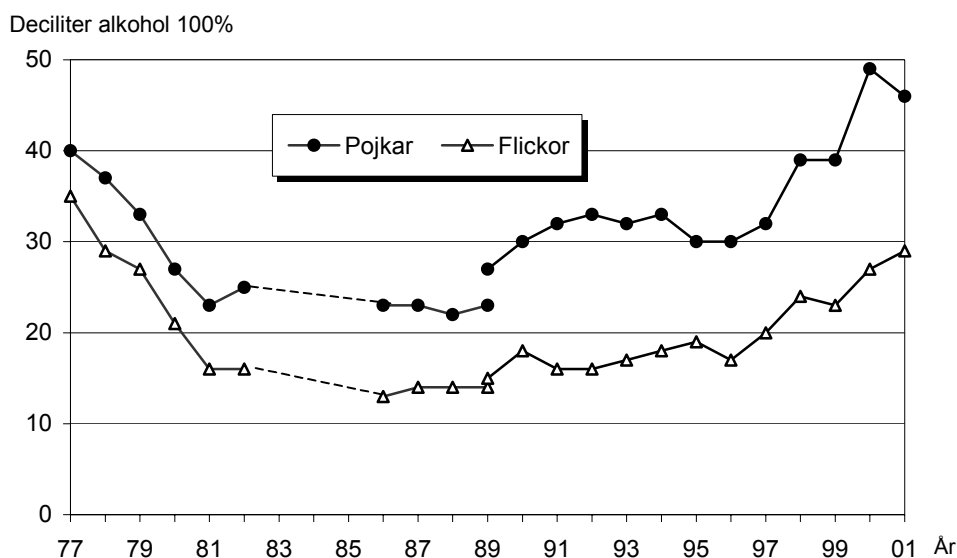

Diagram 7. Den beräknade genomsnittliga årskonsumtionen mätt i dl ren alkohol (100%) i årskurs 9 efter kön. 1977-2001 (blanddrycker ingår fr o m 1998). 1977-1989 avser skattade värden med utgångspunkt från konsumtionsindex (data saknas för 1983-1985). (Tabell 17)

Den beräknade genomsnittliga årskonsumtionen bland elever i årskurs 9 sjönk mellan 1977 och 1981 från ca 4 liter alkohol (100%) till ca 2,3 liter bland pojkarna och från ca 3,5 till 1,6 liter bland flickorna, d v s en nästan 50-procentig minskning (redovisas ej i tabell). Det kan i detta sammanhang nämnas att under samma period minskade också alkoholförsäljningen i Sverige från 7,3 liter (alkohol 100%) till 6,3 liter per invånare 15 år och däröver, d v s en minskning med 14 procent (CAN 1997). Därefter verkar niondeklassarnas genomsnittliga årskonsumtion ha varit i stort sett oförändrad under 1980-talet (data saknas för åren 1983-85).

Från och med 1989 är den genomsnittliga årskonsumtionen beräknad direkt utifrån varje enskild respondents svar på frågorna om dryckesfrekvens och kvantitet för öl, vin och sprit (och blanddrycker fr o m 1998). Under 1990-talet fanns en ökningstendens bland såväl pojkarna som flickorna. Pojkarnas beräknade årskonsumtion ökade mellan 1989 och 1992 från 27 till 33 dl, varefter årskonsumtionen legat kring 32 dl till och med 1997 års undersökning. Åren därefter skedde återigen en ökning med ett markant språng år 2000 (tabell 17). Bland flickorna ökade den beräknade årskonsumtionen från 15 till 19 dl mellan 1989 och 1995. Åren därefter har ytterligare ökningen skett bland flickorna för att nå 29 dl år 2001. Det bör emellertid framhållas att s k blanddrycker (bl a cider och alkoholäsk) ingår i beräkningarna från och med 1998, vilket sannolikt bidrog till ökningen mellan 1997 och 1998.

Diagram 8 visar den beräknade årskonsumtionen mätt i dl ren alkohol (100%) uppdelat på respektive drycker, d v s folköl, starköl, vin, sprit och blanddrycker (1989-2001). I pojkarnas konsumtion svarade folköl och sprit för ungefär lika stor mängd alkohol under perioden 1989 till 1994 samtidigt som konsumtionen av båda dryckerna ökade. Därefter minskade spritkonsumtionen under de närmast följande två åren, varefter en ny ökning inträffade. 1998 var sprit- och folkölskonsumtionen ånyo av ungefär samma storleksordning. De senaste åren har dock en förskjutning mot en ökad spritkonsumtion skett och i 2001 års studie konsumerade pojkarna i genomsnitt 17 dl sprit och 9 dl folköl. Vinkonsumtionen är lägst och uppgick till en deciliter år 2001, medan de nya dryckerna stark cider och alkoholäsk motsvarar 5 dl ren alkohol per år.

Flickornas årskonsumtion mätt i ren alkohol är betydligt mindre än pojkarnas, men har, som tidigare nämnts, ökat under den redovisade perioden från 15 till 29 dl. Det mest framträdande draget är spritens allt mer dominerande andel av flickornas alkoholintag (15 dl 2001). Konsumtionen av folköl hos flickorna ökade mellan 1989 och 1995 från 4 till 7 dl ren alkohol per år, men har därefter åter minskat till 3 dl 2001, vilket är nästan samma storleksordning som konsumtionen av stark cider och alkoholäsk (4 dl).

Folkölets andel av elevernas totala alkoholkonsumtion ökade markant mellan 1992 och 1995. För pojkarna gick ökningen från 32 till 40 procent och för flickorna från 20 till 34 procent. Därefter har, som nämnts ovan, konsumtionen av folköl minskat. Från och med 1998 ingår också blanddrycker (bl a cider och alkoholisk) vilket försvårar jämförelsen över tid. Blanddryckernas andel utgjorde 12 procent av pojkarnas och 14 av flickornas årskonsumtion 2001.

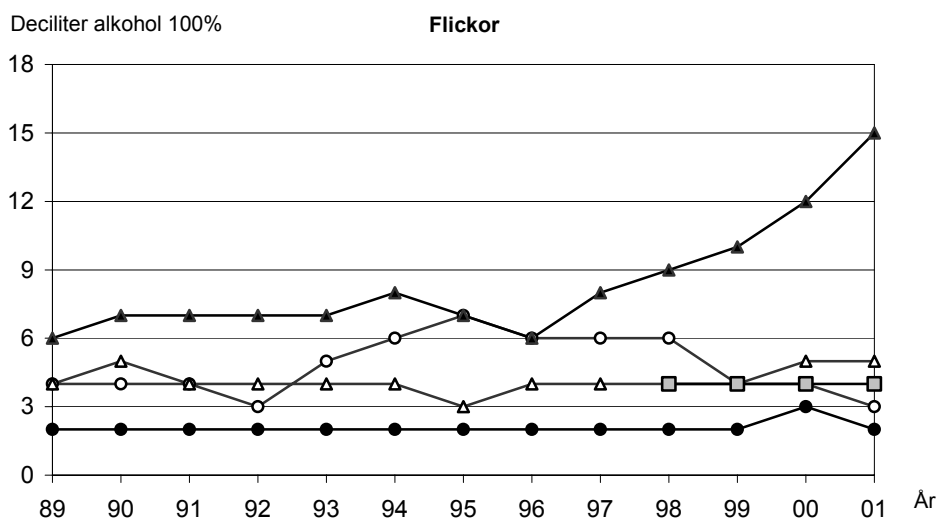
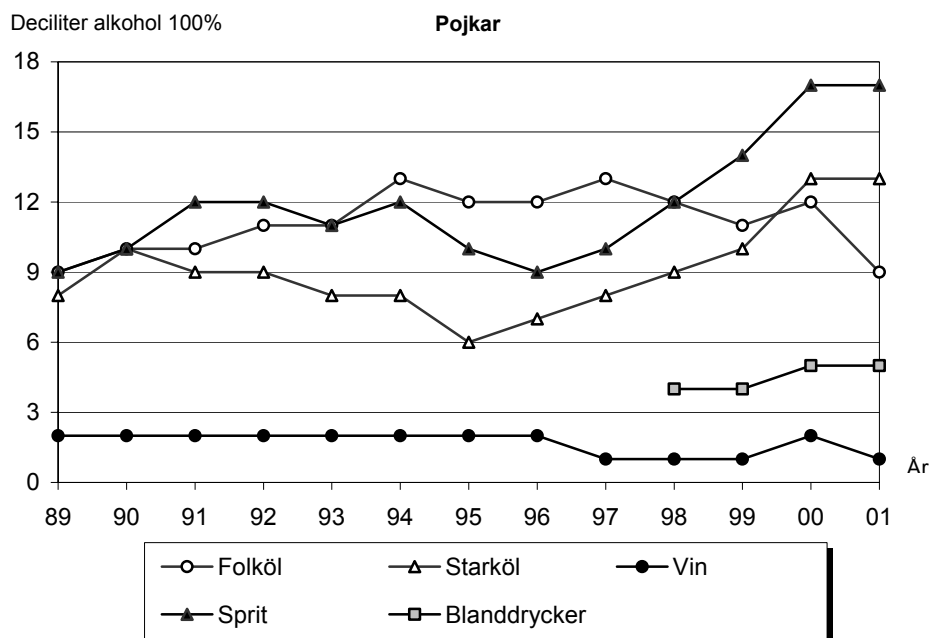

Diagram 8. Den beräknade genomsnittliga årskonsumtionen av folköl, starköl, vin, sprit och blanddrycker mätt i dl ren alkohol (100%) i årskurs 9 efter kön. 1989-2001 (blanddrycker ingår fr o m 1998). (Tabell 17)

Diagram 9 visar pojkarnas respektive flickornas beräknade årskonsumtion 2001 fördelad på folköl, starköl, vin, blanddrycker och sprit. Diagrammens storlek motsvarar ungefär förhållandet mellan pojkarnas och flickornas beräknade konsumtionsvolym. Det innebär att flickornas årliga alkoholkonsumtion, räknat i ren alkohol, motsvarar ungefär 2/3 av pojkarnas. Folköl och starköl tillsammans utgör en större andel av pojkarnas konsumtion än de gör av flickornas. Hos flickorna utgör sprit den största andelen.

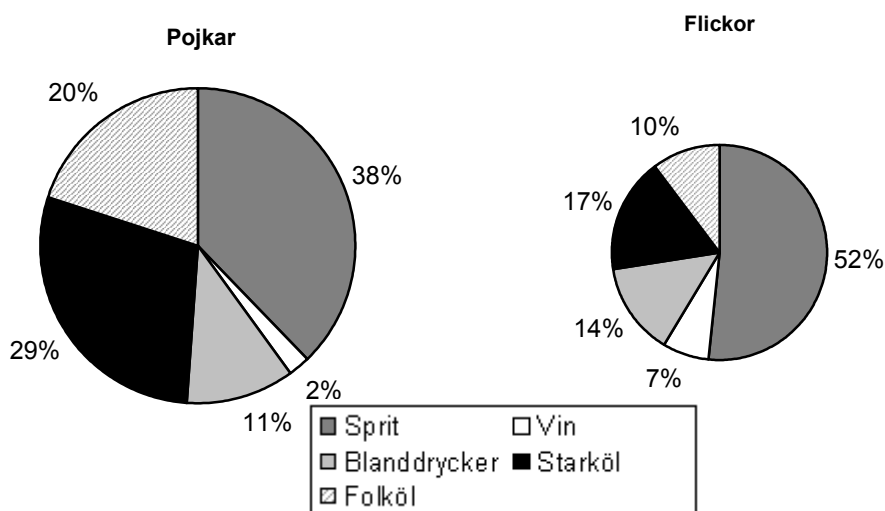

Diagram 9. Proportionen mellan pojkarnas och flickornas beräknade årskonsumtion i ren alkohol (100%) och fördelningen på olika drycker. 2001 (Tabell 17)

Berusningsbenägenheten

Tabell 21 visar åldersfördelningen för den första berusningen. Nästan en fjärdedel av eleverna har upplevt sin första berusning i 14-årsåldern. 20 procent av pojkarna och 18 procent av flickorna uppger i 2001 års studie att de har varit berusade före 14 års ålder. Få av eleverna i årskurs 9 har fyllt 16 år vid tiden för undersökningarna. 34 procent av såväl pojkarna som flickorna har aldrig varit berusade. Då en omformulering av frågan gjorts är det vara svårt att jämföra de senaste två åren med tidigare år, men jämförelser mellan de olika frågorna år 2000 visar att det kan ha skett en förskjutning mot en tidigare berusningsdebut (tabell 20 och 21).

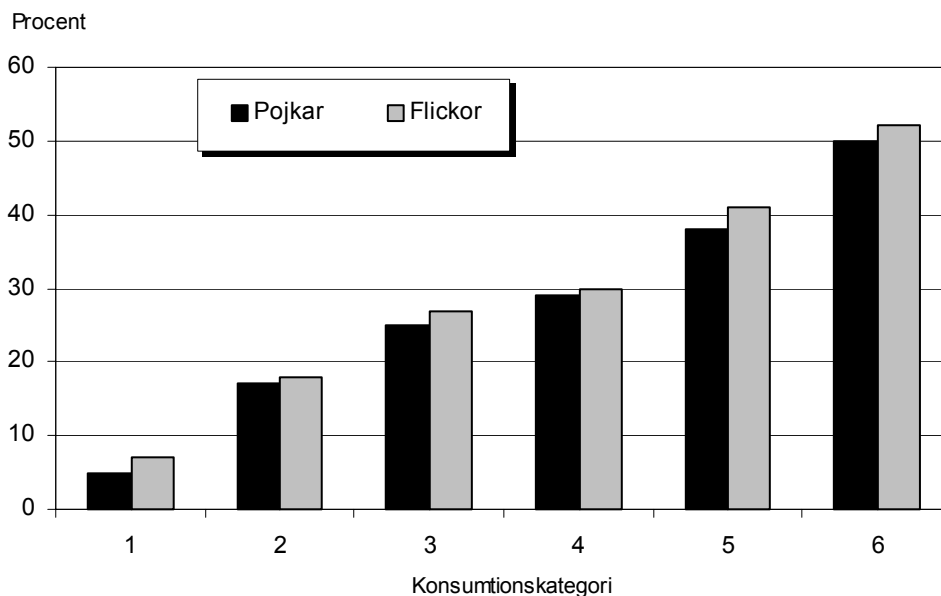

Diagram 10. Andelen som varit berusade vid 13 år efter konsumtionskategori och kön. Årskurs 9. 2001

Diagram 10 visar andelen som var berusade första gången vid 13 år eller yngre i olika konsumtionskategorier (konsumtionsindex 1-6, se avsnittet Total årlig alkoholkonsumtion). Ju högre alkoholkonsumtion i årskurs 9 desto fler har varit berusade vid 13 år. Detta gäller för båda könen även om flickorna, i genomsnitt, är något äldre än pojkarna vid det första berusningstillfället, vilket framgår av tabell 21.

Av och tabell 19 framgår att berusningsfrekvensen bland pojkarna var relativt oförändrad mellan 1972 och 1977. Sistnämnda år var det 44 procent som uppgav att de kände sig berusade varje eller nästan varje gång de drack alkohol (tabell 18). 1979 hade denna andel sjunkit till 40 procent och 1983 till 32 procent för att sedan vara relativt oförändrad till slutet av 1980-talet. Mellan 1988 och 1992 ökade andelen pojkar som berusar sig varje/nästan varje gång de dricker alkohol från 32 till 40 procent. Därefter har värdena varit relativt oförändrade på denna nivå och var i den senaste studien 38 procent.

Bland flickorna steg berusningsfrekvensen något under början och mitten av 1970-talet. År 1972 var det 31 procent som svarade att de kände sig berusade varje eller nästan varje gång de drack alkohol och 1977 hade denna andel ökat till 38 procent. År 1979 sjönk den till 29 procent och låg därefter på ungefär samma nivå till och med 1989.

På liknande sätt som för pojkarna, men med något/några års fördröjning, ökade denna andel bland flickorna. Könsskillnaden har minskat alltmer och 1995 var det t o m något fler flickor (42%) än pojkar (39%) som uppgav att de känner sig berusade varje eller nästan varje gång de dricker. Under senare hälften av 1990-talet har andelen bland flickorna varit i stort sett oförändrad och på samma nivå som pojkarna (ca 40%). År 2001 var andelen nästan lika stor som bland pojkarna (36%).

Ovan har elevernas uppgifter om när de känner sig berusade redovisats. Upplevelsen av berusning är emellertid subjektiv och säger ingenting om de konsumerade mängderna.

För att få en uppfattning om hur pass vanligt det är att eleverna dricker relativt stora mängder vid ett och samma tillfälle (intensivkonsumtion) ställs också frågan: "Hur ofta händer det att du dricker alkohol motsvarande minst en halv halvflaska sprit eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor stark cider eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid samma tillfälle?" Alternativet "fyra stora flaskor stark cider" tillkom 1998. Alternativet med sex burkar folköl har endast funnits med fr o m 1978 års studie, medan det i de tidigare undersökningarna stod "...fem burkar mellanöl...". 1988 infördes dessutom "4 burkar starköl" som ytterligare alternativ. Dessa olikheter medför vissa jämförelsesvårigheter, som bör hållas i minnet vid tolkningen av tabell 20. Frågan ställdes inte i 1984 och 1985 års undersökningar. Det bör observeras att de uppräknade mängderna för respektive alkoholsort i frågan inte är likvärdiga i sammanlagd alkoholhalt. Syftet är att få en uppfattning om hur ofta eleverna dricker stora mängder alkohol, inte hur ofta en viss mängd 100-procentig alkohol konsumeras.

Fram till och med 1979 uppgav ungefär en tredjedel av pojkarna att de drack alkohol i dessa mängder någon gång i månaden eller oftare (diagram 11 och tabell 19). Mellan 1981 och 1988 låg dessa andelar på en lägre nivå (ca 23%) för att öka 1991 (till 29%) och därefter varit relativt oförändrade (30% 2001). Även flickornas andelar låg högre under 1970-talet med kulmen 1979 då 30 procent uppgav att de konsumerade nämnda kvantitet någon gång i månaden eller oftare. Värdet sjönk i början av 1980-talet och låg omkring 15 procent i mitten av decenniet. Mellan 1989 och 1994 ökade flickornas andel från 17 till 24 procent. I 2001 års undersökning var andelen 25 procent. En jämförelse mellan könen visar att pojkarna i samtliga undersökningar rapporterar en något högre intensivkonsumtionsfrekvens än flickorna.

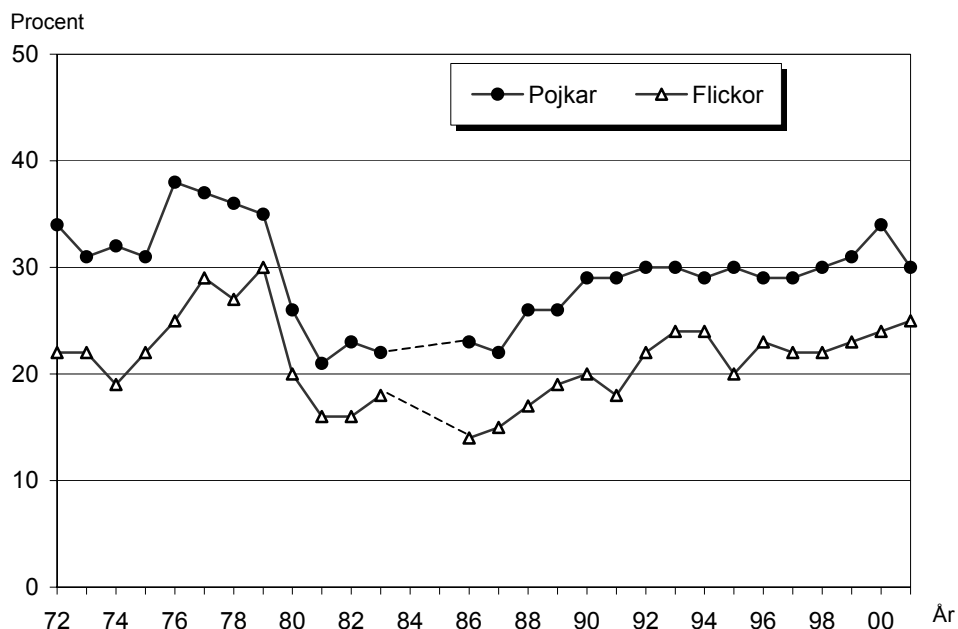

Diagram 11. Andelen elever som intensivkonsumerar någon gång i månaden eller oftare i årskurs 9 efter kön. 1972-2001. (Tabell 19)

Under första hälften av 1990-talet ökade andelen som berusar sig ofta och andelen som intensivkonsumerar minst en gång i månaden bland flickorna. Därefter tycks nivåerna stabiliserats.

Problem i samband med alkoholkonsumtion

Eleverna i årskurs 9 har fått besvara frågan: "Har du någonsin fått något av följande problem på grund av att du druckit alkohol?" De olika problemtyperna har grupperats som individuella problem, relationsproblem, sexuella problem samt brottsrelaterade problem och redovisas i tabell 22.

Bland de individuella problemen är den vanligaste konsekvensen av alkoholföräring att man haft "huvudvärk eller mått illa dagen efter (s k baksmälla)", vilket hänt ungefär hälften av eleverna. "Förstört saker eller kläder" har hänt en femtedel av eleverna. Därefter kommer "tappat pengar eller värdesaker" (ca 15%) samt "råkat ut för olycka eller skadats" (ca 13%). Ungefär 6 procent uppger att deras prestationer i skolan eller på arbetet försämrats på grund av alkohol. Svarsfördelningarna är likartade för både pojkar och flickor.

För s k relationsproblem är "grälat" absolut vanligast, särskilt bland flickorna (29%). Därefter kommer problem med föräldrar och vänner, även detta vanligare bland flickorna. Problem med lärare är ovanligt både bland pojkarna och flickorna (2%).

De två exemplen på komplikationer av sexuell natur som eleverna fått ta ställning till är ungefär lika ofta förekommande bland både pojkarna och flickorna. Omkring en tiondel har uppgett att alkoholkonsumtionen lett till önskad sex respektive oskyddad sex.

Bland det som rubricerats som brottsrelaterade problem är "bråkat eller slagits" vanligast bland både pojkar och flickor (20 respektive 13%). "Råkat i bråk med polisen" är något vanligare bland pojkarna (9%) än bland flickorna (5%), medan "blivit bestulen eller rånad" är nästan lika ovanligt för bägge könen (ca 4%).

Tobak

I detta avsnitt redovisas först andelen rökare och rökningens omfattning, därefter andelen snusare samt andelen snusare som också röker. Sist redogörs för svaren på två frågor om hur eleverna vanligen skaffar cigaretter och snus. Frågorna gällande elevernas tobaksvanor har ändrats vid ett par tillfällen vilket medför svårigheter när det gäller jämförelser över tid. Första gången detta skedde var 1983 och andra 1997. Det betyder att data före och efter förändringarna inte är direkt jämförbara. Vid bägge tillfällena användes såväl den gamla som den nya frågeformuleringen så att effekterna av förändringarna kunde avläsas som skillnader mellan två procenttal (se avsnittet Undersökningen och rapporten).

Andelen rökare och rökningens omfattning

På grund av ovan nämnda förändring av rökfrågan redovisas därför bara andelen rökare för åren 1971-1983 (tabell 23). 1983 års siffror till vänster i tabellen avser dem som besvarade det gamla och de till höger det nya formuläret. I tabell 24 påbörjas en ny sifferserie för elevernas rökvanor (1997-2001) enligt den nya frågeformuleringen. Man bör här hålla i minnet att skillnaderna mellan 1997 års båda värden endast orsakats av metodförändringarna. Bäst översikt över utvecklingen och förändringarnas effekter ges emellertid i diagram 12.

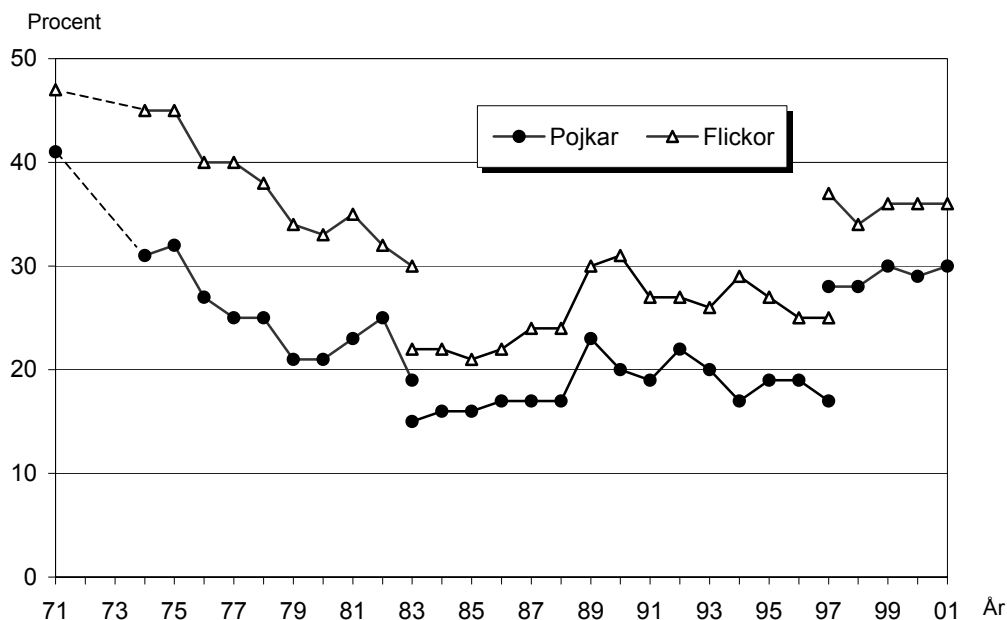

Diagram 12. Andelen rökare i årskurs 9 efter kön. 1971-2001 (Tabell 23)

Under 1970-talet skedde en kraftig minskning i rökningen. Mellan 1971 och 1983 minskade andelen rökare från 41 till 19 procent bland pojkarna och från 47 till 30 procent bland flickorna. Den ändrade frågeformuleringen 1983 innebär att något färre därefter klassificerades som rökare vilket framgår av de olika värdena i 1983 års båda undersökningar.

Av diagram 12 och tabell 23 framgår att rökvanorna var relativt oförändrade mellan 1983 och 1988. 17 procent av pojkarna och 24 procent av flickorna rökte enligt 1988 års studie. Året därpå hade emellertid andelen rökare ökat till 23 procent bland pojkarna och 30 bland flickorna. Därefter minskade andelarna, främst bland pojkarna, vars andelar låg strax under 20 procent fram till 1997 (17%). Bland flickorna låg motsvarande andel omkring 25 procent under denna period (25% 1997). I samtliga undersökningar är det fler flickor än pojkar som röker. Perioden efter att den nya frågeställningen infördes (1997-2001) har andelen rökare legat mycket stabilt för både pojkar (30% 2001) och flickor (36% 2001). Sammanfattningsvis kan konstateras att om man binder samman de båda tidsserierna med de dubbla värdena 1997, har andelen rökare varit relativt oförändrad sedan början av 1990-talet såväl bland pojkarna som flickorna.

I tabellerna 24 och 25 redovisas hur ofta eleverna i årskurs 9 röker. Det är något fler flickor än pojkar som svarat att de röker varje dag. Under de senaste tre åren har ca 7 procent av pojkarna (7% 2001) uppgett detta mot ca 13 procent av flickorna (12% 2001). Ungefär hälften av pojkarna och knappt hälften av flick-

orna som röker gör detta endast "på fest" eller "bara ibland". Den nya frågekonstruktionen har lett till att en ökad andel rapporterar att de röker "på fest" eller "bara ibland" (se avsnittet Undersökningen och rapporten).

Tabell 26 visar konsumtionen hos de elever som röker varje dag. Den största andelen av dagligrökarna återfinns i kategorin 7-10 cigaretter (34% av pojkarna och 41 av flickorna 2001). Bland dem som röker varje dag är det fler pojkar än flickor som röker förhållandevis många cigaretter dagligen.

Snusning

På samma sätt som gällde för frågorna om rökning har snusfrågan har genomgått vissa förändringar genom åren. I samband med revideringen år 1983 formulerades frågan om, varvid förändringen även här kontrollerades genom de två versionerna av frågeformuläret. Efter hand visade det sig emellertid att eleverna saknade ett svarsalternativ motsvarande det som finns för frågan om rökning, d v s "Nej, har bara prövat". I 1991 års formulär infördes därför ett sådant svarsalternativ varför jämförelser med resultaten från tidigare år måste göras med försiktighet. I 1997 års studie prövades en ny konstruktion av frågan om snusning så att den på samma sätt som för rökning också visar frekvensen av beteendet. Också här kunde effekten hållas under kontroll genom att två formulär användes vid datainsamlingen.

År 1974 snusade en fjärdedel av pojkarna och 4 procent av flickorna i årskurs 9 (tabell 27). Tre år senare hade pojkarnas andel ökat till 30 procent och låg sedan kvar på denna nivå fram till 1983 då motsvarande siffra i den skänksundersökningen var 29 procent. Andelen flickor som snusade var under denna period ca 7 procent. Med den nya frågeformulering som infördes 1983 var det 21 procent av pojkarna och 2 procent av flickorna som uppgav att de snusade. Därefter var andelen snusare relativt oförändrad och utgjorde år 1990 20 procent av pojkarna och 2 procent av flickorna.

I tabell 28 redovisas andelen snusare och hur ofta man snusar för åren 1997-2001. Frågeförändringen ledde till att andelen snusare blev något högre. Under de första tre åren var andelen snusare bland pojkarna kring 20 procent och bland flickorna ca tre procent, men de senaste två åren tycks en viss ökning skett både bland pojkarna och flickorna.

En majoritet av de flickor som snusar och strax under hälften av pojkarna uppgav 2001 att de snusar en dosa eller mindre per vecka (tabell 29). Under perioden 1997-2001 har dessa värden varit relativt oförändrade.

Den totala tobakskonsumtionen

Bland rökarna har flickorna utgjort en majoritet sedan 1971, d v s under hela den period skolundersökningarna genomförts. Ser man på tobakskonsumtionen totalt, d v s rökning och snusning, utgjorde emellertid pojkarna den största gruppen under perioden 1984-1989. Sistnämnda år var dock skillnaden mindre än tidigare och i 1990 års undersökning var grupperna ungefär lika stora (30% av pojkarna och 32% av flickorna). Värdena efter 1997 ligger på grund av förändringarna i rök- och snusfrågorna på en något högre nivå. År 2001 var det 40 procent av pojkarna och 37 av flickorna som rökte och/eller snusade (diagram 13 och tabell 30).

Anskaffning av tobak

Sedan januari 1997 är det enligt lag inte tillåtet att sälja tobak till ungdomar under 18 år. Således skall det inte vara möjligt för eleverna i årskurs 9 att själva köpa cigaretter eller snus. Tabell 31 visar svarsfördelningen (bland dem som röker) på frågan ”Hur får du vanligen tag på cigaretter?” (fler än ett svarsalternativ kunde markeras). Sedan 1997 har omkring 60 procent av såväl flickorna som pojkarna uppgivit att de själva köpt cigaretter. Under samma period har ungefär hälften av rökarna blivit bjudna av kamrater.

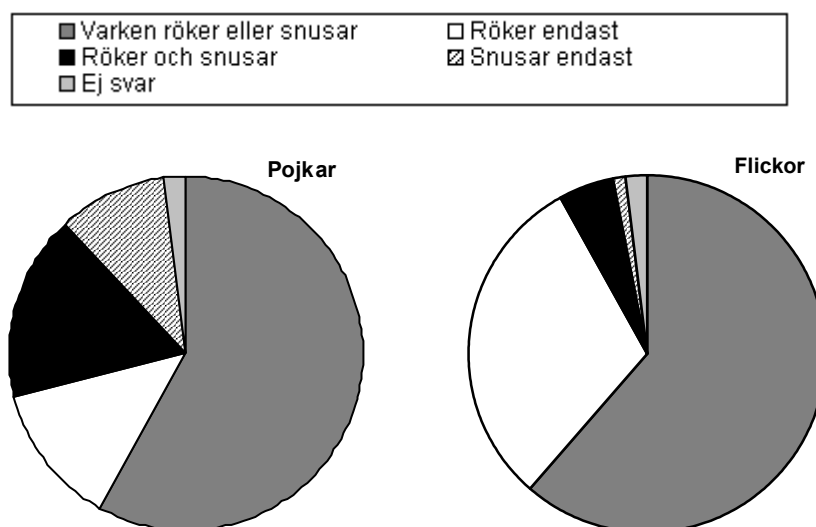

Diagram 13. Andelen tobakskonsumenter i årskurs 9 efter kön. 2001. (Tabell 30)

I tabell 32 redovisas svarsfördelningen (bland dem som snusar) på frågan ”Hur får du vanligen tag på snus?” (fler än ett svarsalternativ kunde markeras). Bland pojkarna köper nästan två tredjedelar själva snus (65%), medan de näst vanligaste alternativet är ”bjuden av kamrater” (36%).

Det är ytterst få flickor som snusar (148 flickor i 2001 års undersökning) vilket gör svarsfördelningen mindre tillförlitlig. Emellertid tyder resultatet på att drygt hälften (59%) blir bjudna på snus av kamrater, medan 35 procent uppger att de köper snus själva.

Frågan om hur man skaffar tobak infördes i 1997 års undersökning. Det är således okänt hur den nya lagen påverkat andelen elever i årskurs 9 som köper tobak själva. Det kan emellertid konstateras att för en majoritet tobakskonsumenter i den här åldersgruppen är det fortfarande möjligt att själv köpa cigaretter eller snus.

Narkotika

Avsnittet inleds med en redovisning av andelen elever som någon gång använt narkotika samt aktuell narkotikakonsumtion. För de elever som använt narkotika redovisas vilken typ av narkotika de använt, ålder vid debuten samt uppgivet debutpreparat. Därefter redovisas samtliga elevers uppfattning om narkotikans tillgänglighet, d v s vilken narkotika de skulle kunna få tag på, liksom om någon de känner till använt narkotika. För de elever som ej använt narkotika redovisas andelen som haft möjlighet att pröva, vet någon person som de skulle kunna få eller köpa av samt om de själva någon gång haft lust att pröva narkotika.

Narkotikaerfarenhet samt aktuell narkotikakonsumtion

I diagram 14 och tabell 33 redovisas andelen elever med narkotikaerfarenhet samt andelen som fortfarande använder narkotika (1971-1994) och andelen som använt narkotika senaste månaden. Andelen som någon gång använt narkotika minskade kraftigt under 1970-1980-talen. År 1971 uppgav 14 procent av pojkarna och 12 av flickorna att de använt narkotika. År 1974 hade siffran sjunkit till 9 respektive 8 procent och låg sedan på ungefär samma nivå under resten av 1970-talet fram till 1983 då andelen elever med narkotikaerfarenhet var 5 procent bland pojkarna och 6 bland flickorna. Under senare delen av 1980-talet låg andelen omkring 3 procent. Sedan början av 1990-talet har andelen pojkar som

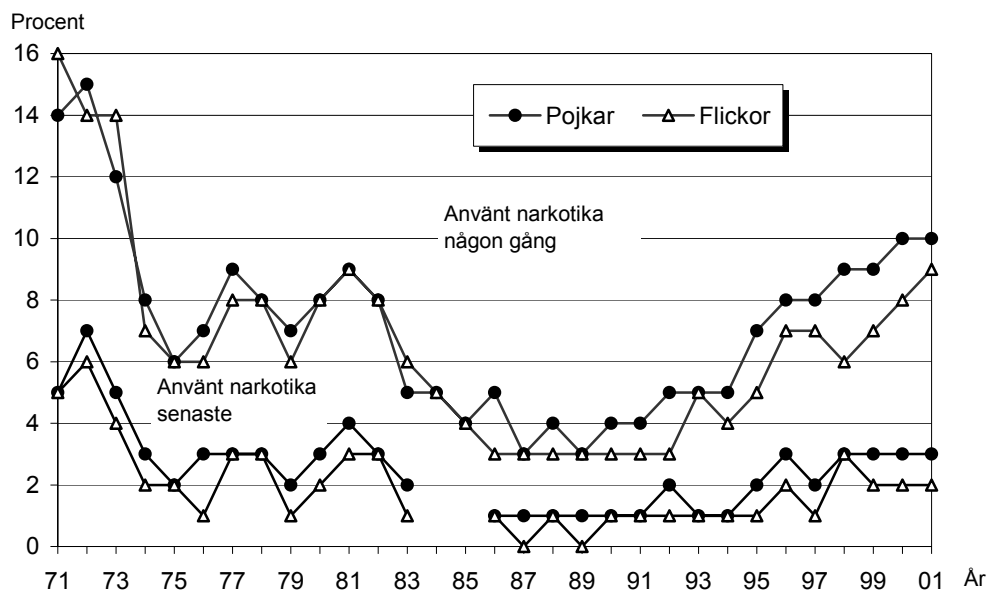

Diagram 14. Andelen elever som någon gång använt narkotika samt andelen elever som använt narkotika senaste månaden (uppgifter saknas för 1983-1985) efter kön. 1971-2001. (Tabell 33)

prövat narkotika fördubblats och andelen flickor har närmast tredubblats. I 2001 års undersökning gällde detta 10 procent av pojkarna och 9 av flickorna.

Mellan 1971 och 1994 ställdes en fråga om man fortfarande använde narkotika. 1971 var det 5 procent av pojkarna och 4 av flickorna som uppgav detta, men också dessa andelar har sjunkit efter denna tidpunkt. I slutet på 1970-talet var motsvarande andel ett par procent och har därefter endast utgjort någon enstaka procentenhet.

Att ha använt narkotika under senaste månaden indikerar ett relativt aktuellt bruk. Andelen elever som rapporterat detta var högst under perioden 1971 till 1973 (ca 5%). Under 1980-talet, då även livstidsprevalensen var lägst, var det mycket få elever som använt narkotika (uppgift saknas för 1984-1985). Under första hälften av 1990-talet var det fortfarande endast omkring 1 procent som gjort detta, men under senare år har dessa värden ökat något och var i den senaste studien cirka 3 procent.

I tabell 34 redovisas andelen bland dem som använt narkotika som använt hasch/marijuana den senaste månaden. År 1971 hade cirka 40 procent av pojkarna och cirka 30 av flickorna gjort detta. Andelarna varierar kraftigt mellan olika år för hela den redovisade perioden. Anledningen är främst att bastalen är

låga (d v s antalet elever som använt narkotika). I mitten av 1990-talet var det cirka en fjärdedel av pojkarna och en femtedel av flickorna som använt cannabis under den senaste månaden. År 2001 gällde detta 29 procent av pojkarna och 32 av flickorna. Majoriteten har använt 1-4 gånger.

Det är ett välkänt faktum att hasch/marijuana är det vanligaste medlet bland dem som använt narkotika, inte minst i den här åldersgruppen. Det förekommer givetvis också att man uppger annan narkotika, ibland kombinerat med hasch/marijuana, ibland som enda medel. Bland de preparat som nämns finns t ex amfetamin, ecstasy, LSD och kokain. Tabell 35 visar andelen elever (av dem som använt narkotika) som under åren 1989-2001 använt enbart cannabis, enbart annan narkotika samt bådadera. Även här varierar andelarna mycket mellan olika år. Under de senaste åren har dock en något ökande andel uppgett att de endast använt annan narkotika än cannabis. Bastalen (de som använt narkotika) i tabellen är emellertid låga och andelen "ej svar" varierande, vilket försvårar tolkningen av resultaten.

En majoritet av dem som använt narkotika har blivit bjudna eller fått köpa av en kamrat. Det är mer vanligt bland flickorna än bland pojkarna att ha blivit bjuden på narkotika av såväl kamrat såsom en vuxen person (redovisas ej i tabell).

Debutålder och debutpreparat

Majoriteten av dem som använt narkotika debuterade någon gång i 14-15-årsåldern (ca 70% 2001). Relativt få har uppgett att de var 13 år eller yngre när de första gången prövade och det finns inga könsskillnader i svarsfördelningen. 2001 var det ca 13 procent av både pojkarna och flickorna som uppgav att de debuterade i 13-årsåldern eller tidigare (tabell 37).

De som använt narkotika har sedan 1989 fått besvara frågan "Vilket slag av narkotika använde du första gången?" Svarsfördelningen i tabell 38 är något svårtolkad och andelen "ej svar" relativt hög, i synnerhet vissa år. En stor majoritet av dem som prövat narkotika har använt en cannabisprodukt (hasch eller marijuana). Flertalet år gäller detta ca 80 procent eller fler.

Föräldrarnas kännedom om narkotikavanorna

För att få en uppfattning om föräldrarnas kännedom om elevernas eventuella narkotikakonsumtion ställdes frågan: "Känner dina föräldrar till att du använder narkotika?" Svaren i tabell 39 avser endast de elever som använt narkotika. Uppgifter från åren 1983-1985 saknas i tabellen eftersom resultaten under dessa år redovisades med det totala undersökningsmaterialet som bastal.

En majoritet av de elever som använt narkotika (ca 70% 2001) uppgav att föräldrarna inte känner till att de har använt narkotika. Andelen som svarat ja på frågan varierar mellan 8-25 procent under den redovisade perioden. En förklaring till skillnaderna mellan olika år kan vara att bastalen är låga, vilket medför stor känslighet även för mindre förändringar. Vissa år är det också ganska många som hoppat över frågan. Bland dem som använt narkotika i 2001 års undersökning var det 11 procent av pojkarna och 19 procent av flickorna som svarade att föräldrarna visste om detta.

Exponering för narkotika och benägenhet att pröva

Under de senaste åren har det ibland talats om att narkotika åter kommit in i vissa ungdomsmiljöer och att det används som "festdrog" på samma sätt och vid samma tillfällen som alkohol. Trots den ökande trenden är andelen elever i årskurs 9 som själva uppger att de prövat narkotika fortfarande relativt låg, men många kan ha kamrater i samma ålder som kommit i beröring med narkotika. För att i någon mån utröna hur vanligt det är att narkotika förekommer i ungdomsmiljöerna har följande fråga ställts fr o m 1991 års undersökning: "Känner du till någon person i din egen ålder som du tror eller säkert vet har använt något av följande medel?" Medlen ifråga var hasch/marijuana, amfetamin, heroin, kokain och crack. 1993 utökades listan med ecstasy och 1995 med LSD.

1991 var det 38 procent av pojkarna som "trodde" eller "säkert visste" någon jämnårig som använt hasch/marijuana medan motsvarande värde bland flickorna var 46 procent (tabell 40). Dessa andelar har därefter ökat. 2001 kände drygt hälften av eleverna (58 respektive 64 procent) till någon som de trodde eller visste säkert använt hasch/marijuana.

En ökning i andelen som anser att de känner till någon som använt amfetamin kan också observeras; bland pojkarna från 8 till 22 procent mellan 1991 och 2001 och bland flickorna från 11 till 24 procent. För heroin och kokain har det skett en ökning från ca 6 till ca 16 procent bland pojkarna, medan flickornas andel ökat från ca 7 till ca 20 procent under nämnda tidsperiod. Sammanfattningsvis är det sålunda markant fler elever 2001 som tror eller säkert vet någon jämnårig som använt något av de uppräknade preparaten än tidigare år. Särskilt tydlig är ökningen för hasch/marijuana. Under den redovisade perioden har det totalt sett varit fler flickor än pojkar som känt till någon som använt narkotika.

Enligt vad som framkommit i tidigare avsnitt är det relativt få elever som någon gång använt narkotika. Detta hindrar naturligtvis inte att även den stora majoritet som aldrig gjort detta är av betydande intresse. De frågeställningar som därvid i första hand är aktuella gäller lusten att pröva och möjligheten att få tag på narkotika.

Fram till och med 1982 ställdes frågan: "Har du någon gång blivit erbjuden eller på annat sätt haft möjlighet att pröva narkotika?" I 1983 års studie ändrades frågan till följande lydelse: "Har du någon gång haft möjlighet att pröva narkotika?" och den formuleringen har sedan behållits. De siffror som skolöverstyrelsen redovisade under åren 1983 till 1985 har emellertid det totala antalet elever som bastal och kan därför inte jämföras med dem som redovisas i tabell 42 där bastalen utgörs av dem som aldrig använt narkotika. De har därför utelämnats vid redovisningen.

Av de elever i årskurs 9 som aldrig använt narkotika var det 1971 omkring 30 procent som uppgav att de blivit erbjudna eller på annat sätt haft möjlighet att pröva narkotika. Denna andel sjönk under 1970-talet för att stabiliseras runt 20 procent i början av 1980-talet. Under senare hälften av 1980-talet var det omkring 12 procent av eleverna som svarade att de haft möjlighet att pröva narkotika. Om detta var en effekt av frågans omformulering är svårt att säga. Förändringen är emellertid analog med andelen elever som använt narkotika och det kan därför inte uteslutas att det verkligen skedde en viss minskning. I början av 1990-talet ökade emellertid andelen som uppgav att de haft möjlighet att pröva narkotika. Från 1991, då andelen var 14 procent, skedde en liten ökning till ca 16 procent 1993. Denna ökning har fortsatt och värdet 2001 var ca 25 procent. Förändringarna är påfallande samtidiga och likartade för bägge könen, med undantag av 1996 (tabell 42 och diagram 15).

På liknande sätt förändrades även frågan "Vet du någon person som skulle kunna förse dig med narkotika?" från och med 1983 till "Vet du någon person som skulle kunna ge eller sälja narkotika till dig?" (tabell 42 och diagram 15). Andelen pojkar bland dem som aldrig använt, som "tror" eller "vet säkert" att någon person skulle kunna förse dem med narkotika, sjönk från 34 procent 1977, då frågan ställdes första gången, till 22 procent 1982. Motsvarande andelar bland flickorna var 37 respektive 27 procent. Under andra hälften av 1980-talet ansåg ca 16 procent av pojkarna och ca 19 av flickorna att de skulle kunna få eller köpa narkotika av någon person i omgivningen. Därefter har dessa andelar ökat, mest markant från ca 26 procent 1993 till ca 36 1995. I 2001 års studie var andelarna 39 procent bland pojkarna och 44 bland flickorna.

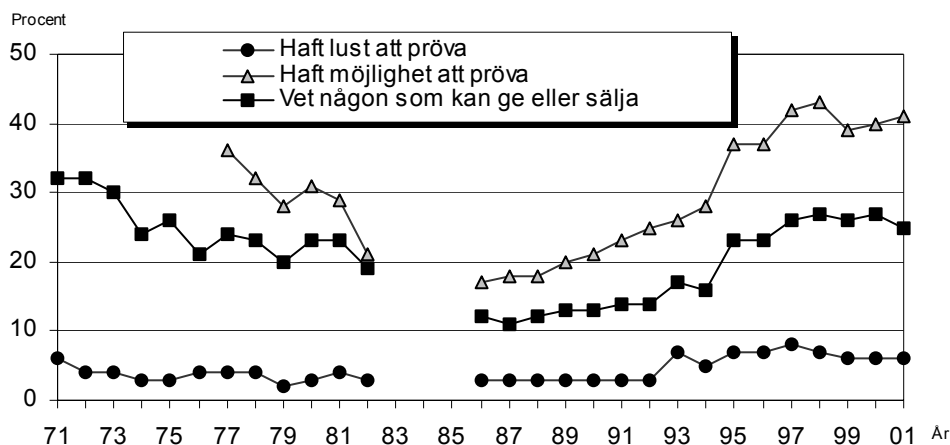

Diagram 15. Andelen elever i årskurs 9 bland dem som aldrig använt narkotika som "vet någon som kan sälja narkotika", "haft lust" att pröva samt "haft möjlighet" att pröva. 1971-1982 och 1986-2001. (Tabell 42 och 43)

Under den redovisade perioden har det, oavsett vilken frågeformulering som använts, oftast varit något fler flickor än pojkar som känt till någon person som skulle kunna förse dem med narkotika.

Det är således många i årskurs 9 som haft möjlighet att pröva narkotika, men avstått. Detta indikerar att lusten att pröva saknas. Tabell 43 och diagram 15 visar emellertid att det skett en viss attitydförändring under de senaste åren. När undersökningarna startade 1971 var attityden mot narkotika något mindre restriktiv än den har varit senare. Under hela 1980-talet låg andelen (bland dem som aldrig använt narkotika) som svarat att de haft lust att pröva narkotika på 2-3 procent och andelen tveksamma på 4-5 procent. Knappast någon könsskillnad förelåg. Några år in på 1990-talet skedde emellertid en förändring, främst bland flickorna. I 1994 års undersökning uppgav 3 procent av pojkarna och 6 av flickorna att de haft lust att pröva. Året därpå hade dessa andelar ökat ytterligare något till 5 respektive 8 procent, och har därefter varit relativt stabila (4 respektive 8% 2001). Andelen som angett att de kände sig tveksamma ökade från ca 5 procent 1991 till ca 11 2001. Andelen tveksamma är således lika för bägge könen.

Sniffning

Under 1950-talet blev det vanligt att sniffa lösningsmedel, d v s lättflyktiga kolväten som thinner, bensin, terpentin och aceton (CAN 1999). Det var främst bland yngre tonåringar som detta uppmärksammades. Under senare år har emellertid butan- och propangas, som finns i cigarettändare, blivit vanliga sniffningsmedel.

Förändringar i frågeformuläret har medfört att data om sniffningsvanorna redovisas i två olika tabeller. Åren 1971-1982 ställdes frågan: "Sniffar du?", men ändrades från och med 1983 års undersökning till: "Har du sniffat någon gång?" I tabell 44 redovisas elevernas erfarenhet av sniffning åren 1971-1983 och i tabell 45 åren 1983-2001. Utvecklingen för hela perioden sammanfattas i diagram 16, där effekten av den ändrade frågeformuleringen visas genom att kurvorna går "omlott" år 1983.

I början av 1970-talet var det betydligt fler elever i årskurs 9 som uppgav att de sniffade jämfört med senare delen av 1970-talet och 1980-talet. Åren 1971 och 1974 hade 27 respektive 13 procent av pojkarna och ca 12 procent av flickorna erfarenhet av sniffning. Sedan stabiliserades andelen elever med sniffningserfarenhet på en förhållandevis låg nivå under flera år (omkring 5%).

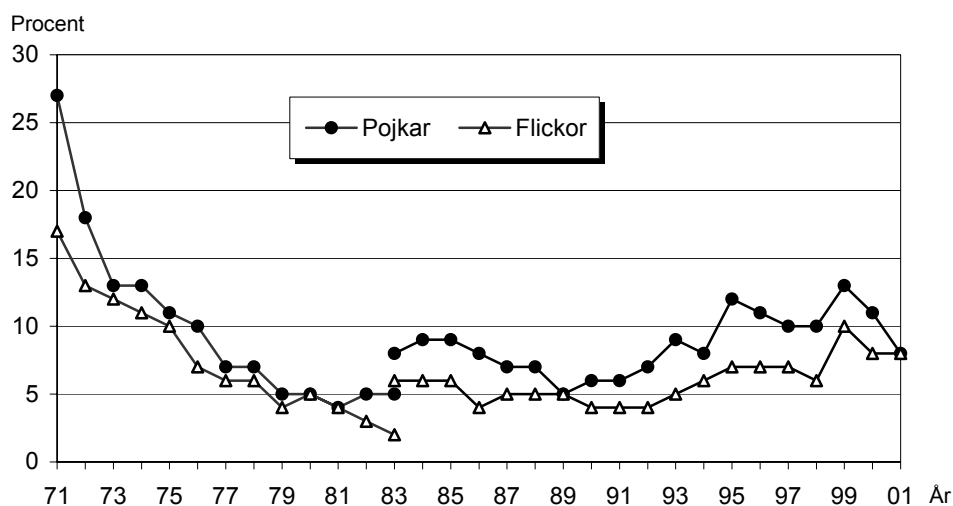

Diagram 16. Erfarenhet av sniffning bland elever i årskurs 9 efter kön, 1971-2001. (Tabell 44)

Andelen elever som med den nya frågeformuleringen 1983 svarat att de någon gång sniffat var 8 procent bland pojkarna och 6 bland flickorna. Denna nivå var därefter i stort sett oförändrad under 1980-talet. Mot slutet av 1980-talet och i början av 1990-talet låg andelen pojkar med sniffningserfarenhet stadigt på ca 6 procent, medan flickornas andel var ca 5. För pojkarnas del ökade andelen som sniffat till 9 procent 1993, och ytterligare till 12 procent 1995. Därefter har andelen legat kring 10 procent men var i årets något lägre (8%). Även bland flickorna ökade andelen som sniffat i början av 1990-talet, från 4 procent 1993 till 6 procent 1994. Därefter har andelen varit stabil kring 7 procent med undantag för år 1999 (10%).

På frågan "Händer det fortfarande att du sniffar?" svarade 1 procent ja under perioden 1987-1991. Under senare år har mestadels värdet varit 2-3 procent bland pojkarna och ca 2 bland flickorna.

Sömnmedel och lugnande medel

Som komplement till de årliga kartläggningarna av alkohol-, narkotika-, tobaks- och sniffningsvanorna ställdes en fråga om konsumtionen av sömnmedel och lugnande medel i 1976 och 1977 års undersökningar. Frågan avsåg endast sådan läkemedelskonsumtion som skett utan läkarordination.

I årskurs 9 var det vanligare bland flickorna än bland pojkarna att man svarat "ja" på frågan om läkemedelskonsumtion (10 respektive 4% 1977). På en följdfråga om vilka preparat som använts visade det sig att olika typer av lugnande medel, främst Valium, var mest förekommande.

I 1986 års studie infördes två frågor som gällde elevernas eventuella användning av sömnmedel eller lugnande medel med respektive utan läkarföreskrivning. Den fråga som avsåg läkemedelsanvändning utan läkarrecept hade 1986 och 1987 ytterligare ett svarsalternativ, nämligen "Ja, annat läkemedel, nämligen...". Det visade sig att många redovisade bruk av receptfria mediciner vid detta svarsalternativ varför det togs bort fr o m 1988 års undersökning då frågan även formulerades om något. I tabell 46 redovisas därför endast resultaten från och med detta år.

Omkring 3-4 procent av eleverna i årskurs 9 har använt läkarföreskrivna sömnmedel eller lugnande medel (tabell 46). Under de år som frågan ställts har ingen förändring skett och det finns heller inga skillnader mellan könen. 2001 hade omkring 3 procent av eleverna använt sömnmedel respektive lugnande medel på recept.

Sömnmedel och lugnande medel utan läkarförskrivning är något vanligare bland flickorna än bland pojkarna. Under den redovisade perioden fram till och med 1993 var det omkring 1 procent av pojkarna och 2 procent av flickorna som svarade att de hade använt respektive medel utan recept (tabell 47). 1994 var värdet 2 procent för respektive medel och kön. Därefter har andelarna varit relativt stabila bland både pojkarna och flickorna.

Läkemedel tillsammans med alkohol

I kommentarerna till den redovisade läkemedelskonsumtionen i 1976 och 1977 års undersökningar framhölls bl a "att det inte kan uteslutas att vissa skolungdomar använder läkemedel i berusningssyfte och att intaget ibland kombineras med alkoholkonsumtion". För att visa hur vanligt det är att läkemedel kombineras med alkohol ställdes följande fråga under åren 1979-1982 samt 1986-1994: "Har du någon gång använt läkemedel tillsammans med alkohol?" Från och med 1995 års undersökning formulerades frågan om något till "Har du någon gång använt läkemedel tillsammans med alkohol i berusningssyfte?" vilket innebär att svaren inte är fullt jämförbara före och efter 1995. Svaren redovisas i tabell 48.

En betydande könsskillnad kan konstateras bland eleverna i årskurs 9 när det gäller läkemedel som kombineras med alkohol. År 1979 var det 20 procent av flickorna som hade gjort detta jämfört med 11 procent av pojkarna. Det sista året före omformuleringen av frågan, 1995, var det 10 procent av pojkarna och 21 av flickorna som använt läkemedel tillsammans med alkohol. År 1996 uppgav 8 respektive 17 procent att de använt läkemedel tillsammans med alkohol i berusningssyfte. De senaste åren kan man skönja en viss nedgång av, men relationen mellan pojkarna och flickorna har sedan varit relativt oförändrade. Sålunda var det 5 procent av pojkarna och 12 av flickorna som använt läkemedel i kombination med alkohol i berusningssyfte 2001.

Vid en granskning av de läkemedel som eleverna uppgett att de använt kan konstateras att det till tre fjärdedelar rör sig om receptfria värktabletter (i huvudsak Alvedon) som kombineras med alkohol (framgår ej av tabell 48). Många redovisar också användning av astma- och allergimedieiner vilket indikerar att även sådant intag som inte troligen inte gjorts i berusningssyfte redovisas på denna fråga. Ca 5 procent av de uppgivna preparaten gäller sömnmedel eller lugnande medel.

Dopning

Kunskapen om användning av dopningsmedel är relativt begränsad. I syfte att kartlägga i vilken utsträckning sådan användning förekommer bland elever i årskurs 9 infördes några nya frågor i samband med 1993 års undersökning. Det har emellertid visat sig svårt, mot bakgrund av den begränsade kunskapen på området, att fastställa adekvata frågeformuleringar i enkäten. Efter en justering i 1995 års formulär har frågorna varit oförändrade. På frågan om man någon gång använt något av dopingmedlen anabola steroider, testosteron eller tillväxthormon finns svarsalternativen ”ja, som tablett”, ”ja, som injektion” samt ”nej” för respektive preparat.

Få elever i årskurs 9 har erfarenhet av dopingmedel (tabell 49). 1993 var det 1 procent bland pojkarna och mindre än 0,5 procent (redovisas som 0) bland flickorna som använt anabola steroider. Andelarna har därefter varit oförändrade, med undantag av 1995 då även pojkarna redovisade 0 procent. Användning av tillväxthormon är ännu mer ovanligt. År 1993 hade 1 procent av pojkarna någon gång använt detta. I undersökningarna därefter har andelen, såsom bland flickorna, varit 0 procent. Sedan 1995 redovisas endast de elever som uppgett att de använt tillväxthormon i injektionsform, då detta preparat inte finns i tablettform. Testosteron har redovisats för mindre än 0,5 procent av eleverna under tidsperioden utom pojkarna det senaste året (1%).

Anskaffningen av alkoholdrycker

Såväl föreliggande undersökningar som flera andra har påvisat dels att många ungdomar dricker alkohol, dels att det inte är ovanligt att somliga av dem dricker förhållandevis stora kvantiteter. Med beaktande av de åldersrestriktioner som finns i den svenska alkohollagstiftningen skulle det inte vara möjligt för dessa ungdomar att själva skaffa alkohol. Enligt lag är det olovligt att överlämna starköl, vin eller sprit till den som kan antas inte ha fyllt 20 år (18 år för folköl). Däremot är det tillåtet att dricka på restaurang från 18 års ålder. Det är emellertid ett välkänt faktum att det många gånger går att få tag på alkohol även för ungdomar i förhållandevis låg ålder.

I diskussioner om ungdomens möjligheter att få tag på alkohol framhåller en del föräldrar att det är bättre att de köper alkohol till sina barn än att andra gör det. Då skulle man också veta vad och hur mycket barnen dricker. Ytterligare en omständighet som framhålls är att en del föräldrar tycker att det är deras ensak att uppföstra sina barn, såväl när det gäller alkohol som annat.

I det följande redovisas svaren på några frågor som rör anskaffningen av alkoholdrycker, t ex om det är lätt eller svårt att skaffa öl, vin eller sprit. Eleverna har tillfrågats om varifrån de vanligtvis får tag i den alkohol (folköl, starköl, vin, blanddrycker och sprit) de dricker. Sedan 1995 har en fråga tillkommit om hur eleverna skaffat den hembrända spriten som de själva uppgett att de druckit. För att få en uppfattning om i vilken utsträckning eleverna känner till hemtillverkning av sprit (s k hembränning) så infördes en fråga 1997 om eleverna vet någon person som har en hembränningsapparat.

Vem skaffar alkoholen?

Under åren 1986-1993 ställdes frågan "Om du och några kamrater skulle vilja dela en flaska vin tillsammans, tror du då att någon av dina föräldrar skulle skaffa dig en vinflaska om du frågade?" I samtliga studier trodde närmare 60 procent av eleverna att föräldrarna skulle säga nej till en sådan förfrågan (redovisas ej i tabell, se Andersson och Hibell 1996). I de flesta av dessa undersökningar har andelen som tror att de skulle kunna få en vinflaska av sina föräldrar varit drygt 10 procent. Nästan en tredjedel visste emellertid inte hur deras egna föräldrar skulle förhålla sig till en sådan fråga. Det var ingen skillnad mellan könen i svarsfördelningen.

I tabell 55 redovisas resultatet från 1998 och 2001 på frågan: "Är det lätt eller svårt för dig att skaffa öl, vin eller sprit?". Andelen som 2001 svarade att det är "ganska svårt" eller "mycket svårt" var för starköl ca 9 procent, vin ca 10, systembolagssprit ca 22, hembränt ca 15 och smuggelsprit ca 22 procent. Här måste man hålla i minnet att andelen som inte dricker varierar mellan de olika dryckerna. Det förefaller som om hembränt och smuggelsprit uppfattas som mindre svårt att komma över än systembolagssprit. Å andra sidan är det ingen skillnad mellan systembolagssprit och hembränt i andelen som svarade att det är "ganska lätt" eller "mycket lätt" (ca 30% för båda). Det är betydligt färre som tycker det är lätt att skaffa smuggelsprit (ca 15%).

Det finns vissa skillnader i anskaffningssättet för olika alkoholdrycker. När det gäller folköl, starköl, blanddrycker och sprit är det vanligast att det är kamrater eller deras syskon som skaffar alkoholen (ca 30%) och därefter följer "annan vuxen" som köper ut (ca 16%). Vin får man däremot oftast tag på via de egna föräldrarna (ca 23%) och i andra hand från kamrater eller deras syskon (18%). Noteras kan även att det är vanligare att flickorna bjuds av vuxna jämfört med pojkarna (13 respektive 7%).

En betydande del av ungdomarnas alkoholkonsumtion utgörs av folköl. Det kan antas att möjligheten att själv köpa folköl (åldersgräns 18 år) är större än att själv köpa starköl, vin eller sprit, trots att eleverna inte uppnått den tillåtna ål-

dem för någotdera. Av eleverna i 2001 års undersökning har 13 procent av pojkarna och 6 av flickorna svarat att de vanligtvis köper folköl själva. Omkring 1 procent av pojkarna och flickorna uppger att de själva köper starköl, vin, blanddrycker eller sprit på systemet (tabellerna 50-52).

En följdfråga till dem som druckit sk hembränt, var "Hur har du fått tag på den hembrända spriten?" (tabell 53). Över hälften av dessa elever hade blivit bjudna på den hembrända spriten av kamrater. Ett annat vanligt anskaffningssätt var att man köpt av kamrater (ca 40%). Därefter kommer "köpt direkt av tillverkare" samt att man blivit bjuden av annan vuxen. Det är något fler flickor än pojkar som blivit bjudna på hembränd sprit. I tabell 54 redovisas också hur kamraterna fått tag i den hembrända spriten. En majoritet hade köpt antingen av en vuxen eller en yngre person.

I 1996 års formulär tillkom frågan "Vet du någon person som har en hembränningsapparat?" för att ge en uppfattning om i vilken utsträckning eleverna känner till hemtillverkning av sprit. Omkring 34 procent av eleverna i 2001 års undersökning uppgav att de vet någon som har en hembränningsapparat. Andelen har minskat under hela perioden 1996-2001 (tabell 56). Det bör dock påpekas att denna andel inte redovisar en reell omfattning av fenomenet. Det kan förhålla sig så att många elever har samma person/personer i åtanke när de besvarar frågan.

ANT-undervisningen i skolan

Det åligger skolan att informera eleverna om olika beroendeframkallande medel och deras skadeverkningar. Detta kan ske inom ramen för olika ämnen och några detaljerade föreskrifter om innehållet eller antal timmar finns inte. Det har därför bedömts vara av intresse att få en uppfattning dels om hur mycket undervisning som ges, dels elevernas inställning till undervisningens omfattning.

Det finns naturligtvis många intressanta frågeställningar att studera när det gäller skolans undervisning. Som exempel kan nämnas hur man värderar undervisningen, vad man tycker är bra respektive dåligt och hur man tycker att den bör förändras. En undersökning av föreliggande typ lämpar sig emellertid av flera skäl mindre väl för att göra en djupare analys av problemkomplexet.

1979-1982 ställdes en fråga till eleverna om huruvida de haft någon undervisning om alkohol, narkotika och tobak (ANT) under läsåret samt omfattningen av denna (tabell 57). Åren 1983-1985 fanns inte frågan med varför data från dessa år saknas i tabellen. Vid tolkningen av tabellen bör det observeras att

undersökningarna 1979-1982 gjordes något senare på terminen (april/maj) än 1986-1994 (mars/april) och därför "täcker av" en större del av läsåret.

De elever som inte fått någon undervisning alls om alkohol, narkotika och tobak utgjorde 1986-1987 ca 20 procent efter att tidigare ha varit ca 10 procent. År 2001 var det 36 procent som inte haft någon ANT-undervisning medan en knapp tredjedel haft någon enstaka timme och ytterligare knappt 20 procent har haft några timmars undervisning.

Andelen elever som uppgett att de under det senaste läsåret haft drogundervisning i skolan en dag eller mer ökade mellan 1979 och 1980 (från ca 26% till ca 37%). Under de första åren på 1980-talet behölls denna högre nivå. Mellan 1982 och 1986 sjönk den emellertid till ca 25 procent och sedan dess har den fortsatt minska något. 2001 hade ca 18 procent haft drogundervisning en dag eller mer.

I 1982 års undersökning ställdes en fråga om elevernas synpunkter på ANT-undervisningens omfattning. Denna fråga har från och med 1986 åter ingått i frågeformuläret. I samtliga undersökningar har det framkommit att en stor del av eleverna gärna skulle vilja ha mer undervisning om droger (tabell 58). Ungefär hälften av eleverna tycker att undervisningens omfattning är lagom, medan 38 procent av pojkarna och 49 av flickorna i den senaste studien anser att de fått för lite information. Ett fåtal elever (11 respektive 5% 2001) tycker att de fått för mycket ANT-undervisning. Svarsfördelningen har varit relativt likartad under hela den redovisade perioden.

Eleverna har också fått ange om de tycker att undervisningen om alkohol, narkotika och tobak varit bra eller dålig. Ungefär hälften av eleverna tyckte att den varit "bra" eller "mycket bra". "Varken bra eller dålig" uppgavs av ca en tredjedel, medan ca 11 procent av eleverna ansåg undervisningen vara "dålig" eller "mycket dålig" (tabell 59).

Elevernas sociala situation i skolan

Skoltrivsel

En inte oväsentlig faktor när det gäller elevernas drogvanor är deras sociala anpassning och hur de finner sig tillrätta i skolan. Sedan 1984 har eleverna fått besvara en fråga om hur de trivs i skolan.

De flesta trivs "ganska bra" eller "mycket bra" i skolan. I den senaste undersökningen var det ca fyra femtedelar av eleverna som svarade detta (tabell 60).

Ungefär 13 procent trivs "så där" i skolan, d v s varken särskilt bra eller särskilt dåligt. Omkring 7 procent trivs "ganska dåligt" eller "mycket dåligt" i skolan.

Jämfört med 1984 har det emellertid blivit fler som trivs "mycket bra" i skolan. Skillnaderna mellan könen är små. 2001 var ca 38 procent av både pojkarna och flickorna som svarade så jämfört med 16 respektive 19 procent år 1984.

Skolk

Samtidigt som frågan om trivseln i skolan infördes (1984) togs också en fråga med om hur ofta eleverna brukar skolka från skolan. Ungefär hälften av eleverna under hela den redovisade perioden har uppgett att de aldrig brukar skolka. Drygt en tredjedel brukar skolka någon gång per termin och 7 procent skolkar en gång i månaden, medan omkring ca 15 procent skolkar ett par gånger i månaden eller oftare (tabell 61). Kön fördelningen är mycket jämn.

Spel

De senaste åren har spel om pengar uppmärksamats allt mer. I samarbete med Folkhälsoinstitutet lades det därför in några frågor om spelande i 2000 års undersökning.

Undersökningen visar att det var betydligt vanligare att spela bland pojkarna jämfört med flickorna. Av dessa uppgav 50 procent att de spelat för pengar de senaste 30 dagarna medan det bland flickorna var 28 (tabell 62). Det finns även betydande könsskillnader vad avser beloppen som läggs ner på spel. Bland pojkarna som spelat för pengar de senaste 30 dagarna uppgav ca 50 procent att de spelat för 50 kronor eller mindre de senaste 30 dagarna, motsvarande siffra för flickorna var 73 procent (tabell 63). Drygt 20 procent av pojkarna uppgav att de spelat för 100 kronor eller mer. Av flickorna var det endast 6 procent som spelat för den summan.

Även när det gäller val av spel finns det skillnader mellan pojkarna och flickorna. Bland de pojkar som spelat under de senaste 30 dagarna var kunskaps- och sportrelaterade spel som Stryktipset och Oddset vanligast (tabell 64). Därefter följde kortspel och trisslotter. De populäraste spelen bland flickorna var trisslotter, Bingolotto och kortspel.

Samband mellan konsumtion av olika medel och vissa andra variabler

Ovanstående redovisning av elevernas konsumtion av olika typer av droger har gjorts separat för varje preparat. Det är emellertid också av intresse att belysa sambandet mellan konsumtionen av de olika medlen. Detta görs med utgångspunkt dels från eventuell erfarenhet av narkotika och dels med beaktande av den totala årliga alkoholkonsumtionen.

För att sätta in drogvanorna i ett större sammanhang redovisas dessutom sambanden mellan narkotikaerfarenhet respektive alkoholkonsumtion och ett antal andra variabler som belyser elevernas sociala situation i skolan och privat. Dessa utgörs av trivsel i skolan, skolk, problem man fått p g a att man druckit alkohol, egen uppfattning av prestationen i skolan samt familjeförhållanden. Redovisade data gäller den senaste undersökningen (2001).

Narkotikaerfarenhet och konsumtion av andra medel

För att belysa eventuella samband mellan konsumtionen av andra medel och narkotikaerfarenhet har eleverna i årskurs 9 delats in i två kategorier. Den ena utgörs av dem som någon gång använt narkotika medan den andra gruppen består av de elever som saknar sådan erfarenhet. I tabell 62 jämförs de båda grupperna med avseende på variabler som berör följande: konsumtion av sprit, kategorierna 5 och 6 på alkoholkonsumtionsindex, "intensivkonsumtion" av alkohol, berusningsfrekvensen, ålder vid berusningsdebuten, konsumtion av hembränt respektive smuggelsprit, problem på grund av alkoholkonsumtion, intag av läkemedel tillsammans med alkohol, sniffningserfarenhet samt tobakskonsumtion.

Tabellen visar att det finns ett relativt starkt samband mellan narkotikaerfarenhet och en relativt frekvent konsumtion av sprit. Ett likartat samband finns också för konsumtionen av folköl, starköl och vin (framgår ej av tabellen). Bland dem som använt narkotika dricker 46 procent av pojkarna och 54 av flickorna sprit 2 gånger i månaden eller oftare. Bland dem som inte använt narkotika var motsvarande andelar 18 procent bland såväl pojkarna som flickorna.

Konsumtionskategorierna 5 och 6 är de högsta på alkoholkonsumtionsindex, vilket är ett mått på det totala årliga alkoholintaget. Bland dem som använt narkotika återfinns fler i dessa två konsumtionskategorier, än bland dem som inte använt narkotika. Bland pojkarna utgjorde dessa andelar 59 respektive 20 procent och bland flickorna 50 respektive 12 procent i den senaste studien.

Även när det gäller narkotikaerfarenhet och berusningsbenägenheten finns betydande samband. Bland dem som använt narkotika uppgav 63 procent av pojkarna och 65 av flickorna att de sk intensivkonsumerar alkohol (dricker en alkoholmängd motsvarande minst en halvflaska sprit eller 1 helflaska vin eller fyra stora flaskor stark cider eller 4 burkar starköl eller 6 burkar folköl vid samma tillfälle) en gång per månad eller oftare, jämfört med kring 24 procent bland övriga elever. På samma sätt förhåller det sig med berusningsfrekvensen; 72 av pojkarna och 80 procent av flickorna som använt narkotika känner sig berusade varje eller nästan varje gång de dricker jämfört med 34 procent bland dem som aldrig använt narkotika.

Det finns också ett starkt samband mellan narkotikaerfarenhet och tidig berusningsdebut. Drygt 50 procent av dem som använt narkotika hade upplevt sin första alkoholberusning vid 13 års ålder eller tidigare. Motsvarande andel bland dem som inte använt narkotika var ca 25 procent.

En annan variabel som är starkt korrelerad med narkotikaanvändning är konsumtion av hemtillverkad sprit, sk hembränt. Ca 70 procent av dem som använt narkotika hade druckit hembränt under de senaste 12 månaderna, jämfört med ca 32 procent bland dem utan narkotikaerfarenhet. Detsamma gäller av sk smuggelsprit. Konsumtion av smuggelsprit under de senaste 12 månaderna rapporterades av 62 procent av pojkarna i den förstnämnda gruppen och 19 procent i den andra. Motsvarande data bland flickorna var 53 respektive 13 procent.

De elever som använt narkotika har också använt läkemedel tillsammans med alkohol i avsevärt större utsträckning än dem som aldrig prövat narkotika. I den förstnämnda gruppen har 23 procent av pojkarna och 49 av flickorna i den senaste undersökningen svarat att det förekommit att de använt läkemedel tillsammans med alkohol i berusningssyfte. Bland de elever som saknar narkotikaerfarenhet uppgick motsvarande andelar endast till 3 respektive 9 procent. Det är överhuvudtaget fler flickor än pojkar som kombinerar alkohol med läkemedel och det gäller i synnerhet dem som använt narkotika.

Även konsumtion av tobak, i form av rökning och/eller snusning, är betydligt vanligare bland de elever som använt narkotika än bland dem som saknar sådan erfarenhet. För pojkarna gällde detta 77 respektive 35 procent medan motsvarande andelar för flickorna var 82 respektive 32 procent.

Bland dem som aldrig använt narkotika är det relativt få som uppgett att de har sniffat (ca 5%), medan motsvarande andel i den andra gruppen är avsevärt högre (ca 40%).

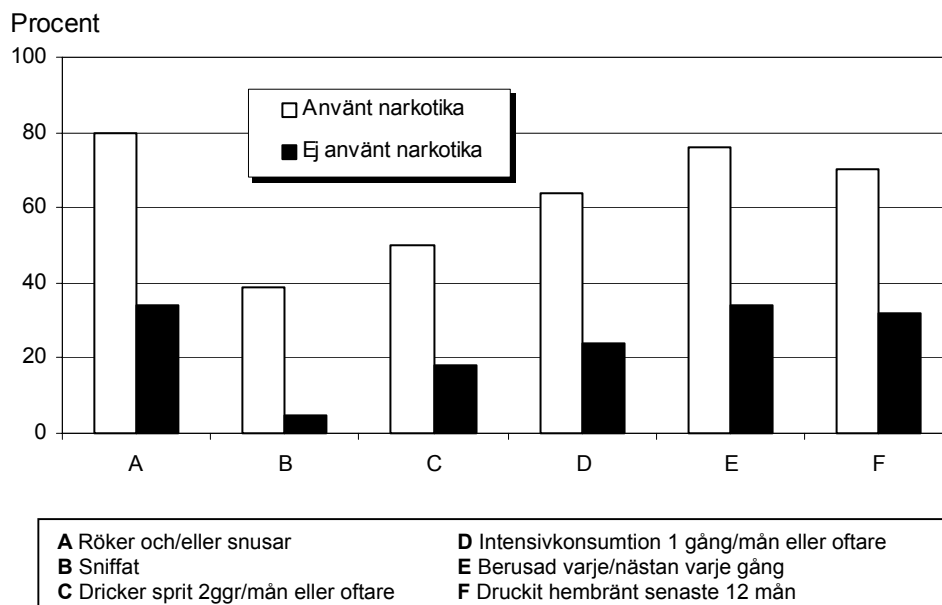

Diagram 17. Sambandet mellan narkotikaerfarenhet och vissa andra variabler. Årskurs 9. 2001. (Tabell 67)

Alkoholkonsumtion och konsumtion av andra medel

Utifrån den tidigare redovisade indelningen i alkoholvanekategorier med hjälp av konsumtionsindex (se avsnittet "Total årlig alkoholkonsumtion") har eleverna delats in i fyra grupper. Icke-konsumenterna (kategori 0) utgör en egen grupp medan övriga kategorier slagits ihop två och två. I tabell 63 jämförs dessa fyra grupper med avseende på variabler som berör följande: konsumtion av sprit, s k intensivkonsumtion av alkohol, berusningsfrekvens, berusningsdebut vid 13 års ålder eller tidigare, konsumtion av hembränt och smuggelsprit, användning av läkemedel tillsammans med alkohol, tobaksvanor, sniffning samt erfarenhet av narkotika (se också diagram 18). Det bör påpekas att konsumtionsindex baseras på elevernas svar på frågorna om folköl, starköl, vin, blanddrycker och sprit. Separata frågor om konsumtion av hembränt och smuggelsprit under de senaste 12 månaderna är ej inkluderade i beräkningen för konsumtionsindex. Därav kan konsumtion av dessa drycker även förekomma bland elever i gruppen icke-konsumenter.

Tabellen visar att en betydande andel av den högsta konsumtionskategorin har en frekvent konsumtion av sprit. 68 procent av pojkarna och 79 av flickorna i kategori 5-6 dricker sprit 2 gånger i månaden eller oftare, jämfört med 2 respektive 4 procent i kategori 1-2.

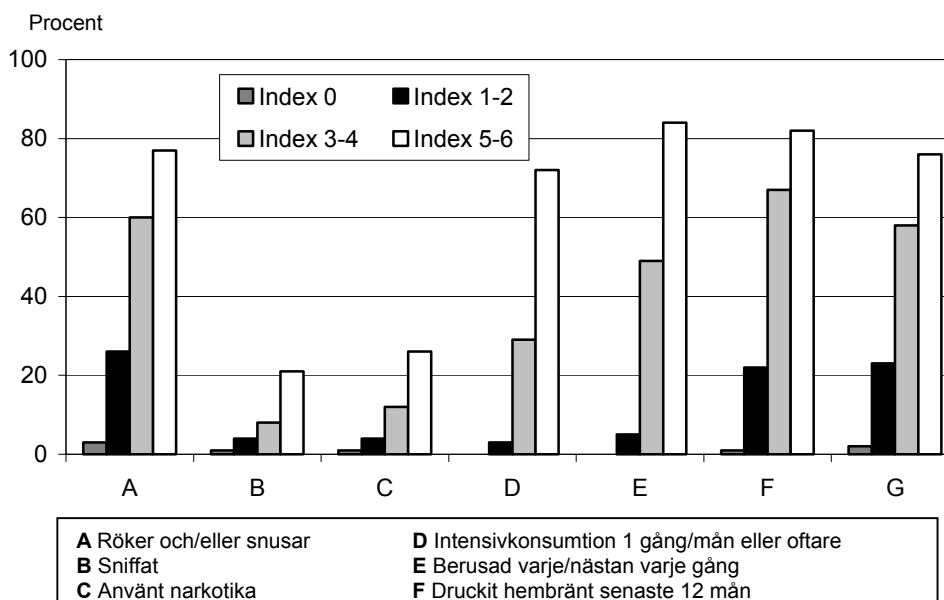

Diagram 18. Sambandet mellan alkoholkonsumtionsindex (se avsnittet "Total årlig alkoholkonsumtion") och vissa andra variabler. Årskurs 9. 2001. (Tabell 68)

Intensivkonsumtion av alkohol någon gång i månaden eller oftare är som väntat betydligt vanligare i de högre konsumentkategorierna än i de lägre. Ca 84 procent i kategorierna 5-6 rapporterade intensivkonsumtion en gång i månaden eller oftare, jämfört med ca 5 procent i kategorierna 1-2.

Andelen pojkar och flickor som uppger att de blir berusade varje eller nästan varje gång de dricker alkohol ökar med stigande årlig alkoholkonsumtion. Ca 22 procent i den lägsta konsumentkategorin (1-2) känner sig berusade varje eller nästan varje gång de dricker. I den högsta kategorin (5-6) var det mer än 80 procent som uppgav detta.

Det finns ett mycket tydligt samband mellan den beräknade årskonsumtionen av alkohol och åldern vid första berusningstillfället. Bland pojkarna och flickorna i den högsta konsumtionskategorin var nära hälften (46%) 13 år eller yngre första gången de berusade sig. I kategorierna 1-2 var motsvarande siffror 20 respektive 24 procent.

En betydande andel av dem som dricker mest har druckit hemtillverkad sprit (hembränt) under de senaste 12 månaderna. I den högsta konsumtionskategorin utgör denna andel 72 procent av pojkarna och 81 procent av flickorna, jämfört med 20 respektive 26 procent i den lägsta.

Relativt få elever har druckit sk smuggelsprit, men med ökande alkoholkonsumtion ökar också andelen som rapporterat detta. I gruppen med lägst konsumtion hade ca 8 procent druckit smuggelsprit under de senaste 12 månaderna jämfört med ca 53 procent i den högsta konsumtionsgruppen.

Att kombinera alkohol och läkemedel (i berusningssyfte) är vanligare bland flickorna än bland pojkarna. För bägge könen ökar emellertid andelen med ökande alkoholkonsumtion. Sålunda uppgav 1 procent av pojkarna i den lägsta konsumtionskategorin att de gjort detta någon gång jämfört med 15 procent i kategori 5-6. Bland flickorna var motsvarande andelar 5 respektive 39 procent.

Ju mer alkohol eleverna brukar dricka desto vanligare är det att de också använder tobak. 26 procent av eleverna i den lägsta konsumtionskategorin röker och/eller snusar mot nära 80 procent av eleverna i den högsta kategorin.

Erfarenhet av sniffning förekommer endast i mycket liten utsträckning bland de elever som inte dricker alkohol (2% av pojkarna och 1% av flickorna) liksom i gruppen med lägst konsumtion (4 respektive 3%). Bland dem som dricker mest har 20 procent av pojkarna och 23 procent av flickorna sniffat någon gång.

Bilden när det gäller erfarenhet av narkotika liknar den för sniffning. Av dem som inte dricker alkohol är det nästan ingen som prövat narkotika (ca 2%) och i gruppen med lägst alkoholkonsumtion är det ca 4 procent. I den högsta konsumtionsgruppen utgör de som använt narkotika 24 procent av pojkarna och 29 bland flickorna.

Narkotikaerfarenhet och vissa andra variabler

I tabell 64 har eleverna delats in i två kategorier beroende på narkotikaerfarenhet; de som har respektive inte har använt narkotika. Tabellen redovisar sambanden mellan narkotikaerfarenhet och variabler såsom skoltrivsel, skolk och problem på grund av alkoholkonsumtion.

Bland dem som använt narkotika trivs 14 procent ganska eller mycket dåligt i skolan, jämfört med 6 procent av dem som inte använt narkotika.

Andelen som skolkar ett par gånger i månaden eller oftare skiljer sig markant åt mellan de som använt och de som inte använt narkotika. Av de förstnämnda uppgav 36 procent bland pojkarna och 39 bland flickorna att de brukar skolka åtminstone ett par gånger i månaden. Bland de övriga var det 12 procent som svarade att de brukar skolka så ofta.

De mer utbredda alkoholvanorna som de elever som använt narkotika uppvisar återspeglas även när det gäller negativa konsekvenser av att dricka alkohol. De olika negativa konsekvenserna har delats in i fyra olika grupper (se avsnittet *Problem i samband med alkoholkonsumtion*) som benämns *individuella, relations-, sexuella* samt *brottsrelaterade* problem.

Det är fler bland dem som använt narkotika som upplevt negativa konsekvenser av alkoholkonsumtion än bland dem som inte gjort det. 89 procent av pojkarna och 94 av flickorna rapporterade individuella problem jämfört med 49 respektive 53 procent bland dem som ej använt narkotika. 66 procent av pojkarna och 78 av flickorna som använt narkotika uppgav att de råkat ut för relationsproblem i samband med alkoholkonsumtion. Motsvarande värden bland elever utan narkotikaerfarenhet var 24 respektive 33 procent. Sexuella problem (oskyddad eller oönskad sex) var inte lika vanligt som övriga problemtyper, men det finns ändå ett tydligt samband mellan narkotikaerfarenhet och sådana problem. Bland pojkarna var värdena 45 respektive 10 procent och bland flickorna 52 respektive 11. Brottsrelaterade problem (blivit bestulen eller rånad, råkat i bråk med polisen, bråkade eller slagits) var vanligare bland pojkarna och uppgavs av 66 procent bland dem med narkotikaerfarenhet och 19 bland övriga. För flickorna var motsvarande värden 60 respektive 13 procent.

Alkoholkonsumtion och vissa andra variabler

På samma sätt som i tabell 63 har eleverna delats in i 4 olika grupper utifrån alkoholkonsumtionsindex för beräkning av eventuella samband med vissa andra variabler (tabell 65). Icke-konsumenterna (kategori 0) utgör en egen grupp medan övriga kategorier slagits ihop två och två.

Trivseln i skolan är sämre ju större den årliga alkoholkonsumtionen är, men skillnaderna är kanske inte så stora som man skulle kunna tro. Bland de pojkar som dricker mest är det 12 procent som uppgett att de trivs dåligt i skolan. I de andra grupperna är det mellan 5 och 6 procent som trivs ganska dåligt eller mycket dåligt i skolan. Bland flickorna är det 12 procent i den högsta konsumtionsgruppen som trivs ganska eller mycket dåligt i skolan, jämfört med 7 procent i konsumtionskategori 3-4, 6 procent i kategori 1-2 och 4 procent i kategori 0.

De elever som dricker mest är också de som skolkar mest. Som exempel kan nämnas att det bland icke-konsumenterna är ca 5 procent som skolkar ett par gånger i månaden eller oftare. I den högsta konsumtionskategorin är det 28 procent av pojkarna och 34 av flickorna som skolkar så ofta.

Ju mer man dricker desto större är sannolikheten att man råkat ut för alkoholrelaterade problem av något slag. I den högsta konsumtionskategorin uppgav ca 94 procent att de haft "individuella problem". "Relationsproblem" uppgavs i samma grupp av 62 procent av pojkarna och 74 av flickorna. Motsvarande andelar för "sexuella problem" var 37 respektive 42 procent och för "brottsrelaterade problem" var andelarna 58 respektive 50 procent. I övriga konsumtionskategorier minskar andelarna med minskande alkoholkonsumtion.

Årskurs 6

Sedan 1983 genomförs drogvaneundersökningen i årskurs 6 endast vartannat år. Liksom för årskurs 9 redovisas även för årskurs 6, där så varit möjligt, siffror från 1971, 1974, 1977, 1979, 1981 (i vissa fall även 1982), 1983 och därefter varje undersökning fram till och med 1999 års undersökning. Härmed ges möjlighet att belysa förändringar som inträffat under den tidsperiod som skolundersökningarna genomförts. I vissa fall saknas uppgifter från åren 1983 och 1985. Detta beror i huvudsak på att den aktuella frågan inte ställts under dessa år eller att den inte redovisats på ett jämförbart sätt. I vissa fall redovisas olika tidsperioder i separata tabeller då data inte kunnat sammanföras i en tabell. Dessutom har några nya frågor tillkommit från och med 1983 års studie. I dessa tabeller redovisas samtliga år där årskurs 6 deltagit i undersökningen, d v s 1983-2001.

I inledningsavsnittet av resultatredovisningen för årskurs 6 beskrivs alkoholvanorna. Därefter följer redovisningen av tobaks-, narkotika- och sniftningsvanorna. I de därpå följande avsnitten beskrivs föräldrarnas kännedom om elevernas drogvanoer samt hur man vanligen får tag på alkohol. ANT-undervisningens omfattning och vad eleverna anser om denna. Redovisningen för årskurs 6 avslutas med ett avsnitt om samband mellan skolk och alkoholkonsumtion respektive andra beteenden.

Omformuleringar av vissa frågor, begreppsdefinitioner och en del andra praktiska resonemang har berörts relativt utförligt i inledningskapitlet. Förändringarna är mer begränsade i nedanstående redovisning och i förekommande fall hänvisas därför till motsvarande avsnitt för årskurs 9.

Alkohol

Först redovisas andelen konsumenter och icke-konsumenter av alkohol. Därefter andelen konsumenter av mellanöl, folköl, starköl, blanddrycker, vin och sprit samt hur vanligt det är att man är konsument av en eller flera alkoholdrycker. Även andelen elever som druckit alkohol någon gång under vårterminen respektive under den senaste veckan presenteras.

För vardera mellanöl, folköl, starköl, blanddrycker, vin och sprit återges konsumtionsfrekvensen och den ungefärliga konsumerade kvantiteten per konsumtionstillfälle. Därefter redovisas hur vanligt det är att eleverna i årskurs 6 dricker

relativt stora mängder alkohol. Avsnittet om alkoholvanorna avslutas med en redovisning dels av konsumtionsindex, som är ett mått på den totala årliga konsumtionen av olika drycker, dels av berusningsbenägenheten.

Konsumenter respektive icke-konsumenter av alkohol

På samma sätt som beskrivits för årskurs 9 har eleverna delats in i konsumenter och icke-konsumenter av alkohol under undersökningsperioderna 1971-1982 samt 1987-2001. De som uppgett en konsumtion av åtminstone ett glas öl, 2 cl vin, 2 cl blanddryck eller 2 cl sprit någon gång om året eller mer sällan klassificerades som alkoholkonsumenter. Under åren 1983-1985 beräknades inte konsumtionsindex. I stället frågades hur ofta eleverna brukade dricka starköl, vin, blanddrycker eller sprit. De som på denna fråga markerat alternativet "dricker aldrig systemvaror" betraktades som icke-konsumenter av alkohol. Eftersom denna definition skiljer sig betydligt från den som utgår från konsumtionsindex är en jämförelse inte meningsfull.

I diagram 19 och tabell 69 redovisas andelen konsumenter respektive icke-konsumenter av alkohol i årskurs 6 åren 1971-1982 samt 1987-2001. Under 1980-talet minskade andelen alkoholkonsumenter bland elever i årskurs 6. Detta gällde speciellt bland flickorna, vilkas andel både 1987 och 1989 var mindre

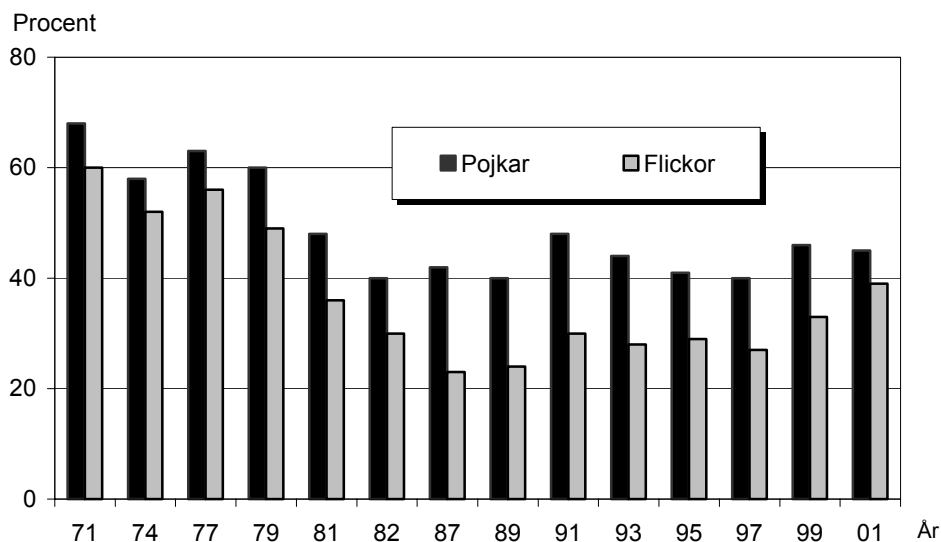

Diagram 19. Andelen alkoholkonsumenter i årskurs 6 efter kön, 1977-2001 (Tabell 69)

än hälften av 1979 års siffra. 1989 var det nästan dubbelt så många pojkar (40%) som flickor (24%) som klassificerades som alkoholkonsumenter. Mellan 1989 och 1991 ökade andelen alkoholkonsumenter bland pojkarna från 40 till 48 procent och bland flickorna från 24 till 30 procent. Därefter minskade åter andelen något bland pojkarna för att sedan åter öka. Flickornas andel har varit relativt stabil sedan 1991 för att öka i den senaste undersökningen. År 2001 var andelarna 45 respektive 39 procent. Under hela den redovisade perioden har det varit fler pojkar än flickor i årskurs 6 som dricker alkohol.

Konsumtionen av enskilda alkoholdrycker

För att studera hur stor andel av eleverna som är konsumenter av folköl, starköl, vin, sprit och blanddrycker redovisas i detta avsnitt de olika dryckerna var för sig. För att bli klassificerad som konsument av en enskild alkoholdryck skall man på frågan om konsumtionsfrekvensen ha angett att man dricker åtminstone "en gång om året eller mer sällan". Andelen konsumenter i årskurs 6 av mellanöl, folköl, starköl, vin, sprit och blanddrycker framgår av tabell 66. Frågor om konsumtionen av folköl och starköl redovisas bara från och med 1977. Uppgifterna om mellanöl avser den mellanölskonsumtion som förekom till och med första halvåret 1977. För åren 1983-1985 saknas uppgifter.

Från 1977 till 1979, d v s i anslutning till mellanölets borttagande, inträffade en betydande ökning i andelen pojkar i årskurs 6 som drack folköl (från 31 till 46%). Därefter kan en viss tillbakagång noteras fram till 1982 varefter andelen låg omkring 32 procent. En ökning inträffade 1991 (till 39%), minskade något 1993 för att sedan åter nå 39 procent 1995. I de senaste undersökningarna har dock andelen varit lägre och i 2001 års undersökning var andelen 30 procent. Mönstret bland flickorna har varit likartat men på en lägre nivå; från 22 procent 1977 till 31 1979. Därefter minskade andelen och låg på sin lägsta nivå 1987 (14%). Sedan 1991 har andelen flickor som dricker folköl har legat kring 20 procent sedan dess (21% 2001).

Andelen starkölskonsumenter nådde en topp 1979 både bland pojkarna och flickorna, men har sedan gått tillbaka enligt samma mönster som för konsumtionen av folköl. Pojkarnas andel låg 1982 på 16 procent och var därefter relativt oförändrad fram till 1989. I likhet med vad som var fallet med folköl ökade andelen starkölskonsumenter 1991 till 23 procent, och har därefter pendlat kring 20 procent (18% 2001). Bland flickorna var det 1982 9 procent som var konsumenter av starköl. Efter en minskning i slutet av 1980-talet ökade flickornas andel till ca 10 procent i början av 1990-talet och har därefter legat relativt stabilt på denna nivå (11% 2001).

Andelen vinkonsumenter har minskat sedan 1970-talet. I den första studien (1971) var det 54 procent av pojkarna och 49 av flickorna som drack vin. 1989 hade andelen sjunkit till 28 procent bland pojkarna och 19 procent bland flickorna, för att sedan öka något under början av 1990-talet. I 2001 års undersökning var andelen vinkonsumenter bland såväl pojkarna som flickorna 25 procent.

Andelen konsumenter av stark cider, alkoläsk, wine coolers eller andra blanddrycker mättes för första gången i 1999 års undersökning. Då uppgav 34 procent av pojkarna och 25 procent av flickorna att de var blanddryckskonsumenter. I årets undersökning var siffrorna för pojkarna oförändrade medan andelen flickor ökat till 34 procent.

En utveckling mot en minskad andel konsumenter noterades beträffande spritkonsumtionen fram till 1982. Därefter var värdena relativt oförändrade till och med 1989 års undersökning då andelen spritkonsumenter var 21 procent bland pojkarna och 12 bland flickorna. En ökning inträffade 1991 till 26 respektive 16 procent. Därefter har dessa värden åter minskat något bland pojkarna och var i den senaste studien 21 procent. Bland flickorna kan i den senaste studien en viss ökning jämfört med de två tidigare undersökningarna skönjas.

I årskurs 6 är blanddrycker den dryck som har den största andelen konsumenter såväl bland pojkarna (38%) som flickorna (34%). Därefter kommer för pojkarnas del folköl (30%), vin (25%), sprit (20%) och starköl (18%). Bland flickorna är andelen näst störst för vin (25%) och sedan kommer folköl (21%), sprit (17%) respektive starköl (11%).

Kombinationer av olika alkoholdrycker

Som komplettering till redovisningen av andelen konsumenter av varje enskild dryck, presenteras i detta avsnitt en översikt över olika kombinationer av alkoholdrycker.

På grund av att mellanöl ingick i alkoholkonsumtionen till och med 1977 års studie är det inte relevant att göra några jämförelser med de undersökningar som gjordes fram till och med detta år när det gäller kombinationer av drycker. Under åren 1983-1985 gjordes ingen sådan översikt över dryckeskombinationer.

En översikt av kombinationerna återfinns i tabell 67. En majoritet av eleverna i årskurs 6 dricker inte någon av dryckerna. I den senaste undersökningen gällde detta 49 procent av pojkarna och 55 av flickorna. Blanddrycker (ingår i undersökningen från 1999) tycks vara en av de populäraste alkoholdryckerna. 8 procent av både pojkarna och flickorna uppger att de enbart dricker blanddryck-

er, jämfört med t ex 4 procent när det gäller vin. Även de vanligaste dryckes-kombinationerna inkluderar blanddrycker. Som exempel kan nämnas att kombi-nationen folköl, starköl, vin och sprit tidigare var den vanligaste kombinationen med en andel på omkring 10 procent bland pojkarna och ca 5 procent bland flickorna under 1990-talet. I årets undersökning uppger mindre än 1 procent av pojkarna och flickorna denna kombination, medan kombinationen folköl, starköl, vin, sprit och blanddrycker ligger på 7 procent.

Druckit alkohol under vårterminen

Från och med 1983 års undersökning har eleverna besvarat frågan: "Har du nå-
gon gång under vårterminen druckit öl, alkoläsk, stark cider, vin eller sprit?"
Tabell 68 visar att de allra flesta inte har druckit alkohol någon gång under vår-
terminen. Under den studerade perioden har det varit något fler pojkar än flickor
som druckit alkohol under vårterminen. 2001 gällde detta 35 procent av pojkar-
na mot 30 av flickorna. Bland flickorna är detta en ökning gentemot tidigare år
och bland pojkarna är det ungefär samma nivå som förra undersökningen. Av de
elever som druckit alkohol under vårterminen har flertalet gjort detta endast en
gång. Ökningen i andelen elever som druckit alkohol under vårterminen åter-
finns i första hand i gruppen som druckit en gång.

Druckit alkohol senaste veckan

Förutom den ovan redovisade frågan om alkoholkonsumtion under vårterminen
har det från och med 1983 ställts en fråga med följande lydelse: "Har du druckit
öl, vin eller sprit den senast veckan (dvs 7 dagar tillbaka fr o m igår)? Räkna
inte med lättöl." I 1997 års formulär tillkom alternativet s k alkoläsk samt stark
cider.

I årskurs 6 är det ganska få elever som uppgett att de druckit alkohol veckan
omedelbart före undersökningstillfället (tabell 69). Åren 1983 och 1987 (uppgift
saknas för 1985) var det cirka 5 procent av pojkarna och 2 procent av flickorna
som gjort detta. 1991 Bland pojkarna inträffade en ökning till 13 procent vilken
åter minskade 1993 till 10 procent. I 1999 års undersökning skedde en ökning
till 15 procent bland pojkarna, men i årets undersökning har andelen som druck-
it senaste veckan åter sjunkit till 11 procent. Bland flickorna märktes en liten
ökning i slutet av 1980-talet (5% 1989) och låg därefter relativt oförändrat runt
5 procent, men har de senaste åren ökat något och var 2001 9 procent.

Konsumtionen av folköl

Från och med 1976 års skolundersökning infördes en fråga om konsumtionen av folköl (pilsner). Tillsammans med mellanölskonsumtionen redovisas den i tabell 70.

Konsumtionen av mellanöl bland eleverna i årskurs 6 minskade något mellan 1971 och 1974 för att därefter vara relativt oförändrad i 1977 års undersökning. En klar majoritet av dem som drack mellanöl gjorde detta någon gång i månaden eller mer sällan och för flertalet uppgick konsumtionen till högst en burk per gång.

Motsvarande relativt låga konsumtion gällde också dem som drack folköl i 1977 års undersökning. Andelen konsumenter steg därefter mellan 1977 och 1979 men har sedan sjunkit fram till 1982 då andelen konsumenter av folköl var 30 procent bland pojkarna och 20 bland flickorna. Den var sedan relativt oförändrad bland pojkarna under resten av 1980-talet emedan den minskade ytterligare bland flickorna. I 1991 års studie ökade andelen till 39 procent bland pojkarna och 22 bland flickorna. Huvuddelen av denna ökning föreföll dock ligga i den grupp som uppgett att de dricker mer sällan än någon gång i månaden respektive endast dricker en flaska eller mindre per gång. Andelen har därefter sjunkit, med undantag av 1995 års värden. 2001 var andelen konsumenter av folköl 30 procent av pojkarna och 21 procent av flickorna.

Starkölskonsumtionen

Eftersom mellanöl var den absolut vanligaste öldrycken bland skolungdom under 1970-talet ställdes inga frågor om pilsner och starkölskonsumtionen i de första skolundersökningarna. Inför möjligheten av ett mellanölsförbud togs starköl med i 1976 års studie.

Som framgår av tabell 71 var det relativt ovanligt 1977 att eleverna i årskurs 6 drack starköl (16% av pojkarna och 10% av flickorna). Efter en ökning 1979 (27 respektive 16%) sjönk värdena ånyo och var 1982 på ungefär samma nivå som 1977. Därefter var andelen starkölskonsumenter relativt oförändrad fram till 1991 då de ökade (till 23 respektive 10%), varefter andelarna har legat på och kring 20 procent för pojkarna (18% 2001) och kring 10 procent för flickorna (11% 2001). En stor majoritet av starkölskonsumenterna i årskurs 6 dricker dock mer sällan än en gång i månaden.

Kvantiteten starköl som eleverna uppgav sig dricka vid varje tillfälle var större under 1970-talet än senare. 1979 svarade 5 procent av pojkarna och 4 procent av flickorna att de brukar dricka 1 burk starköl eller mer per gång. I 1989 års

undersökning var motsvarande andel bland pojkarna 3 procent medan det bland flickorna praktiskt taget inte var någon som uppgav att de brukade dricka 1 burk eller mer per gång. Därefter har andelarna varit relativt oförändrade.

Vinkonsumtionen

Under 1970-talet uppgav cirka hälften av eleverna i årskurs 6 att de brukade dricka vin. I början på 1980-talet minskade emellertid andelen vinkonsumenter och utvecklingen fortsatte sedan under resten av decenniet (tabell 72). 1989 var det 28 procent bland pojkarna och 19 bland flickorna som var vinkonsumenter. 1991 ökade dessa andelar åter (33 respektive 23%) varpå en ny minskning följde. I 2001 års undersökning var motsvarande värden 25 respektive 24 procent.

Av dem som överhuvudtaget dricker vin gör dock en stor majoritet det mera sällan än någon gång i månaden. När eleverna i årskurs 6 dricker vin sker det i flertalet fall också i relativt begränsade kvantiteter. I samtliga studier har det vanligaste svarsalternativet inneburit en konsumtion av mindre än 10 cl per tillfälle. En konsumtionsmängd av en halvflaska eller mer förekommer knappast. Andelen pojkar som dricker 10-20 cl per gång låg under 1970-talet omkring 20 procent. Andelen har därefter minskat och låg på 1980-talet omkring 8 procent. I den senaste undersökningen var andelen 5 procent. Motsvarande andel bland flickorna låg i början och mitten av 1970-talet omkring 17 procent. Därefter har en minskning skett så att andelen i de senaste undersökningarna har varit ca 4 procent.

Spritkonsumtionen

Även när det gäller spritkonsumtionen inträffade en minskning under 1980-talet. Tabell 73 visar att andelen pojkar i årskurs 6 som drack sprit var omkring 32 procent under 1970-talet och andelen flickor omkring 25 procent. 1981 hade värdena sjunkit till 21 procent bland pojkarna och 15 bland flickorna och låg sedan på ungefär samma nivå de följande undersökningarna. Mellan undersökningarna 1989 och 1991 inträffade emellertid en viss ökning från 21 till 26 procent hos pojkarna och från 12 till 16 procent hos flickorna. År 2001 var värdet för pojkarna 20 procent och för flickorna 17.

De elever i årskurs 6 som konsumerar sprit gör detta i mycket begränsade kvantiteter och ganska sällan. Majoriteten dricker mer sällan än någon gång i månaden. Likaså är det en majoritet av dem som dricker som uppger en kvantitet på 2 cl per tillfälle. År 2001 uppgav 3 procent av pojkarna och flickorna att de brukar dricka 8 cl eller mer vid varje dryckestillfälle.

Konsumtionen av hemtillverkad sprit (s k hembränt)

I 1997 års undersökning tillkom frågan ”Har du någon gång under de senaste 12 månaderna druckit hemtillverkad sprit, s k hembränt?” Det var mycket få elever som druckit hembränt; 86 procent av pojkarna och 91 av flickorna hade aldrig druckit detta (tabell 74). I 2001 års undersökning är andelarna som druckit hembränt de senaste 12 månaderna lägre än de tidigare åren, nämligen 5 procent bland pojkarna och 4 bland flickorna.

Konsumtionen av blanddrycker

Sedan 1999 års undersökning har eleverna i årskurs 6 tillfrågats om hur ofta och hur mycket de dricker av s k blanddrycker (cider, alkoholisk, winecoolers eller andra blanddrycker) (tabell 75). Andelen konsumenter av blanddrycker var högre år 2001 jämfört med 1999 bland såväl pojkarna som flickorna. År 2001 var det 38 procent av pojkarna och 34 procent av flickorna som var konsumenter av blanddrycker. 5 procent av pojkarna och 2 procent av flickorna uppger att de konsumerar minst 1 stor flaska när de dricker blanddrycker.

Total årlig alkoholkonsumtion

För att få en sammanfattande beskrivning av alkoholintagets storlek har ett mått på den totala årskonsumtionen beräknats. Detta mått benämns konsumtionsindex och har konstruerats utifrån respektive elevs uppgifter om konsumtionsfrekvensen och den ungefärliga kvantiteten per dryckestillfälle för varje enskild alkoholdryck. Därefter har eleverna delats in i sju olika konsumtionsgrupper (indexkategorier). Icke-konsumenterna bildar en egen grupp och alkoholkonsumenterna grupperna 1 till 6. Under åren 1983-1985 beräknades inte konsumtionsindex. För vidare diskussion och beskrivning av hur konsumtionsindex är konstruerat hänvisas till motsvarande avsnitt i inledningskapitlet.

I tabell 76 redovisas andelen elever för varje indexkategori. Andelen icke-konsumenter ökade betydligt mellan 1977 och 1982, nämligen från 36 till 58 procent för pojkarna och från 43 till 67 procent för flickorna. Värdena var därefter i stort sett oförändrade bland pojkarna medan flickorna ökade sin andel ytterligare till ca 75 procent 1989. I 1990-talets fem undersökningar har andelen icke-konsumenter bland pojkarna varierat mellan 51 och 59 procent (52% 2001). Bland flickorna varierade andelen under samma period mellan 65 och 71 procent, men i den senaste undersökningen hade andelen sjunkit (58%).

Majoriteten av alkoholkonsumenterna återfinns i kategori 1, d v s i gruppen med lägst konsumtion. Denna andel minskade analogt med ökningen av icke-

konsumenter under början av 1980-talet samt ökade med minskningen av icke-konsumenter under slutet av 1980-talet. I 2001 års undersökning tillhörde 37 procent av pojkarna och 34 av flickorna konsumtionskategori 1. Efter en minskning under slutet av 1970-talet och början av 1980-talet har andelarna i övriga konsumtionskategorier varit relativt oförändrade under de senaste åren.

Berusningsbenägenheten

Två olika frågor i formuläret avser att belysa berusningsbenägenheten. Den ena gäller berusningsfrekvensen medan den andra avser att mäta förekomsten av s k intensivkonsumtion.

För att få en uppfattning om hur vanligt det är att man dricker relativt stora mängder alkohol vid samma tillfälle (intensivkonsumtion) har följande fråga ställts: "Hur ofta händer det att du dricker alkohol motsvarande minst en halv halvflaska sprit eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor cider eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid samma tillfälle?" Alternativet med sex burkar folköl har endast funnits med fr o m 1978 års studie, medan det i de tidigare undersökningarna stod: "...fem burkar mellanöl...". Likaså infördes fr o m 1988 alternativet "fyra burkar starköl". Alternativet med fyra burkar stark cider har tillkommit fr o m 1999 års studie och i och med 2001 års studie ändrades alternativet från "... minst en halvflaska sprit..." till "... minst en halv halvflaska sprit...". Dessa olikheter medför vissa jämförelsesvårigheter, som bör hållas i minnet vid tolkningen av tabell 77.

Av eleverna i årskurs 6 är det fler pojkar än flickor som svarat att de någon gång druckit alkohol i den mängd som angavs ovan. År 2001 redovisades en sådan konsumtion av 16 procent av pojkarna och 13 procent av flickorna. Dessa andelar visar i stort sett en ökning sedan 1987 men är dock något lägre än värdena 1979 då motsvarande konsumtion uppgavs av 22 procent av pojkarna och 14 av flickorna. Det är dessutom ytterst få som redovisar att detta händer oftare än "några gånger per år". År 2001 gällde detta 2 procent av pojkarna och 3 procent av flickorna. Uppgift om intensivkonsumtion saknas för åren 1983 och 1985.

Som komplement till uppgifterna om intensivkonsumtion av alkohol har en fråga ställts om hur ofta eleverna känner sig berusade när de dricker alkohol. På grund av skillnader i frågans konstruktion och redovisningssätt saknas uppgifter från åren 1983 och 1985. Av tabell 78 framgår att en övervägande majoritet av eleverna aldrig dricker så mycket alkohol att de känner sig berusade. Summeras andelen elever som inte dricker alls med dem som aldrig känner sig berusade så motsvarar dessa 85 procent av pojkarna och 87 procent av flickorna 2001.

Berusningsfrekvensen sjönk i slutet av 1970-talet och början av 1980-talet för att därefter vara relativt oförändrad under 1980-talet och början av 1990-talet. 1991 uppgav totalt 4 procent av pojkarna att de i samband med alkoholkonsumtion kände sig berusade någon gång ibland eller oftare. Motsvarande siffra för flickorna var 2 procent. Detta värde har i princip varit oförändrat för både pojkarna och flickorna under 1990-talet (4 respektive 5% 2001).

Tobak

I detta avsnitt redovisas först andelen rökare och därefter andelen snusare. Som tidigare nämnts har även frågorna om tobakskonsumtionen ändrats från och med 1983 års studie, vilket försvårar jämförelsen över tid.

Rökning

Under 1970-talet minskade antalet rökare. Mellan 1971 och 1981 sjönk andelen som röker från 14 till 6 procent bland pojkarna och från 16 till 5 procent bland flickorna (tabell 83). Med den nya frågeformuleringen som infördes 1983 var det 2 procent av eleverna som uppgav att de röker (diagram 20 och tabell 83). Denna andel var sedan oförändrad under några år, men från 1987 till 1989 steg andelen rökare från 3 till 10 procent hos pojkarna och från 3 till 8 procent hos flickorna. En liknande ökning skedde också i årskurs 9. 1991 års resultat visade en tillbakagång i andelen rökare både bland pojkarna (4%) och flickorna (5%). Därefter har andelen pojkar varit stabil (3% 2001), medan andelen bland flickorna visade en minskande tendens fram till 1997. De senaste åren har emellertid andelen rökare bland flickorna åter varit 5 procent.

Sedan frågan omformulerades 1983 har andelen pojkar som endast provat på att röka legat omkring 40 procent, fram till 1993. Därefter har andelen som enbart provat att röka minskat (29% 2001). Motsvarande andel bland flickorna har legat mer stabilt, men har även minskat något, från 32 procent 1991 till 27 procent (2001) (tabell 83). Andelen som aldrig har rökt var i senaste studien 63 procent av pojkarna och 66 procent av flickorna.

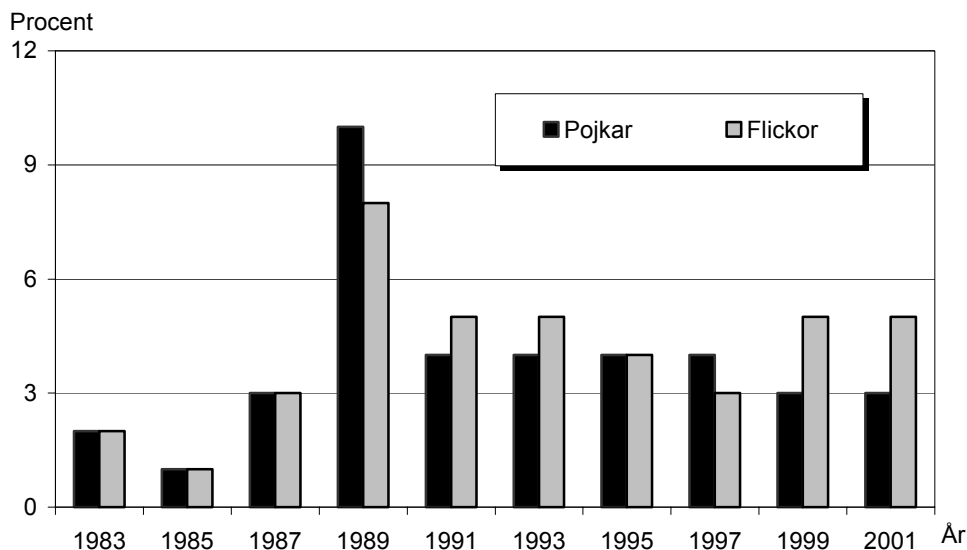

Diagram 20. Andelen rökare i årskurs 6 efter kön. 1977-2001 (Tabell 83)

Snusning

Liksom för rökning ändrades svarsalternativen 1983 för frågan om snusvanorna, varför uppgifterna från och med detta år inte är direkt jämförbara med de tidigare. Det har emellertid saknats ett svarsalternativ liknande det som finns för frågan om rökning, nämligen om man endast prövat att snusa. Från och med 1991 års undersökning har det alternativet införts i frågeformuläret, vilket förändrade svarsfördelningen och försvårar jämförelsen med tidigare år. Många elever har uppenbarligen funnit det lämpligare att kryssa för "har bara prövat" när ett sådant alternativ erbjudits.

Andelen elever i årskurs 6 som svarat att de snusar var cirka 13 procent bland pojkarna och cirka 3 procent bland flickorna under perioden 1974 till 1981 (tabell 84). Under 1983-1989 har motsvarande andelar, med en ändrad frågeformulering, varit cirka 3 procent hos pojkarna. 1991-1997 var andelen snusare varit 2 procent bland pojkarna. I 1999 års undersökning var andelen snusare bland pojkarna 1 procent och i årets undersökning var andelen 3 procent. Bland flickorna har andelen snusare sedan 1985 varit 0 procent.

Narkotika

Under hela den period som skolundersökningarna genomförts har det varit mycket få elever i årskurs 6 som haft erfarenhet av narkotika. Detta hindrar emellertid inte att tillfälle eller lust att pröva funnits. I detta avsnitt återges andelen elever som någon gång använt narkotika. Dessutom redovisas, för de elever som aldrig använt narkotika, möjligheten och benägenheten att göra detta. Data från 1983 och 1985 års undersökningar saknas.

Narkotikaerfarenhet

Det är mycket ovanligt att eleverna i årskurs 6 har erfarenhet av narkotika. Allt sedan undersökningarna startade har andelen legat på ca 1 procent för både pojkarna och flickorna. I den senaste studien var andelen 1 procent för pojkarna och 0 (d v s under 0,5%) för flickorna (tabell 85).

För de få elever som överhuvud taget använt narkotika i årskurs 6 har det främst gällt att pröva narkotika någon enstaka gång. På frågan "Använder du fortfarande narkotika?" hade ingen elev svarat ja i 1987 års undersökning. Frågan togs därför bort, men frågan "Har du använt narkotika under vårterminen?" har behållits. Få elever har använt narkotika under vårterminen, 2001 uppgick andelen till 1 procent bland pojkarna och 0 bland flickorna.

Möjlighet och benägenhet att pröva narkotika

Bland den stora majoriteten elever som inte använt narkotika kan det finnas de som haft möjlighet att skaffa narkotika men avstått. Det kan också vara av intresse att se hur stor andel av eleverna utan narkotikaerfarenhet som haft lust att pröva oavsett om de kommit i kontakt med narkotika eller inte.

1983 ändrades frågeformuleringarna något, vilket medför en viss osäkerhet vid jämförelse med föregående års undersökningar. 1983 och 1985 års resultat redovisas inte eftersom skolöverstyrelsen dessa år hade det totala antalet elever som bastal och därför inte kan jämföras med övriga år, vilka haft antalet elever som ej använt narkotika som bastal.

Som framgår av tabell 86 har de allra flesta aldrig haft möjlighet att pröva narkotika och vet heller ingen person som skulle kunna ge eller sälja narkotika till dem. I den senaste undersökningen var det 5 procent av pojkarna och 4 av flickorna som haft möjlighet att pröva narkotika, samt 9 respektive 8 procent som

tror eller vet säkert att de känner någon person som kan ge eller sälja narkotika till dem.

Vad som ovan sagts om olikheter i redovisningen av 1983 och 1985 års undersökningar gäller även frågan "Har du någon gång haft lust att pröva narkotika?" Tabell 87 visar att endast 1 procent av pojkarna och 2 procent av flickorna som ej använt narkotika någon gång har haft lust att pröva, enligt 2001 års undersökning. Även andelen tveksamma har varit låg men ökat något under 1990-talet och var år 2001 4 procent av pojkarna och 7 procent av flickorna.

Sniffning

Liksom en del andra frågor omformulerades frågan om sniffningsvanorna i 1983 års undersökning. Uppgifterna före detta år är således inte direkt jämförbara med dem därefter. Utvecklingen måste därför bedömas separat för 1971-1982 (tabell 88) och 1983-1999 (tabell 89).

Andelen elever i årskurs 6 som någon gång sniffat sjönk i början av 1970-talet. Från 1971 till 1977 minskade den från 9 till 2 procent bland pojkarna och från 5 till 2 procent bland flickorna. Därefter var andelen relativt oförändrad till 1982 (1-2%).

Med den nya frågeformuleringen var det från och med 1983 ca 3 procent av pojkarna och 1 procent av flickorna som uppgett att de sniffat. En liten ökning märktes hos pojkarna 1989 (5%) och har därefter varit relativt oförändrad. 1997 och 1999 låg andelen legat på 4 procent och 2001 låg den på 3 procent. Flickornas värde har sedan 1985 års undersökning varit 1 procent, med undantag av 1995 då värdet var 3 procent.

Föräldrarnas kännedom om alkoholvanorna

I tabell 90 redovisas i vilken utsträckning föräldrarna, enligt elevernas egen uppgift, känner till att ungdomarna dricker alkohol. 1983 och 1985 års data ingår inte i tabellen eftersom dessa år redovisades på ett icke jämförbart sätt. Bas-talen i tabell 90 är antalet elever som på denna fråga själva angett att de dricker alkohol.

Under början av 1980-talet uppgav omkring 20 procent av eleverna att deras föräldrar inte vet om att de dricker alkohol. I 1989 års undersökning hade denna

andel ökat till 34 procent bland pojkarna och 27 bland flickorna. Denna ökning fortsatte t o m 1997 års undersökning (38 respektive 43%). I årets undersökning uppgav 33 procent av pojkarna och 35 procent av flickorna att föräldrarna inte känner till att de dricker alkohol.

Andelen som uppgett att föräldrarna känner till nästan all alkohol de dricker ligger i 2001 års undersökning strax under 50 procent såväl bland pojkarna som flickorna. Fördelningen på de olika svarsalternativen har varierat något under åren, dock utan stora variationer. Enligt undersökningarna tycks dock föräldrarnas kännedom om sjätteklassarnas alkoholvanor vara lägre idag än på 1980-talet.

Anskaffningen av alkoholdrycker

Med beaktande av de åldersrestriktioner som finns skall det inte vara möjligt vare sig för eleverna i årskurs 6 eller 9 att själva skaffa alkohol. Det är emellertid ett välkänt faktum att det många gånger går att få tag på alkohol även för ungdomar i förhållandevis låg ålder. I detta avsnitt redovisas på vilket sätt eleverna i årskurs 6 vanligen får tag på öl, vin, sprit och blanddrycker. Här redovisas även hur de elever som under de senaste 12 månaderna druckit s k hembränt har skaffat detta.

I tabellerna 91-94 redovisas hur eleverna vanligen får tag på folköl, starköl, vin, sprit och blanddrycker. Eftersom en majoritet i årskurs 6 inte dricker alkohol och på grund av olikheter i formulärkonstruktion och redovisningssätt är det svårt att jämföra tidigare års resultat. Därför begränsas redovisningen till perioden 1987-2001 (för blanddrycker enbart åren 1999 och 2001).

Det vanligaste sättet för denna åldersgrupp att komma över alkohol är genom föräldrarna (med eller utan lov), vilket i synnerhet gäller folköl och vin (ca 20%). Det näst vanligaste sättet är från kamrater och deras syskon (ca 4%).

Sedan 1999 års undersökning har eleverna även tillfrågats hur de får tag på s k blanddrycker. Jämfört med 1999 års undersökning är det något fler som uppger att de fått blanddrycker av föräldrarna i årets undersökning (27% av pojkarna och 26% av flickorna år 2001). Både 1999 och i årets undersökning uppger 7 respektive 6 procent uppger att de fått tag på blanddrycker från kamrater och deras syskon.

De elever som druckit s k hembränt under de senaste 12 månaderna har på en följdfråga uppgett hur de skaffat drycken (tabell 94). Vanligast var att ha blivit bjuden av kamrater, 42 procent av pojkarna och 53 procent av flickorna som

druckit hembränt uppgav detta. Näst vanligast var från egna föräldrar (med eller utan lov), vilket 25 procent av pojkarna och 36 av flickorna uppgav.

ANT-undervisningen i skolan

I tabell 95 redovisas hur ofta eleverna haft undervisning om alkohol, narkotika och tobak. Vid tolkningen av tabellen bör det observeras att undersökningarna 1979-1982 genomfördes senare på terminen och alltså "täcker av" en större del av läsåret än studierna 1987-2001 som gjordes i mars/april. Detta kan delvis förklara att det är färre elever i de senare undersökningarna som fått någon sådan undervisning. Åren 1981-1982 var det ca 10 procent som inte haft någon ANT-undervisning alls. Under perioden 1987-1997 detta gällt ca 30 procent, med undantag av 1991 då värdet var ca 40 procent. I 1999 års undersökningar var andelen som inte haft någon undervisning åter ca 40 procent och i 2001 års undersökning har andelen ökat till ca 46 procent.

I 1982 års undersökning frågades också om elevernas uppfattning om ANT-undervisningens omfattning. Sedan 1987 har samma fråga ställts och resultatet redovisas i tabell 96. År 1982 tyckte ungefär hälften av eleverna att de fått lagom mycket ANT-undervisning under läsåret. 1981-1991 minskade andelen till 37 procent för både pojkarna och flickorna. Därefter har andelarna varierat mellan 43 och 47 procent för pojkarna, samt 44 och 48 procent för flickorna. I undersökningen år 2001 var det en något lägre andel som ansåg de fått "lagom" med ANT-undervisning (ca 40%). Andelen som tyckt att det varit lite eller alldeles för lite ANT-undervisning har ökat något i de senaste undersökningarna för pojkarna (5% 2001) medan de bland flickorna legat ganska stabilt (2% 2001).

Samband mellan skolk och alkoholkonsumtion, rökning, sniffning samt lusten att prova narkotika

En majoritet av eleverna i årskurs 6 har aldrig skolkat från skolan. Det är emellertid känt från tidigare studier, främst i årskurs 9, att det finns ett starkt samband mellan skolk och konsumtion av olika beroendeframkallande medel. I tabell 97 redovisas samband mellan skolk och några variabler som berör konsumtionen av alkohol, sniffning och cigaretter, samt lusten att prova narkotika.

Det är fler alkoholkonsumenter bland dem som någon gång skolkat (79% hos pojkarna och 70% hos flickorna), jämfört med dem som inte gjort detta (39%

hos pojkarna och 33% hos flickorna). På samma sätt finner vi ett samband mellan skolk och erfarenhet av berusning, hembränt och alkoholisk. Sniffning och rökning redovisas också i högre grad bland de elever som skolkat någon gång. Bland dem som aldrig skolkat var det ca 2 procent som röker och som sniffat. Bland dem som skolkat någon gång rökte 13 procent av pojkarna och 19 av flickorna. I sistnämnda grupp hade 10 procent av pojkarna och 8 av flickorna sniffat. Lusten att prova narkotika var också mer vanligt bland elever med erfarenhet av skolkning (7% jämfört med 1% av dem som aldrig skolkat). Skillnaden mellan dem som skolkat och inte skolkat var större bland flickorna än bland pojkarna.

Avslutande kommentarer

I denna avslutande del kommenteras några av resultaten i 2001 års undersökning. Liksom alla andra frågeundersökningar innehåller studierna av skolelevs drogvänor olika typer av metodproblem. Dessa berördes relativt utförligt i inledningskapitlet. Där konstaterades bl a att eventuella stickprovs- och bortfallsfel sannolikt är av underordnad betydelse när det gäller att belysa utvecklingen över tid, vilket är huvudsyftet med denna serie av drogvaneundersökningar, som påbörjades 1971. Den bortfallsstudie som gjordes på det s k stockholmsmaterialet i samband med 1993 års undersökning visar att trots att eleverna i bortfallet redovisade högre värden på flera variabler, så påverkades totalresultatet endast med någon enstaka procentenhet då bortfallet inkluderades. I många fall förändrades värdena inte alls.

Tillförlitligheten i svaren är svår att bedöma vid enstaka mättillfällen och kan förändras över tid. Med tanke på att undersökningarna genomförs helt anonymt förefaller det emellertid mindre sannolikt att de trender som redovisas, på ett avgörande sätt skulle ha påverkats av en eventuellt förändrad benägenhet att redovisa de verkliga drogvänorna.

Årskurs 6

Alkoholvanorna i årskurs 6 var under 1970-talet relativt oförändrade, med en viss minskning i konsumtionen under slutet av decenniet. Sålunda var andelen alkoholkonsumenter något lägre i slutet än i början av 1970-talet. Mellan 1979 och 1982 skedde en klar minskning, vilken förstärktes hos flickorna under de närmast följande åren. I början av 1990-talet skedde åter en ökning för båda könen, som därefter följdes av minskande andelar 1993-1997. I de senaste studierna är andelen alkoholkonsumenter i årskurs 6 något högre. Ökningen kan troligen delvis förklaras av att de nya dryckerna stark cider och alkoholisk tillkommit i formuläret. Andelen elever som enbart rapporterat konsumtion av en alkoholsort och ingen av övriga, är störst för just blanddrycker (cider och alkoholisk). Till detta kan läggas att det inte finns någon ökning i andelen konsumenter varken för öl, vin eller sprit.

I samtliga undersökningar är det fler pojkar än flickor i årskurs 6 som är alkoholkonsumenter och detta förhållande gäller även de enskilda dryckerna. Flertalet elever som dricker alkohol gör detta sällan och i regel i små kvantiteter. Det-

ta konstaterande får emellertid inte undanskymma det faktum att somliga elever dricker ganska stora mängder. Procentuellt sett handlar det om små andelar, men omräknat till absoluta tal i riket som helhet rör det sig om relativt många. (Med beaktande bl a av de metodproblem som berörts ovan skall det emellertid betonas att dylika ”omräkningsoperationer” alltid är osäkra.) Andelen elever som rapporterat att de druckit alkohol under vårterminen respektive senaste veckan har ökat något i den senaste studien, såväl bland pojkarna som flickorna. Värdena är något högre än i så gott som samtliga tidigare undersökningar och skulle kunna indikera en mer frekvent alkoholkonsumtion än vad som varit vanligt i årskurs 6.

Nästan ingen av eleverna i årskurs 6 har prövat narkotika. Med tanke på respondenternas ålder är det inte heller rimligt att förvänta sig något annat. År 2001 uppgav ca 1 procent av eleverna att de prövat narkotika, vilket är samma nivå som uppmätts i de flesta av de föregående undersökningarna.

Även när det gäller erfarenhet av sniffning är andelarna låga. Sedan 1983 har det varit 3-4 procent av pojkarna och cirka 1 procent av flickorna som sniffat någon gång.

Både bland pojkarna och flickorna i årskurs 6 mer än halverades andelen rökare mellan 1971 och 1981. Därefter ändrades frågeformuleringen, vilket gör det svårt att göra direkta jämförelser. Andelen rökare förefaller emellertid ha varit ganska oförändrad fram till 1987 års studie. Mellan 1987 och 1989 ökade andelen rökare i årskurs 6 markant. Vid samma tid inträffade en liknande ökning även bland eleverna i årskurs 9. I de följande undersökningarna i årskurs 6 har andelarna legat tämligen oförändrade på cirka 4 procent för båda könen.

Årskurs 9

Alkoholkonsumtion, berusningsdrinkande och intensivkonsumtion

Andelen alkoholkonsumenter var relativt konstant under 1970-talet, för att sedan minska under större delen av 1980-talet. Från 1989 har andelarna varierat något, men könsskillnaderna har varit små. Det mest framträdande i utvecklingen över tid är att andelen alkoholkonsumenter idag är lägre än på 1970-talet.

Konsumtionen av såväl folköl som starköl ökade kraftigt efter mellanölets borttagande 1977 för att sedan sjunka efter något år. Öldrickandet steg i början på 1990-talet och har sedan varit relativt oförändrat. Det finns emellertid en minskande tendens i andelen konsumenter av folköl och starköl bland såväl pojkarna

som flickorna. Andelen som rapporterat att de dricker 5 burkar folköl eller mer vid varje tillfälle var också något lägre i årets studie, medan motsvarande värden för pojkarna vad gäller starköl har ökat något de senaste två åren. Under hela perioden har öl varit en betydligt viktigare dryck för pojkarna än för flickorna.

Förhållandet är delvis det motsatta för vin, där flickornas konsumtion i genomsnitt är något mer omfattande än pojkarnas. Totalt sett är emellertid vin den dryck som är av minst omfattning bland eleverna i årskurs 9. Hos pojkarna har andelen vinkonsumenter minskat under 1990-talet, medan konsumtionsfrekvensen och de konsumerade kvantiteterna varit relativt oförändrade.

Liksom för öl gäller att pojkarnas spritkonsumtion är större än flickornas. Detta gäller emellertid inte andelen konsumenter utan förklaras i första hand av att pojkar i genomsnitt dricker större kvantiteter än flickorna. En del av spritkonsumtionen i årskurs 9 utgörs av så kallad svartspirit (hembränt och smuggelsprit). Andelen som rapporterat att de druckit hembränt under de senaste 12 månaderna har minskat något i de senaste undersökningarna (ca 36%) bland såväl pojkarna som flickorna. Betydligt färre har druckit smuggelsprit (även om man beaktar att eleverna kanske inte alltid är medvetna om ifall de dricker smuggelsprit eller hembränt) och även där kan man skönja en viss minskning. Bortsett från att vi inte känner till vilka kvantiteter som konsumeras finns inga tecken på att konsumtionen av svartspirit ökat under senare år, snarare tvärtom.

Starköl och sprit är de två drycker som är viktigast bland såväl pojkarna som flickorna. De svarar för nära 70 procent av den totala alkoholkonsumtionen.

Det är svårt att avgöra vilken roll stark cider och alkoholisk haft för konsumtionsutvecklingen under de senaste åren. Klart är emellertid att konsumenterna av dessa så kallade blanddrycker utgör den största andelen jämfört med konsumenterna av övriga enskilda drycker. Detta gäller i första hand flickorna där 75 procent är konsumenter av blanddrycker, vilket kan jämföras med sprit som samlar den näst största gruppen (66%). Det är få elever som bara dricker en alkoholsort. Dricker man överhuvudtaget alkohol så dricker man i allmänhet både folköl, starköl, vin och sprit. Längre var det så att cirka en tredjedel av eleverna var konsumenter av alla fyra dryckessorterna. I och med att stark cider och alkoholisk införlivats bland frekvens/kvantitetsfrågorna adderades blanddrycker till den gruppens konsumtion.

Andelen elever i årskurs 9 som uppger att de berusar sig varje eller nästan varje gång de dricker ökade under första hälften av 1990-talet. Därefter har värdena varit relativt oförändrade. I dag är andelen som berusar sig så ofta ungefär lika stor bland flickorna som bland pojkarna.

Detta gäller även sk intensivkonsumtion. För båda variablerna har dock värdena varit relativt oförändrade under senare år. Flickorna blir numera berusade ungefär lika ofta som pojkarna, men fortfarande är emellertid intensivkonsumtion vanligare bland pojkar. På likartat sätt finns det också en betydande könsskillnad när det gäller de totalt konsumerade kvantiteterna. Dessa är nästan dubbelt så höga bland pojkarna som bland flickorna.

Att vara berusad är en subjektiv upplevelse och det är svårt att veta exakt vad den enskilda eleven lägger in i begreppet. Viktiga faktorer i sammanhanget är bl a hur ofta och hur mycket man dricker, samt vad man dricker och hur stor erfarenhet man har av att dricka. Vi kan emellertid anta att påverkan av dessa faktorer är relativt likartad under perioden 1971-2001, varför redovisade data bör ge en ganska god bild av utvecklingen över tid.

Narkotika

Andelen elever i årskurs 9 som någon gång använt narkotika minskade betydligt under 1970-talets början. Efter en relativt stabil period mellan 1976-1981 påbörjades en ny långvarig minskning. De lägsta nivåerna (ca 3%) noteras under slutet av 1980-talet. I början av 1990-talet ökade andelen som använt narkotika och mer än tredubblades bland såväl pojkarna som flickorna sedan dess (2001 10 respektive 9%).

En majoritet av de elever som använt narkotika har under den redovisade perioden enbart använt cannabispreparat. Bland de mycket få elever som angett "annan narkotika" återfinns bland svaren narkotika av mer sällan förekommande slag samt slanguttryck för de förekommande. Bland svaren återfinns också en del som är svåra att bedöma om de är påhittade eller verkliga, samt en del svar där preparat som (ännu) inte är narkotikaklassade anges.

Det är emellertid viktigt att understryka att denna andel är mycket liten och påverkar andelen som använt narkotika med mindre än en tiondels procent. Det faktum att en del elever anger preparat som inte är klassade som narkotika är emellertid intressant. Bland annat förekom det i media ofta debatterade preparatet gamma-hydroxybutyrat (GHB), vilket sedermera har narkotikaklassats. Åtta procent av dem som använt narkotika har angett att de använt GHB.

Cannabis (hasch/marijuana) är det vanligaste debutpreparatet bland dem som använt narkotika. Det finns emellertid en liten andel som uppger att de använt något annat medel första gången. Det finns därför anledning att uppmärksamt följa utvecklingen för att se om denna grupp ökar eller minskar.

Sedan 1991 har det ingått några frågor i formuläret med syfte att belysa i vilken utsträckning narkotika förekommer i ungdomarnas miljöer, oavsett om de själva använt eller ej. Bland annat ställdes en fråga huruvida eleverna känner till någon person i sin egen ålder som de tror eller säkert vet har använt något narkotiskt preparat. I den senaste undersökningen svarade omkring 60 procent av eleverna att de tror eller säkert vet någon som använt hasch/marijuana. Ungefär var femte elev uppger att de vet eller tror sig känna till någon person som använt ecstasy eller LSD eller amfetamin. Det har genomgående varit något fler flickor än pojkar som känner till någon jämnårig som använt något av de nämnda preparaten.

För undvikande av missförstånd bör påpekas att ovanstående värden naturligtvis inte kan ses som mått på andelen med narkotikaerfarenhet. Om t ex någon elev i en klass har använt narkotika är detta troligen känt bland merparten av klasskamraterna. I flertalet fall torde det således vara så att en enda person "ger upphov till" många "ja-svar" på frågan om man känner till någon som använt narkotika.

Heroin som röks har under de senaste åren ofta förekommit i massmedia och beskrivits som ett växande ungdomsproblem. Bland dem som använt narkotika uppger ca 8 procent att de använt heroin som röks. Som jämförelse kan nämnas att omkring 70 procent av eleverna som använt narkotika har använt hasch, ca 15 procent ecstasy, ca 9 procent LSD, ca 13 procent amfetamin och ca 9 procent kokain. Ungefär var sjunde elev, av samtliga, uppger att de tror att de kan få tag på heroin som röks. Denna andel har varit relativt oförändrad de senaste fem åren och ligger på samma nivå som t ex amfetamin, LSD och GHB. Det bör framhållas att det finns anledning att tolka svaren även på denna fråga med stor försiktighet. Att man tror att man skulle kunna få tag på narkotika kan troligen i många fall vara liktydigt med att man t ex via massmedia tror sig veta var viss narkotikahandel pågår. Även om det man tror sig veta är riktigt innebär det inte att vem som helst har möjlighet att köpa.

Vad gäller narkotika i stort så kan konstateras att samtliga variabler som mäter elevernas attityder gentemot möjligheten att pröva narkotika och deras upplevelse av narkotikans tillgänglighet ökade mellan 1994 och 1996. Sammantaget ger de redovisade resultaten, inklusive den ökande andelen som använt narkotika, en bild av en ökad exponering för och en öppnare attityd mot narkotika bland eleverna i årskurs 9. En liknande utveckling av narkotikaerfarenheten finns i resultaten från de drogvaneundersökningar som genomförs bland mönstrande (Guttormsson 2001).

Sniffning

Andelen som uppger att ha sniffat ligger 2001 på 8 procent bland såväl pojkarna som flickorna. Det är en minskning med tidigare år och den tidigare trenden mot ökat antal som sniffat verkar stoppats upp.

Sniffningsmedel utgörs av kemisk-tekniska preparat som lätt förgasas, kan inandas och ger berusning (CAN 1997). Exempel på preparat är aceton, bensin, aerosoler (drivgaser) m m Även butan- och propangas brukar räknas som sniffningspreparat. Det finns således ingen given definition av vilka preparat som är sniffningsmedel, så som är fallet med narkotika. I undersökningen 2001 stod klister/lim, butangas/gas/tändargas och bensin/diesel för sammanlagt tre fjärdedelar av samtliga nämnda medel. Även om det står klart att ett preparat går att sniffa, så är nästa problem att avgöra när en person har "sniffat". I denna undersökning är det naturligtvis elevens egna subjektiva upplevelse som drar denna gräns. Det är därför viktigt att ha i åtanke att gränsen för att "ha sniffat" kan variera mycket från elev till elev.

Kategorin klister/lim var den i särklass vanligaste bland sniffningspreparaten i 2001 års undersökning. Tidigare har ofta butangas eller bensin varit de vanligaste sniffningspreparaten.

Gemensam utvecklingstrend för alkoholkonsumtion, narkotika och sniffning

De förändringar som noterats i andelen elever som använt narkotika och som sniffat liknar förändringarna i berusningsbeteendet. Andelen som berusar sig varje gång de dricker alkohol minskade under 1980-talet för att under 1990-talet öka och återgå till de nivåer som redovisades 1970-talets början. Under de senaste åren har emellertid ökningstendensen för dessa variabler avstannat, med undantag för narkotika som ökade i årets studie (se diagram 21).

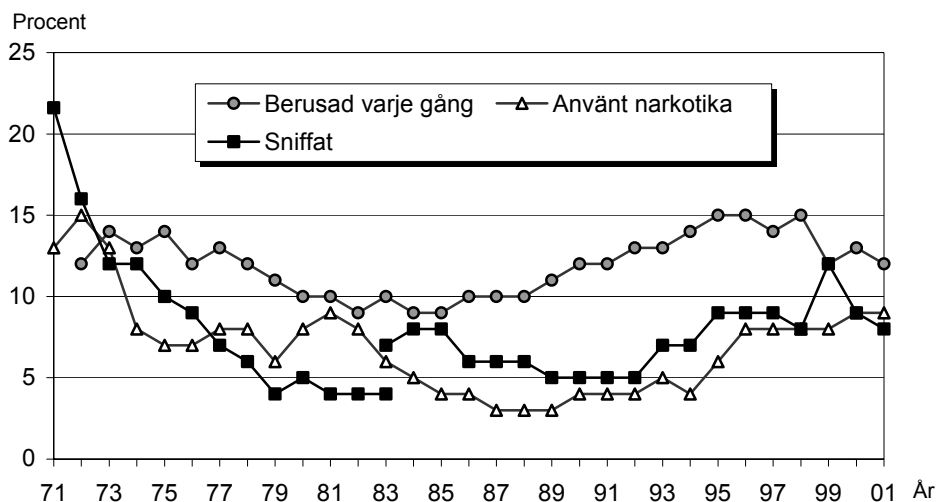

Diagram 21. Andelen elever som känner sig berusade varje gång de dricker alkohol, använt narkotika samt andelen som sniffat (1983 omformulerades sniffningsfrågan). 1971-2001.

Samband mellan olika konsumtionsvanor och vissa beteenden

Det finns starka samband mellan narkotikaerfarenhet och konsumtionen av andra medel, såsom alkohol, tobak och sniffningsmedel. Det är betydligt fler elever med narkotikaerfarenhet som ofta dricker stora mängder alkohol, har hög årlig alkoholkonsumtion, berusar sig ofta, använder läkemedel tillsammans med alkohol i berusningssyfte, samt druckit hembränt och smuggelsprit, jämfört med dem som aldrig använt narkotika. Detsamma gäller för andelen som röker och/eller snusar samt sniffat någon gång.

Liknande samband finner man mellan alkoholkonsumtionens storlek och erfarenhet av andra medel. Ju högre årskonsumtion av alkohol desto högre andel elever som röker/snusar, sniffar samt använt narkotika. Det finns också ett mycket starkt samband mellan hög årskonsumtion och konsumtion av folköl, hembränt och s k smuggelsprit.

Det finns också samband mellan drogkonsumtionen och vissa andra variabler som mäter elevernas sociala anpassning i skolan och privat. Bland de elever som använt narkotika är det betydligt fler som t ex trivs dåligt i skolan och som

skolkar ofta, jämfört med dem som aldrig använt narkotika. Detsamma gäller andelen elever som uppgett att de haft olika problem p g a alkohol.

Med ökande årlig alkoholkonsumtion stiger också andelen elever som trivs dåligt i skolan och skolkar ofta. Att ha fått olika problem i samband med att man druckit alkohol är också vanligare bland elever med hög konsumtion.

Det är viktigt att notera de starka samband som finns dels mellan konsumtionen av olika medel, dels mellan alkohol-/narkotikavanorna och olika indikatorer på en sämre social anpassning. Detta pekar på att en betydande alkohol- och narkotikakonsumtion många gånger bara är ett av flera tecken på att man inte finner sig tillrätta i sin nuvarande situation.

Det finns relativt betydande skillnader i drogerfarenhet mellan de elever i årskurs 6 som skolkat och de som inte gjort detta. Det finns därför anledning att tidigt uppmärksamma skolk, inte bara för att det är ett problem i sig, utan också för att det kan vara en indikator även på andra typer av problem, bl a konsumtion av alkohol och andra droger.

ANT-undervisning

Det var fler elever under 1990-talet som uppgav att de inte haft någon ANT-undervisning, jämfört med 1970- och 1980-talen. Eleverna har möjligen fått en "indirekt drogundervisning", t ex träning i självförtroende och förmågan att fatta självständiga beslut, vilket de kanske inte identifierar som ANT-undervisning. Dessutom bör det observeras att från och med 1986 har undersökningarna genomförts i mars/april och att drogundervisning naturligtvis kan ha förekommit i slutet av vårterminen. En relativt stor andel elever tycker att de fått för lite ANT-undervisning.

För att ge ungdomarna argument och skapa medvetenhet om riskerna med såväl alkohol som tobak och narkotika krävs faktakunskaper som är sakliga och trovärdiga. Dessa kunskaper är viktiga i sig, men också en bra grund för mer attitydpåverkande insatser. När det gäller att öka kunskaperna och påverka attityderna är skolan en av de absolut viktigaste resurserna. För att genomföra en bra ANT-information är det viktigt att lärare erbjuds fortbildning så att de lättare kan klargöra inför sig själva vad de vill med sin droginformation och hur deras egna attityder påverkar undervisningen.

Det är en angelägen uppgift att intensifiera drogundervisningen och att göra ungdomarna medvetna om riskerna med ett omfattande berusningsdrickande och experimenterande med narkotika. Det är emellertid inte tillräckligt med

upplysning. Om eleverna till exempel uppfattar folköl (och hembränt) som legitima rusdrycker som är förhållandevis billiga och lättåtkomliga, är det svårt att bemöta ett förändrat dryckesmonster med enbart information.

Till sist

Situationen när det gäller skolelevnas drogkonsumtion inger viss oro. Även om många av de nivåer som uppmätts är lägre än i början på 1970-talet och de senaste årens förändringar inte är dramatiska, så finns det anledning att följa utvecklingen med stor vaksamhet. Kontinuerliga förebyggande insatser är viktiga och kan inte ersättas av tillfälliga kampanjåtgärder. Här finns viktiga uppgifter för såväl skolan som andra aktörer på den lokala nivån. Insatser för att motverka drogkonsumtionen får inte bli en resurs- eller planeringsfråga, de bör naturligt ha en hög prioritet.

Referenser

Andersson B, Grönberg K & Hibell B (1998). *Skolelevers drogvanor 1997*. Rapportserie nr 53, Centralförbundet för Alkohol- och Narkotikaupplysning, Stockholm

Andersson B, Grönberg K & Hibell B (1999). *Skolelevers drogvanor 1998. Stencilserie* nr 40, Centralförbundet för Alkohol- och Narkotikaupplysning, Stockholm

Andersson B, Hibell B (1993). *Skolelevers drogvanor 1993*. Rapportserie Nr 36, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

Andersson B, Hibell B (1995). *Skolelevers drogvanor 1994*. Rapportserie Nr 44, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

Andersson B & Hibell B (1999). Mer berusningsdrickande än för 10 år sedan. *Alkohol och Narkotika*, nr 5 1999, 32-34.

CAN, Riksförbundet Föräldraföreningen Mot Narkotika & Riksförbundet Hem och Skola (1997). *Tänk om dom sniffar...* Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, Stockholm.

CAN och Folkhälsoinstitutet (1999). *Drogutvecklingen i Sverige. Rapport 99*. Rapport nr 8, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

Guttormsson U (1999). Mönstrandens drogvanor 1998. Rapportserie Nr 56, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

Skolöverstyrelsen (1983). *Skolungdomars alkohol-, tobaks- och narkotikavvanor. Våren 1983. Årskurs 6 och 9*. Stockholm: Skolöverstyrelsen.

SOU (1969:53). *Narkotikaproblemet. Undersökningar*. Stockholm.

SOU (1971:72). *Svenska folkets alkoholvanor*. Stockholm.

Tabell 1. Antalet bearbetade formulär och bortfallet i procent.* 1971-2001.

År	Årskurs 6			Årskurs 9		
	Bearbetade formulär		Bortfall	Bearbetade formulär		Bortfall
	Pojkar	Flickor	%	Pojkar	Flickor	%
1971	2 521	2 346	**	1 914	1 921	**
1972	3 840	3 697	7	3 089	2 996	15
1973	2 838	2 796	8	2 789	2 996	14
1974	2 720	2 586	6	2 352	2 282	14
1975	2 568	2 596	7	2 087	2 130	14
1976	2 242	2 139	7	2 151	1 985	15
1977	3 603	3 506	8	3 096	2 938	15
1978	5 165	4 959	6	4 734	4 809	16
1979	5 139	4 917	6	4 630	4 729	13
1980	5 040	4 945	7	4 977	4 964	14
1981	4 476	4 196	7	4 827	4 669	12
1982	2 096	1 900	6	2 599	2 547	14
1983***				833	808	14
1983	688	711	8	825	796	13
1985	783	652	8	795	707	14
1986				2 942	2 878	12
1987	1 961	1 941	7	2 958	2 820	11
1988				2 722	2 708	14
1989	1 792	1 773	7	2 863	2 851	13
1990				3 019	2 958	13
1991	1 917	1 820	9	2 980	2 903	14
1992				3 000	2 851	13
1993	1 962	1 995	7	3 024	2 880	10
1994				2 919	2 949	10
1995	1 882	1 740	8	2 827	2 750	12
1996				3 071	2 956	11
1997	2 046	1 913	6	2 935	2 748	11
1998				2 760	2 695	13
1999	1 904	1 862	7	2 683	2 515	14
2000				2 598	2 692	14
2001	1 837	1 756	11	2 796	2 773	15

* Bortfallet är beräknat utifrån elevfrånvaron i de medverkande klasserna. I några skolor har det hänt att hela klasser inte medverkat i undersökningen, t ex p g a skollov, prao eller att formulären kommit bort i posthanteringen. I 2001 års undersökning gällde detta

** Bortfallet för totalmaterialet var 12%.

*** Avser den skänkundersökningen, dvs den studie som genomfördes med de frågor som använts i tidigare undersökningar.

Årskurs 9

Tabell 2. Svartsfördelningen för några variabler i den s k Stockholmsundersökningen 1993. Andelen som uppgett respektive svarsalternativ vid den ordinarie datainsamlingen, i bortfallsundersökningen samt totalt (inkl bortfallet), efter kön.

	Pojkar			Flickor		
	Ordinarie n=963	Bortfallet n=89	Totalt n=1052	Ordinarie n=1007	Bortfallet n=89	Totalt n=1096
Dricker vin en gång per vecka eller oftare	3	5	3	4	4	4
60 cl vin eller mer per tillfälle	15	23	16	15	13	15
Dricker sprit en gång per vecka eller oftare	5	10	6	3	7	3
37 cl sprit eller mer per tillfälle	22	27	23	11	19	11
Berusad varje/nästan varje gång	38	38	38	36	37	36
Storkonsumtion någon gång per månad eller oftare	27	32	27	21	31	22
Har sniffat	10	14	11	7	8	7
Röker och/eller snusar	25	33	25	32	45	33
Har använt narkotika	9	21	10	8	17	8

Tabell 3. Andelen konsumenter och icke-konsumenter av alkohol samt andelen som druckit öl, alkoläsk, stark cider, vin eller sprit under vårterminen.* Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 9. 1971-2001.

År	Konsumenter**		Icke-konsumenter		Ej relevant	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
1971	91	90	9	10	1	2
1972	90	91	10	9
1973	89	92	11	8
1974	87	89	11	10	2	1
1975	86	87	12	10	3	2
1976	90	90	9	9	1	1
1977	88	91	9	7	3	3
1978	90	92	13	10	2	2
1979	86	90	12	8	2	2
1980	86	87	13	11	2	1
1981	83	85	15	14	2	2
1982	79	81	19	18	2	1
1983	80	83	17	17
1984
1985
1986	79	77	18	21	2	2
1987	78	78	20	20	2	2
1988	76	73	22	25	2	2
1989	77	74	22	24	1	2
1990	78	78	20	21	2	1
1991	78	76	18	21	3	2
1992	79	77	18	20	3	3
1993	78	77	20	22	1	1
1994	80	79	18	21	1	1
1995	77	78	22	19	1	1
1996	75	78	23	21	2	1
1997	76	78	23	21	1	1
1998	74	80	21	17	5	3
1999	74	78	24	20	2	2
2000	77	79	19	18	4	3
2001	76	79	20	18	4	3

* Alkoläsk samt stark cider ingår i frågan fr o m 1997.

** Avser en konsumtion av åtminstone 1 glas öl, 2 cl vin, 2 cl blanddrycker eller 2 cl sprit någon gång om året eller mer sällan.

Tabell 4. Andelen konsumenter och icke-konsumenter av mellanöl, folköl, starköl, blanddrycker, vin och sprit. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön 1971-1982 och 1986-2001.*

År	Mellanöl		Folköl		Starköl		Vin		Sprit		Blanddryck**	
	Kon- su- ment	Icke- kons	Kon- su- ment	Icke- kons	Kon- su- ment	Icke- kons	Kon- su- ment	Icke- kons	Kon- su- ment	Icke- kons	Kon- su- ment	Icke- kons
Pojkar												
1971	84	15	75	23	76	24	.	.
1974	78	21	71	28	76	24	.	.
1977	81	19	40	59	51	49	76	23	78	22	.	.
1979	.	.	70	29	67	33	72	28	75	24	.	.
1981	.	.	71	29	61	39	73	27	68	32	.	.
1982	.	.	66	34	56	44	63	37	.	.
1986	.	.	65	35	59	40	66	34	67	32	.	.
1987	.	.	64	35	59	42	62	38	67	33	.	.
1989	.	.	62	38	60	40	52	48	65	36	.	.
1991	.	.	70	30	64	36	55	44	71	29	.	.
1993	.	.	68	30	64	35	51	48	68	30	.	.
1994	.	.	68	30	63	36	48	50	66	32	.	.
1995	.	.	68	30	58	40	46	53	63	35	.	.
1996	.	.	67	31	58	39	45	53	62	35	.	.
1997	.	.	64	35	58	41	45	54	63	36	.	.
1998	.	.	61	37	57	41	45	54	66	34	66	33
1999	.	.	58	41	55	44	41	58	63	37	62	37
2000	.	.	61	38	60	38	43	55	67	33	68	31
2001	.	.	56	43	58	41	42	57	64	36	68	31
Flickor												
1971	78	21	82	18	72	28	.	.
1974	78	22	78	22	75	25	.	.
1977	79	21	36	64	51	49	83	16	79	21	.	.
1979	.	.	64	35	66	35	81	18	81	19	.	.
1981	.	.	63	37	55	45	80	20	68	32	.	.
1982	.	.	56	44	50	50	63	37	.	.
1986	.	.	51	54	43	57	70	30	65	34	.	.
1987	.	.	45	49	47	54	70	30	68	32	.	.
1989	.	.	49	52	48	52	59	40	63	38	.	.
1991	.	.	56	44	53	47	65	35	70	30	.	.
1993	.	.	60	39	54	45	59	39	67	32	.	.
1994	.	.	61	37	54	45	60	40	68	31	.	.
1995	.	.	63	36	52	47	65	34	69	30	.	.
1996	.	.	62	36	53	46	61	38	67	32	.	.
1997	.	.	61	38	51	48	61	38	68	31	.	.
1998	.	.	56	43	50	49	60	39	69	30	74	25
1999	.	.	49	51	47	52	61	39	67	33	73	27
2000	.	.	48	51	48	51	63	36	68	32	73	26
2001	.	.	45	54	46	53	62	38	66	33	75	24

* 1993 års värden för folköl och starköl avser endast de elever som besvarade det s k A-formuläret (1 495 pojkar och 1 466 flickor).

** Avser bl a stark cider och s k alkoholisk.

Tabell 5. Översikt av olika kombinationer med avseende på typ av dryck. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1991-2001*.

År	Dricker ej något**	Enbart folköl	Enbart vin	Enbart bland- drycker	Folköl+ starköl	Folköl+ vin	Vin+ sprit	Vin+ bland- drycker	Folköl+ starköl+ sprit+ bland- drycker		Folköl+ starköl+ sprit+ bland- drycker	Summa av övriga möjliga kombina- tioner
									Folköl+ starköl+ sprit+ bland- drycker	Folköl+ starköl+ sprit+ bland- drycker		
Pojkar												
1991	17	3	3		2	2	3		16	4	3	9
1992	17	3	3		2	2	2		16	4	3	11
1993	18	3	2		3	2	2		16	4	2	8
1994	17	3	4		3	1	2		17	3	2	10
1995	20	5	3		4	2	2		17	4	2	10
1996	21	4	2		3	2	2		18	3	2	13
1997	22	3	3		2	2	2		18	3	2	10
1998	20	2	2	3	1	1	1	3	2	1	0	11
1999	23	2	2	2	1	1	0	2	15	1	0	14
2000	18	1	2	3	1	1	1	2	17	1	0	13
2001	19	1	2	3	0	1	1	2	16	1	1	15
Flickor												
1991	20	1	5		1	2	8		7	7	6	8
1992	19	1	4		1	2	8		6	8	6	8
1993	20	2	4		1	2	5		8	5	3	9
1994	20	2	4		1	2	5		9	6	3	9
1995	17	2	5		1	2	7		8	8	3	10
1996	19	2	4		1	3	5		8	6	3	13
1997	20	2	4		1	2	7		8	6	3	9
1998	15	1	3	3	0	1	1	7	1	1	0	13
1999	19	1	3	3	0	1	1	9	0	7	0	9
2000	17	1	3	3	0	1	1	10	0	0	7	12
2001	17	1	2	4	-	1	1	11	0	1	0	13

* Beräkningarna för 1993 avser endast de elever som besvarade det s k A-formuläret (1 495 pojkar och 1 466 flickor).

** Indelningen är gjord med utgångspunkt från uppgifterna om konsumtionsfrekvensen. Andelen som inte dricker kan därför avvika med någon procentenhet från dem som redovisas i tabell 3.

Tabell 6. ”Har du någon gång under vårterminen druckit öl, vin eller sprit?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1983-2001.*

År	Inte druckit under vårterminen	Druckit en gång under vårterminen	Druckit flera gånger under vårterminen	Ej svar
Pojkar				
1983	34	22	44	..
1984	31	19	49	..
1985	27	19	54	..
1986	26	21	53	0
1987	28	20	52	0
1988	32	20	47	0
1989	30	19	51	0
1990	32	18	50	0
1991	29	20	51	0
1992	28	18	53	0
1993	28	19	52	1
1994	30	18	50	1
1995	33	19	48	1
1996	32	20	47	0
1997	35	20	45	0
1998	32	18	50	0
1999	32	16	52	1
2000	27	16	57	0
2001	28	17	54	1
Flickor				
1983	32	20	47	..
1984	33	20	47	..
1985	27	20	53	..
1986	29	21	49	0
1987	28	22	49	1
1988	34	21	44	0
1989	33	22	45	0
1990	31	20	49	0
1991	33	22	45	0
1992	32	23	45	0
1993	33	20	47	0
1994	32	20	47	1
1995	30	21	49	0
1996	33	22	44	0
1997	33	22	45	0
1998	32	22	45	0
1999	30	21	50	0
2000	28	18	53	1
2001	27	20	52	1

* Fr o m 1997 "Har du någon gång under vårterminen druckit öl, alkoholisk, stark cider, vin eller sprit?"

Tabell 7. ”Har du druckit öl, vin eller sprit den senaste veckan* (d v s 7 dagar tillbaka från och med igår)? Räkna inte med lättöl.” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1983-2001.

År	Ja	Nej	Ej svar
Pojkar			
1983	24	76	
1985	29	71	
1987	29	70	2
1989	29	71	0
1991	34	65	1
1992	35	65	0
1993	35	65	0
1994	33	66	1
1995	33	66	1
1996	30	69	1
1997	35	64	1
1998	37	62	0
1999	35	64	1
2000	40	59	1
2001	36	63	1
Flickor			
1983	22	78	
1985	28	72	
1987	26	72	1
1989	24	75	0
1991	28	72	1
1992	28	72	1
1993	27	73	0
1994	28	72	0
1995	30	70	0
1996	26	74	0
1997	30	70	0
1998	32	67	0
1999	29	71	0
2000	33	66	1
2001	31	68	1

* Fr o m 1997 ingick även s k alkoholisk och stark cider.

Tabell 8. Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckestillfälle för mellanöl och folköl. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1971-2001.*

År	Drick- er ej	Dricker					Kvantitet						
		Totalt	En gång i veck- an el oftare	Ngn gång i må- na- den	Mer säl- lan	Ej svar	Drick- er ej	1 fla- ska el min- dre	1 burk (1 ½ flas- ka)	2 bur- kar (2-3 flas- kor)	3-4 bur- kar (4-6 flas- kor)	5 bur- kar el mer	Ej svar
Pojkar													
<i>Mellanöl</i>													
1971	15	84	33	32	19	1	15	11	17	7	14	34	2
1974	21	78	22	33	23	1	21	11	11	7	14	34	1
1977	19	81	23	33	25	0	19	13	4	6	13	44	0
<i>Folköl</i>													
1977	59	40	10	10	21	1	60	25	3	2	2	5	2
1979	29	70	16	24	30	1	30	20	9	8	10	24	1
1981	29	71	12	21	38	0	30	24	7	6	10	22	1
1983	37	64	11	24	29								
1985	33	67	11	22	34								
1987	35	64	11	23	30	1	36	19	9	7	10	18	1
1989	37	62	10	24	28	0	38	16	6	8	10	21	0
1991	30	70	14	25	31	1	32	17	8	8	11	23	1
1993	30	68	14	24	30	1	32	15	8	9	11	25	2
1995	30	68	14	24	30	2	32	12	6	6	11	31	2
1997	35	64	12	27	24	1	37	12	5	6	10	30	1
1998	37	61	13	25	23	1	38	11	5	6	9	30	2
1999	41	59	14	25	20	0	41	12	5	7	9	25	1
2000	38	61	15	27	19	2	38	11	6	7	10	26	2
2001	43	56	14	23	20	1	43	11	7	7	10	19	1
Flickor													
<i>Mellanöl</i>													
1971	21	78	28	28	22	1	21	24	18	13	16	8	0
1974	22	78	19	30	28	1	22	20	12	11	23	11	1
1977	21	79	23	33	23	0	21	16	6	10	22	25	0
<i>Folköl</i>													
1977	64	36	7	9	20	1	65	25	2	2	3	3	1
1979	35	64	10	22	32	0	36	29	9	8	8	9	1
1981	37	62	5	19	38	0	38	32	7	7	8	7	1
1983	50	50	6	14	30								
1985	46	54	5	14	35								
1987	49	51	5	16	30	1	50	22	6	7	8	6	1
1989	49	49	4	15	30	0	51	20	5	7	8	6	1
1991	44	56	5	18	33	0	46	20	6	8	11	9	1
1993	39	60	6	21	33	1	41	18	6	9	14	12	1
1995	36	63	6	26	31	1	37	14	5	10	16	17	2
1997	38	61	6	24	31	1	40	15	4	9	15	16	1
1998	43	56	7	18	31	1	43	15	5	9	13	14	1
1999	51	49	5	19	25	0	52	13	6	8	12	10	1
2000	51	48	6	18	24	1	52	13	7	8	12	8	1
2001	54	45	5	19	21	1	54	13	7	8	9	7	1

* 1993 års värden avser endast de elever som besvarade det s k A-formuläret (1 495 pojkar och 1 466 flickor).

Tabell 9. Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckestillfälle för starköl. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1977-1983* och 1986-2001**.

År	Drick- er ej	Dricker					Kvantitet						
		Totalt	En gång i veck- an el oftare	Ngn gång i må- na- den	Mer säl- lan	Ej svar	Drick- er ej	1 fla- ska el min- dre	1 burk (1 ½ flas- ka)	2 bur- kar (2-3 flas- kor)	3-4 bur- kar (4-6 flas- kor)	5 bur- kar el mer	Ej svar
Pojkar													
1977	49	51	2	14	35	0	49	11	6	8	14	11	1
1979	33	67	6	24	37	0	33	14	7	8	17	21	1
1981	39	61	4	17	40	0	39	16	5	8	16	14	0
1983	..	53	5	13	..
1986	40	59	4	18	37	0	40	15	7	9	15	14	1
1987	42	59	5	19	35	0	42	16	6	9	15	13	1
1989	39	60	4	21	35	0	40	14	5	8	17	15	0
1991	36	64	6	22	36	1	37	14	5	10	18	16	1
1993	35	64	5	21	38	1	36	13	6	10	18	16	1
1995	40	58	4	19	35	1	40	12	5	10	17	15	2
1997	41	58	5	21	31	2	42	11	6	10	16	14	1
1998	41	57	5	21	30	2	42	11	5	9	18	14	2
1999	44	54	7	21	26	1	44	11	5	11	16	14	1
2000	38	59	9	25	25	2	38	10	6	11	17	17	2
2001	41	58	9	24	25	1	41	10	6	9	16	16	1
Flickor													
1977	49	51	2	13	35	0	49	15	8	10	14	4	1
1979	35	66	7	24	35	0	34	18	7	12	17	9	0
1981	45	55	4	16	35	0	45	19	7	10	14	5	0
1983	..	52	3	4	..
1986	57	43	2	12	29	0	57	18	5	7	8	3	1
1987	54	47	3	14	30	0	54	17	6	9	11	3	1
1989	52	48	3	14	31	0	52	16	5	10	13	3	0
1991	47	53	3	16	34	0	48	15	5	11	15	5	1
1993	45	54	3	18	33	1	45	14	6	13	17	5	1
1995	47	52	2	16	34	1	47	14	6	14	15	3	1
1997	48	51	3	16	33	1	49	14	5	12	15	4	1
1998	49	50	3	15	31	1	50	15	5	12	13	4	1
1999	51	47	3	17	27	0	53	15	6	11	11	4	1
2000	51	48	5	17	26	1	51	14	7	12	11	3	2
2001	53	46	4	17	24	1	54	15	8	10	10	4	1

* 1983 års värden avser den s k länkunderingen.

** 1993 års värden avser endast de elever som besvarade det s k A-formuläret (1 495 pojkar och 1 466 flickor).

Tabell 10. Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckestillfälle för vin. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1971-1983* och 1986-2001.

År	Drick- Dricker er ej						Kvantitet					
	Totalt	En gång i veckan eller oftare	Ngn gång i månaden	Mer sällan	Ej svar	Drick-er ej	2-5 cl	10-20 cl	1 halv-flaska	60 cl eller mer	Ej svar	
Pojkar												
1971	23	75	7	27	41	3	23	9	32	11	24	1
1974	28	71	4	21	46	0	29	8	34	8	18	3
1977	23	76	5	23	48	0	23	9	39	9	19	1
1979	28	72	5	22	45	1	28	10	31	8	21	1
1981	27	73	4	20	49	0	27	13	27	9	22	1
1983	..	68	5	22	..
1986	34	66	4	19	43	0	34	10	26	9	20	1
1987	38	62	3	17	42	0	38	12	25	8	16	1
1989	48	52	2	12	38	0	48	11	21	6	14	1
1991	44	55	3	13	39	0	45	12	22	6	14	1
1993	48	51	2	10	39	1	49	11	20	6	13	1
1995	53	46	2	11	33	1	54	10	17	5	12	2
1997	54	45	2	10	33	1	55	10	18	6	11	1
1998	54	45	2	11	32	2	53	9	18	5	11	3
1999	58	41	3	9	30	1	58	9	18	6	8	2
2000	54	43	3	10	30	2	57	9	18	7	8	1
2001	57	42	3	11	28	1	57	9	19	6	8	2
Flickor												
1971	18	82	8	30	43	0	18	14	46	15	8	0
1974	22	78	4	24	39	1	22	11	46	13	7	1
1977	16	83	6	29	47	0	16	10	49	12	13	0
1979	18	81	6	30	45	0	18	12	41	16	13	1
1981	20	80	5	24	50	0	21	17	34	13	16	0
1983	..	78	6	16	..
1986	30	70	4	20	45	1	30	16	30	12	11	1
1987	30	70	3	21	46	0	30	16	30	13	11	0
1989	40	59	2	16	41	0	40	15	25	9	9	1
1991	35	65	3	17	45	0	36	15	28	11	10	1
1993	39	59	1	15	43	1	40	13	26	10	10	1
1995	34	65	2	15	48	1	35	15	25	10	14	1
1997	38	61	3	15	43	1	39	13	24	11	13	0
1998	39	60	3	16	41	1	39	13	27	10	9	2
1999	39	60	4	16	40	0	40	14	29	8	9	1
2000	36	63	5	19	39	1	37	13	29	11	9	1
2001	38	61	3	20	39	1	38	15	28	8	8	1

* 1983 års data avser den sk länkundertundersökningen.

Tabell 11. ”Har du någon gång under de senaste 12 månaderna druckit hemtillverkat vin?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1991-2001.

År	Ja, en gång	Ja, 2-4 gånger	Ja, 5-10 gånger	Ja, 11-20 gånger	Ja, mer än 20 gånger	Druckit totalt	Nej, inte druckit	Har aldrig druckit	Ej svar
Pojkar									
1991	20	14	4	1	1	39	12	48	0
1992	18	13	4	1	1	37	14	48	1
1993	19	14	4	1	1	39	11	49	1
1994	19	13	3	1	1	37	12	50	1
1995	18	12	3	1	1	35	12	51	1
1996	16	12	3	1	1	33	13	53	2
1997	18	11	2	1	1	34	13	53	1
1998	17	11	3	1	1	33	11	54	2
1999	17	10	3	1	1	32	10	58	1
2000	13	9	3	1	1	27	11	61	1
2001	13	8	3	1	1	25	11	63	1
Flickor									
1991	18	12	3	1	1	34	16	50	0
1992	20	11	3	1	0	34	16	49	0
1993	18	12	4	1	1	35	14	51	0
1994	19	13	3	1	0	36	14	49	1
1995	18	14	3	1	0	36	14	49	1
1996	16	13	4	1	0	34	13	53	0
1997	17	12	3	1	1	35	14	51	1
1998	15	12	3	1	1	31	13	55	1
1999	14	11	3	1	1	30	15	56	0
2000	12	11	3	1	1	28	13	59	0
2001	13	9	2	1	0	25	12	62	1

Tabell 12. Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckestillfälle för sprit. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1971-1983* och 1986-2001.

År	Drick- Er ej	Dricker					Kvantitet						
		Totalt	En gång i veck- an el oftare	Ngn gång i må- na- den	Mer säl- lan	Ej svar	Drick- er ej	2 cl	4-6 cl	8-12 cl	18 cl 1 halv- flaska eller mer	Ej svar	
Pojkar													
1971	24	76	9	32	35	0	24	3	14	10	11	38	0
1974	24	76	8	32	35	1	24	3	12	8	13	38	2
1977	22	78	7	31	40	0	22	4	14	9	11	40	1
1979	24	75	8	32	35	1	24	3	12	8	10	42	1
1981	32	68	5	20	43	0	32	6	13	9	12	28	0
1983	..	60	6	26	..
1986	32	67	5	22	40	0	32	5	14	10	11	27	1
1987	33	67	6	21	40	0	33	5	14	11	12	24	1
1989	35	65	5	22	38	0	36	4	12	10	12	25	0
1991	29	71	7	26	38	1	31	5	14	10	12	27	1
1993	30	68	5	24	39	1	31	5	13	11	10	27	3
1995	35	63	6	21	36	2	36	4	11	9	12	25	3
1997	36	63	5	22	36	0	37	5	12	9	9	26	1
1998	34	66	6	25	35	1	34	5	13	8	10	28	2
1999	37	63	8	24	30	0	38	4	12	10	9	27	1
2000	33	66	8	25	33	1	33	4	12	11	10	29	2
2001	36	63	9	23	32	1	36	6	10	10	9	27	2
Flickor													
1971	28	72	8	28	35	0	28	6	26	17	11	12	0
1974	25	75	9	32	34	0	25	5	21	14	19	16	0
1977	21	79	9	35	35	0	21	4	18	14	16	26	1
1979	19	81	9	38	34	0	19	5	18	15	16	27	0
1981	32	68	3	22	42	0	32	7	18	13	16	14	0
1983	..	65	5	12	..
1986	34	65	3	21	41	0	34	8	17	13	15	12	1
1987	32	68	5	23	40	0	32	7	17	14	15	13	1
1989	38	63	3	22	38	0	38	6	16	12	15	12	1
1991	30	70	4	25	41	0	33	7	15	15	16	13	1
1993	32	67	5	22	40	1	32	6	16	13	15	15	3
1995	30	69	5	23	41	2	31	8	16	14	17	13	2
1997	31	68	4	24	40	1	33	6	17	13	14	15	1
1998	30	69	6	23	41	0	32	7	19	14	11	15	1
1999	33	67	6	25	35	0	34	6	18	14	11	16	1
2000	32	68	8	27	33	0	32	5	16	15	12	18	2
2001	33	66	8	26	32	1	34	8	13	14	12	17	2

* 1983 års data avser den sk länkundertersökningen.

Tabell 13. ”Har du någon gång under de senaste 12 månaderna druckit hemtillverkad sprit (s k hembränt)?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1991-2001.

År	Ja, en gång	Ja, 2-4 gånger	Ja, 5-10 gånger	Ja, 11-20 gånger	Ja, mer än 20 gånger	Druckit totalt	Nej, inte druckit	Har aldrig druckit	Ej svar
Pojkar									
1991	15	11	5	1	2	34	9	56	1
1992	16	12	4	2	2	35	9	55	0
1993	15	13	5	2	3	38	7	54	1
1994	16	14	6	3	2	41	7	51	1
1995	16	15	6	2	3	42	6	50	2
1996	15	12	6	2	2	38	7	53	2
1997	15	13	6	2	4	40	6	52	1
1998	14	13	7	3	3	40	6	52	2
1999	13	14	7	4	4	41	7	52	0
2000	11	12	6	3	4	36	6	56	1
2001	11	12	6	3	4	35	7	58	1
Flickor									
1991	13	10	4	2	1	29	11	60	1
1992	14	12	3	1	1	31	9	59	0
1993	14	12	5	2	2	34	10	55	1
1994	15	14	7	3	2	42	9	49	1
1995	15	16	7	3	2	43	6	51	0
1996	14	14	6	2	3	38	7	54	1
1997	14	13	7	3	2	40	7	53	1
1998	13	12	6	3	4	38	8	52	1
1999	13	16	7	4	2	40	7	53	0
2000	12	13	6	4	3	38	6	55	0
2001	12	13	6	3	3	37	6	58	1

Tabell 14. ”Har du någon gång under de senaste 12 månaderna druckit sk smugelsprit?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1997-2001.

År	Ja, en gång	Ja, 2-4 gånger	Ja, 5-10 gånger	Ja, 11-20 gånger	Ja, mer än 20 gånger	Druckit totalt	Nej, inte druckit	Har aldrig druckit	Ej svar
Pojkar									
1997	8	8	3	0	1	20	8	71	2
1998	9	9	3	1	1	23	6	69	2
1999	10	9	3	1	2	25	6	69	1
2000	6	8	5	2	3	22	7	68	1
2001	7	8	4	2	3	23	5	70	2
Flickor									
1997	6	6	2	0	1	15	9	75	2
1998	7	8	3	1	1	20	7	73	2
1999	7	8	2	1	0	18	8	73	1
2000	7	7	2	1	1	18	8	72	1
2001	5	6	2	1	1	16	7	75	2

Tabell 15. Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckestillfälle för blanddrycker (bl a stark cider och s k alkoholäsk). Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1998-2001.

	Pojkar				Flickor			
	1998	1999	2000	2001	1998	1999	2000	2001
Dricker ej	33	37	31	31	25	25	26	24
Dricker:	66	62	69	68	74	73	73	75
1-2 ggr/vecka el oftare	5	6	8	10	4	5	7	8
Någon gång i Månaden	19	23	23	23	24	25	27	29
Mera sällan	42	34	38	35	46	43	39	38
Ej svar	1	0	1	1	1	0	1	1
Kvantitet:								
Dricker ej	35	38	33	32	26	28	28	25
1 glas el mindre	14	13	12	11	18	19	15	17
1 liten flaska	9	10	11	10	11	12	13	15
1 stor flaska	7	10	12	12	6	9	12	12
2-4 flaskor	18	18	19	10	29	24	26	13
5-7 flaskor	10	8	8	12	9	5	4	12
8 flaskor el mer	5	3	3	11	1	1	1	4
Ej svar	2	1	2	2	1	1	1	1

Tabell 16. Konsumtionsindex för total årlig alkoholkonsumtion. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1974-1982 och 1986-2001**.

År	0*	1	2	3	4	5	6	Ej relevant
Pojkar								
1974	11	24	15	12	12	12	12	2
1975	11	25	14	10	12	13	12	3
1976	9	22	13	13	14	14	14	1
1977	9	21	15	11	10	14	16	3
1978	11	22	14	13	11	15	13	2
1979	12	25	15	11	10	13	12	2
1981	15	35	16	9	7	9	7	2
1982	19	31	13	9	8	9	9	2
1986	18	30	16	11	8	8	7	2
1987	20	31	14	10	7	9	7	2
1988	22	32	13	10	7	8	7	1
1989	22	27	15	11	8	9	7	1
1990	20	29	14	10	8	9	8	2
1991	18	27	13	10	9	10	9	3
1992	18	26	14	10	9	10	10	3
1993	20	29	14	9	8	10	8	1
1994	18	27	13	11	9	10	10	1
1995	22	27	14	10	8	10	8	1
1996	23	26	13	10	8	10	8	2
1997	23	26	13	10	9	9	9	1
1998	21	22	13	11	8	10	11	5
1999	24	22	12	9	9	10	12	3
2000	19	19	13	12	8	12	14	4
2001	20	23	12	10	7	10	13	4
Flickor								
1974	10	33	17	14	9	9	7	1
1975	10	29	17	13	10	11	7	2
1976	9	31	17	14	11	11	8	1
1977	7	26	15	13	12	13	12	3
1978	8	28	17	13	12	12	8	2
1979	8	31	17	15	10	11	7	2
1981	14	43	16	10	7	6	3	2
1982	18	40	15	10	6	5	4	1
1986	21	41	15	8	5	5	2	2
1987	20	39	17	10	5	5	3	2
1988	25	37	15	9	6	4	3	1
1989	24	37	15	9	6	5	3	2
1990	21	36	16	10	6	7	4	1
1991	21	34	16	10	7	6	3	2
1992	20	36	17	10	6	5	3	3
1993	22	36	14	10	7	6	4	1
1994	21	32	17	11	8	7	4	1
1995	19	34	16	11	7	6	4	1
1996	21	35	14	12	8	6	3	1
1997	21	33	17	10	7	7	5	1
1998	17	33	16	10	9	6	6	3
1999	20	32	15	10	9	7	6	2
2000	18	23	20	11	9	9	6	4
2001	18	31	15	10	8	8	7	3

* Icke-konsument

** 1993 års värden avser endast de elever som besvarade det s k A-formuläret (1 495 pojkar och 1 466 flickor).

Tabell 17. Den beräknade genomsnittliga totala årskonsumtionen mätt i dl alkohol 100 % samt olika dryckers andel av totala alkoholkonsumtionen bland elever i årskurs 9 efter kön. 1989-2001.*

	Sprit		Vin		Bland- drycker		Starköl		Folköl		Totalt	
	dl	%	dl	%	dl	%	dl	%	dl	%	dl	%
Pojkar												
1989	9	34	2	6			8	29	9	32	27	100
1990	10	33	2	6			10	32	10	32	30	100
1991	12	36	2	6			9	28	10	32	32	100
1992	12	35	2	5			9	28	11	32	33	100
1993	11	35	2	5			8	26	11	33	32	100
1994	12	35	2	5			8	25	13	38	33	100
1995	10	33	2	6			6	20	12	40	30	100
1996	9	31	2	5			7	24	12	40	30	100
1997	10	32	1	4			8	25	13	39	32	100
1998	12	31	1	3	4	11	9	22	12	32	39	100
1999	14	35	1	3	4	10	10	25	11	28	39	100
2000	17	35	2	4	5	10	13	27	12	24	49	100
2001	17	38	1	3	5	12	13	28	9	20	46	100
Flickor												
1989	6	37	2	11			4	26	4	23	15	100
1990	7	39	2	12			5	26	4	21	18	100
1991	7	43	2	11			4	25	4	22	16	100
1992	7	46	2	9			4	25	3	20	16	100
1993	7	39	2	9			4	24	5	28	17	100
1994	8	42	2	9			4	21	6	31	18	100
1995	7	36	2	11			3	17	7	34	19	100
1996	6	37	2	9			4	21	6	33	17	100
1997	8	39	2	10			4	20	6	31	20	100
1998	9	36	2	7	4	16	4	18	6	23	24	100
1999	10	41	2	8	4	16	4	18	4	18	23	100
2000	12	43	3	11	4	15	5	17	4	14	27	100
2001	15	53	2	7	4	14	5	16	3	12	29	100

* Sedan 1998 ingår även blanddrycker i den totala årskonsumtionen.

Tabell 18. ”Hur ofta händer det att du känner dig berusad när du dricker alkohol?”*
 Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1972-2001.

År	Varje gång	Nästan varje gång	Någon gång ibland	Sällan	Aldrig	Dricker ej	Ej svar
Pojkar							
1972	17	24	18	12	14	15	0
1973	18	24	16	12	13	16	1
1974	17	26	17	11	13	15	1
1975	17	25	19	10	14	15	0
1976	16	29	19	9	13	13	-
1977	16	28	18	11	14	13	0
1978	15	28	19	11	14	13	0
1979	14	26	18	11	16	15	1
1980	13	26	16	12	17	15	1
1981	12	23	15	12	17	21	0
1982	12	22	13	11	17	24	0
1983		32
1984
1985
1986	11	22	15	12	18	21	1
1987	11	22	13	12	18	23	1
1988	12	20	12	11	18	26	1
1989	13	24	13	11	14	24	0
1990	13	23	12	10	17	24	1
1991	15	24	14	11	15	21	1
1992	16	24	13	11	15	20	1
1993	15	24	13	10	16	20	1
1994	15	25	13	10	14	21	2
1995	16	23	12	9	15	24	1
1996	16	23	11	10	15	24	2
1997	15	23	11	11	17	22	1
1998	17	24	11	10	13	23	1
1999	14	24	13	11	11	27	1
2000	16	23	14	12	11	22	1
2001	14	24	14	12	11	23	1

Tabell 18 (forts). "Hur ofta händer det att du känner dig berusad när du dricker alkohol?"* Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1972-2001.

År	Varje gång	Nästan varje gång	Någon gång ibland	Sällan	Aldrig	Dricker ej	Ej svar
Flickor							
1972	8	23	23	14	16	16	0
1973	9	26	22	13	17	13	0
1974	9	25	21	13	17	15	1
1975	10	26	21	12	16	15	0
1976	7	26	23	14	16	14	-
1977	10	28	22	12	15	13	0
1978	9	27	23	14	15	12	0
1979	8	26	22	14	18	11	0
1980	7	25	21	14	18	15	0
1981	7	22	17	13	20	21	0
1982	6	23	17	11	19	23	0
1983		29
1984
1985
1986	8	19	15	13	18	27	1
1987	8	22	15	12	18	25	1
1988	8	21	13	11	19	29	1
1989	9	20	14	12	16	29	0
1990	11	24	13	10	16	25	1
1991	10	25	13	11	17	24	0
1992	10	23	14	11	18	22	1
1993	11	25	13	10	16	23	1
1994	13	27	12	10	14	23	1
1995	14	28	10	11	17	20	1
1996	14	25	11	11	16	22	1
1997	12	27	12	11	15	22	1
1998	12	26	13	12	16	20	0
1999	11	25	13	13	15	24	0
2000	10	28	16	13	12	21	1
2001	11	27	15	13	12	21	1

* Fram t o m 1982: "Hur ofta händer det numera där Du dricker alkohol att Du känner Dig berusad?"

Tabell 19. ”Hur ofta händer det att du dricker alkohol motsvarande minst en halv halvflaska* sprit eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor stark cider eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid samma tillfälle?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1972-1983* och 1986-2001.**

År	Någon gång i veckan	Någon, ett par gånger i månaden	Några gånger per år	Mer sällan	Aldrig	Dricker ej	Ej svar
Pojkar							
1972	8	26	15	14	21	15	1
1974	6	26	18	14	21	15	1
1975	5	26	17	13	23	15	1
1976	8	30	17	10	21	13	1
1977	9	28	16	11	22	13	1
1979	6	29	19	11	20	15	1
1980	4	22	19	11	20	15	1
1981	3	18	19	14	23	22	1
1982	4	19	16	13	23	25	1
1983	..	22
1986	3	20	18	14	23	22	1
1987	3	19	17	13	24	23	1
1989	3	23	18	12	19	25	0
1990	3	23	17	11	21	24	1
1991	3	26	18	12	22	19	1
1992	5	24	19	13	21	17	1
1993	5	25	20	12	21	17	2
1994	4	26	17	12	21	17	2
1995	5	24	18	12	18	22	2
1996	5	25	17	11	19	22	2
1997	4	25	17	11	21	21	1
1998	3	26	18	11	16	24	1
1999	5	25	17	10	16	26	1
2000 ^A	5	26	19	10	17	22	1
2000 ^B	6	28	16	12	14	23	1
2001	5	25	18	11	17	23	2

* T o m 1977 års undersökning stod det ”...5 burkar mellanöl...”. Alternativet ”4 burkar starköl” tillkom 1988. 1983 års data avser den s k länkundersökningen.

** Alternativet ”fyra stora flaskor stark cider” tillkom 1997. År 2000 omformulerades frågan från ”en halvflaska sprit” till ”en halv halvflaska sprit”.

2000^A Gamla frågeformuleringen (dvs ”Hur ofta händer det att du dricker alkohol motsvarande minst en halvflaska sprit (s k ”kvarting”) eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor stark cider/alkoläsk eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid samma tillfälle?”). n=1303

2000^B Nya frågeformuleringen (dvs ”Hur ofta händer det att du dricker alkohol motsvarande minst en halv halvflaska sprit (en halv ”kvarting”) eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor stark cider/alkoläsk eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid samma tillfälle?”). n=1295

Tabell 19 (forts). ”Hur ofta händer det att du dricker alkohol motsvarande minst en halvflaska sprit eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor stark cider eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid samma tillfälle?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1972-1983* och 1986-2001.**

År	Någon gång i veckan	Någon, ett par gånger i månaden	Några gånger per år	Mer sällan	Aldrig	Dricker ej	Ej svar
Flickor							
1972	4	18	14	18	30	16	0
1974	2	17	13	17	35	15	1
1975	2	20	15	17	31	14	1
1976	4	21	14	16	31	14	1
1977	6	23	13	14	31	12	1
1979	4	26	15	14	29	12	0
1980	3	17	15	16	34	15	0
1981	2	14	14	14	34	21	0
1982	2	14	14	14	33	23	0
1983	..	18
1986	1	13	13	14	33	26	1
1987	2	13	13	13	35	24	1
1989	2	15	14	11	28	29	1
1990	2	17	17	13	26	25	0
1991	2	18	16	14	29	21	1
1992	1	17	16	13	32	19	1
1993	2	20	16	13	28	20	1
1994	3	21	16	14	27	19	2
1995	2	22	17	13	26	19	1
1996	2	18	16	15	27	20	2
1997	3	20	18	13	27	18	1
1998	3	19	15	14	26	21	0
1999	2	20	16	12	26	23	0
2000 ^A	2	21	17	17	22	21	1
2000 ^B	3	21	16	14	25	20	0
2001	3	22	15	14	24	20	1

2000^A Gamla frågeformuleringen (dvs ”Hur ofta händer det att du dricker alkohol motsvarande minst en halvflaska sprit (s k ”kvarting”) eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor stark cider/alkoläsk eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid samma tillfälle?”). n=1353

2000^B Nya frågeformuleringen (dvs ”Hur ofta händer det att du dricker alkohol motsvarande minst en halv halvflaska sprit (en halv ”kvarting”) eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor stark cider/alkoläsk eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid samma tillfälle?”). n=1339

Tabell 20. ”Hur gammal var du första gången du kände dig berusad?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1992-2001.

År	Aldrig varit berusad	10 år eller yngre	11 år	12 år	13 år	14 år	15 år	16 år	Ej svar
Pojkar									
1992	36	1	2	6	14	23	16	1	0
1993	37	1	2	5	16	20	15	1	2
1994	37	1	2	7	15	20	14	1	2
1995	39	1	2	5	16	20	15	1	2
1996	39	2	1	5	13	21	13	1	5
1997	41	2	1	6	14	20	12	1	3
1998	36	2	2	6	14	22	13	1	2
1999	40	2	2	5	15	20	12	1	1
2000*	32	4	6	13	24	17	2	4	
Flickor									
1992	41	0	0	3	13	22	17	1	2
1993	40	1	0	3	16	22	15	1	1
1994	39	0	1	5	14	22	16	0	2
1995	39	0	0	4	15	23	17	1	1
1996	40	1	1	4	16	22	14	1	1
1997	38	0	1	5	17	23	13	1	2
1998	37	1	1	5	15	24	15	1	1
1999	40	1	1	4	14	22	15	1	1
2000*	33	2	4	14	25	19	1	3	

*2000 års värden avser endast de elever som besvarat det s k A-formuläret (1303 pojkar och 1353 flickor).

Tabell 21. "Hur gammal var du första gången du kände dig berusad?" Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 2000-2001.

År	Aldrig varit berusad	11 år eller yngre	12 år	13 år	14 år	15 år	16 år	Ej svar
Pojkar								
2000	32	4	6	13	24	17	2	4
2001	34	2	5	13	22	19	1	4
Flickor								
2000	33	2	4	14	25	19	1	3
2001	34	1	3	14	25	20	1	2

*Ny frågeformulering år 2000

Tabell 22. Andelen elever som upplevt problem i samband med alkoholkonsumtion. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 2001.

	Pojkar				Flickor			
	1 gång	2 ggr	3 ggr el mer	S:a	1 gång	2 ggr	3 ggr el mer	S:a
Individuella problem								
Försämrade prestationer i skolan eller på arbetet	3	1	1	6	4	1	1	7
Förstört saker eller kläder	12	5	5	22	14	4	4	23
Tappat pengar eller andra värdesaker	9	3	2	14	10	3	3	16
Råkat ut för en olycka eller skadats	9	2	2	13	8	3	2	13
Haft huvudvärk eller mått illa dagen efter (sk baksmälla)	12	9	28	48	15	11	28	54
Relationsproblem								
Grälat	9	4	8	21	13	6	11	29
Problem med vänner	6	2	1	9	11	4	3	18
Problem med föräldrar	6	2	2	9	9	3	4	16
Problem med lärare	1	1	1	2	1	0	0	2
Sexuella problem								
Lett till oönskad sex	4	2	3	9	6	2	2	9
Lett till oskyddad sex	4	2	5	10	7	2	3	12
Brottsrelaterade problem								
Bråkat eller slagits	9	4	7	20	7	3	4	13
Blivit bestulen eller rånad	2	1	0	3	3	0	0	4
Råkat i bråk med polisen	5	2	2	9	3	1	1	5

Tabell 23. Rökning. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1971-1997*.

År	Röker	Har slutat	Har bara prövat	Har aldrig rökt	Ej svar	
Pojkar						
1971	41	1	
1974	31	1	
1975	32	2	
1976	27	2	
1977	25	1	
1978	25	1	
1979	21	2	
1980	21	1	
1981	23	1	
1982	25	1	
1983	19	15	6	42	36	..
1984	16	6	6	44	33	..
1985	**	16	4	44	35	..
1986	17	6	6	44	31	1
1987	17	6	6	42	33	1
1988	17	6	6	41	36	1
1989	23	6	6	36	34	0
1990	20	6	6	39	33	1
1991	19	8	8	42	31	1
1992	22	8	8	40	30	1
1993	20	8	8	41	31	1
1994	17	8	8	43	30	2
1995	19	8	8	41	31	1
1996	19	8	8	39	33	2
1997	17	9	9	40	33	1
Flickor						
1971	47	1	
1974	45	1	
1975	45	1	
1976	40	1	
1977	40	1	
1978	38	1	
1979	34	1	
1980	33	1	
1981	35	1	
1982	32	1	
1983	30	22	6	41	30	..
1984	22	22	6	41	30	..
1985	**	21	4	40	36	..
1986	22	5	5	36	37	0
1987	24	6	6	37	33	0
1988	24	5	5	34	36	0
1989	30	5	5	30	35	0
1990	31	6	6	30	32	1
1991	27	7	7	33	33	0
1992	27	6	6	33	33	0
1993	26	7	7	35	31	1
1994	29	6	6	36	28	1
1995	27	7	7	32	33	1
1996	25	7	7	35	32	1
1997	25	8	8	35	31	1

* 1997 genomfördes en förändring i frågekonstruktionen varvid hälften av eleverna fick svara enligt den gamla och hälften enligt den nya konstruktionen. Se även tabell 23 och avsnittet "Tobakskonsumtion".

** Avser den s k länkundersökningen.

Tabell 24. "Röker du?" Procentuell fördelning efter kön. 1997-2001*.

År	Pojkar					Flickor				
	1997	1998	1999	2000	2001	1997	1998	1999	2000	2001
Nej, aldrig rökt	30	30	35	33	32	29	31	35	33	32
Nej, bara prövat	35	33	28	29	31	28	29	25	25	25
Nej, slutat	7	7	6	7	6	6	5	4	5	5
Ja (totalt)	28	28	30	29	30	37	34	36	36	36
- varje dag	8	9	7	8	7	13	11	14	12	12
- nästan varje dag	3	2	3	2	3	4	3	4	3	4
- men bara vid vecko- sluten	2	2	3	2	2	3	2	3	3	3
- men bara på fest	11	9	12	11	11	12	11	10	12	11
- men bara ibland	5	5	5	6	6	5	7	6	6	7
Ej svar	-	1	1	1	2	-	1	0	1	1

* 1997 genomfördes en förändring i frågekonstruktionen varvid hälften av eleverna fick svara enligt den gamla och hälften enligt den nya konstruktionen. Se även tabell 23 och avsnittet *Tobakskonsumtion*.

Tabell 25. ”Hur ofta röker du?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1983-1997*.

År	Röker inte	Varje dag	Nästan varje dag	Bara vid veckosluten	Bara när jag är på fest	Nästan aldrig	Ej svar
Pojkar							
1983	85	7	4	2	2	1	..
1985	84	8	3	2	3	1	..
1987	83	8	2	2	4	1	0
1989	77	10	2	3	6	2	1
1991	80	11	2	2	4	0	1
1993	80	13	1	1	4	0	1
1995	81	11	2	1	4	1	0
1996	81	10	2	2	4	0	0
1997	82	10	2	2	3	0	..
Flickor							
1983	78	15	3	2	2	1	..
1985	79	10	4	3	2	1	..
1987	76	13	2	3	5	1	0
1989	70	14	3	4	7	2	1
1991	71	15	3	3	6	1	1
1993	71	15	3	3	6	1	1
1995	74	14	3	2	6	1	0
1996	75	15	2	2	5	0	1
1997	74	14	2	3	5	0	0

* Se tabell 23.

Tabell 26. Uppgiven konsumtion av cigaretter bland elever som röker varje dag. Års-kurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1986-2001*.

År	Antal cigaretter per dag						Ej svar	Antal daglig-rökare
	1-2	3-6	7-10	11-16	17-20	Mer än 20		
Pojkar								
1986	10	26	29	21	7	5	1	282
1987	9	25	27	21	12	5	0	237
1988	7	24	29	22	11	7	0	211
1989	5	28	25	24	10	5	1	278
1990	8	22	29	23	12	5	-	319
1991	6	24	25	24	14	5	1	336
1992	6	20	27	23	18	6	1	390
1993	7	25	27	22	12	5	2	371
1994	8	23	30	18	12	6	3	299
1995	7	21	32	18	17	2	3	269
1996	12	27	24	17	10	5	5	323
1997	5	31	30	17	11	6	-	147
1998	8	29	36	14	7	2	4	245
1999	9	23	35	16	11	3	3	196
2000	5	26	31	17	12	2	6	193
2001	8	25	34	16	7	4	6	196
Flickor								
1986	4	21	36	23	15	2	0	343
1987	5	25	35	20	12	3	0	369
1988	5	25	35	20	12	2	1	344
1989	4	26	29	20	17	4	0	400
1990	5	25	29	21	16	3	-	439
1991	7	24	26	23	17	3	1	434
1993	4	26	34	19	12	3	3	418
1994	7	30	28	16	12	1	5	486
1995	8	30	31	19	9	1	3	368
1996	5	30	33	19	7	4	3	436
1997	6	28	30	28	7	1	0	176
1998	3	33	45	14	4	1	0	304
1999	6	33	36	16	6	0	3	350
2000	3	24	31	17	12	2	1	318
2001	3	29	41	15	8	3	2	342

* 1997 års data avser de elever som besvarat det s k A-formuläret (1 500 pojkar och 1 369 flickor).

Tabell 27. Snusvanor. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1974-1997.*

År	Har aldrig snusat	Har bara prövat	Har slutat snusa	Snusar:	Ja, mindre än en dosa/vecka	Ja, en dosa/vecka	Ja, två dosor/vecka	Ja, tre dosor/vecka	Ja, fyra eller fler dosor/vecka	Ej svar
Pojkar										
1974	48	.	26	25	2
1977	50	.	18	30	2
1979	48	.	21	29	1
1980	67	.	16	14	2
1981	49	.	19	30	1
1983	66	.	13	21	7	3	5	5	1	..
1984	62	.	16	24	6	4	6	5	3	..
1985	63	.	15	21	6	3	5	4	3	..
1986	59	.	15	24	8	4	5	4	3	3
1987	60	.	14	25	8	4	5	5	3	1
1988	61	.	14	22	7	3	4	5	3	2
1989	64	.	15	20	6	3	4	4	3	2
1990	64	.	15	20	7	3	4	3	3	2
1991	39	39	6	16	5	3	3	3	2	1
1992	38	37	6	19	6	3	3	4	3	1
1993	39	37	6	17	5	2	4	3	3	1
1994	39	36	4	19	6	3	4	3	3	1
1995	40	36	5	19	6	3	4	3	3	
1996	42	34	5	17	5	3	3	3	3	2
1997	41	35	6	17	6	3	3	4	2	2
Flickor										
1974	87	.	6	4	3
1977	82	.	9	8	3
1979	82	.	9	6	2
1980	92	.	3	3	2
1981	84	.	5	7	4
1983	94	.	3	72	2	0	0	0	0	..
1984	94	.	4	1	1	0	0	0	0	..
1985	94	.	3	2	2	0	0	0	0	..
1986	91	.	4	2	2	0	0	0	0	2
1987	92	.	3	2	2	0	0	-	0	2
1988	91	.	4	2	2	0	0	0	-	3
1989	91	.	4	3	2	0	0	0	0	2
1990	92	.	4	2	2	0	0	0	0	2
1991	70	27	1	1	1	0	0	0	0	1
1992	72	26	0	0	0	0	0	0	0	1
1993	70	27	1	0	0	0	0	0	0	1
1995	72	25	1	1	1	0	0	0	0	1
1996	75	22	1	1	1	0	0	0	0	1
1997	72	25	1	1	0	0	0	0	0	-

** Fr o m 1991 har ett nytt svarsalternativ "Nej, har bara prövat" införts. 1997 genomfördes en förändring i frågekonstruktionen varvid hälften av eleverna fick svara ** enligt den gamla och hälften enligt den nya konstruktionen. Se avsnittet *Tobakskonsumtion*.

** Avser den s k länkundertöknngen.

Tabell 28. Snusar du? Procentuell fördelning efter kön. 1997-2001*.

År	Pojkar					Flickor				
	1997	1998	1999	2000	2001	1997	1998	1999	2000	2001
Nej, aldrig snusat	43	44	44	41	40	73	76	74	70	70
Nej, bara prövat	31	30	27	27	28	22	20	22	25	23
Nej, slutat	3	4	4	5	4	0	0	1	1	1
Ja (totalt)	21	20	23	26	27	3	2	3	4	5
- varje dag	10	11	13	14	15	0	0	1	0	1
- nästan varje dag	2	3	3	3	3	0	0	0	0	1
- men bara ibland	9	7	8	9	9	3	2	2	3	4
Ej svar	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1

* 1997 genomfördes en förändring i frågekonstruktionen varvid hälften av eleverna fick svara enligt den gamla och hälften enligt den nya konstruktionen. Se även tabell 27 och avsnittet *Tobakskonsumtion*.

Tabell 29. Uppgiven snuskonsumtion bland de elever som snusar. Procentuell fördelning efter kön. 1997-2001.

År	Pojkar					Flickor				
	1997 n=544	1998 n=548	1999 n=648	2000 n=657	2001 n=759	1997 n=80	1998 n=71	1999 n=102	2000 n=130	2001 n=148
Mindre än 1 dosa/ vecka	38	36	33	37	34	67	71	60	72	70
1 dosa/vecka	12	14	17	15	13	6	16	12	10	10
2 dosor/vecka	19	21	17	17	20	-	3	10	3	5
3 dosor/vecka	16	16	18	17	17	7	3	9	1	6
4 dosor el fler/vecka	11	9	12	12	13	7	1	3	1	2
Ej svar	4	4	2	2	2	13	6	5	13	7

Tabell 30. Snusning och rökning. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1984-2001*.

År	Varken röker eller snusar	Röker endast	Röker och snusar	Snusar endast	Ej svar
Pojkar					
1984	69	8	7	15	..
1985	70	9	8	14	..
1986	65	8	9	15	3
1987	66	8	9	16	1
1988	68	8	8	14	2
1989	66	14	10	11	0
1990	69	11	9	10	1
1991	71	12	7	9	1
1992	68	13	9	10	1
1993	70	12	7	9	2
1994	69	9	7	12	2
1995	69	11	8	10	2
1996	70	11	8	8	3
1997	72	9	8	10	2
1998	64	14	14	6	2
1999	60	14	16	8	2
2000	60	12	17	9	2
2001	58	13	17	10	2
Flickor					
1984	77	21	1	1	..
1985	78	20	1	1	..
1986	75	20	1	1	3
1987	74	21	1	1	2
1988	73	22	1	1	3
1989	69	28	2	1	0
1990	67	30	1	1	1
1991	72	26	1	0	1
1992	72	27	0	0	1
1993	72	26	0	0	2
1994	70	28	1	0	1
1995	71	26	1	1	1
1996	73	24	1	1	2
1997	74	24	1	1	1
1998	65	31	2	0	2
1999	63	33	3	0	1
2000	61	33	3	1	2
2001	62	31	5	1	2

* 1998 och 1999 års data är inte helt jämförbara med tidigare år på grund av ändrad frågeställning (se avsnittet *Tobakskonsumtion*).

Tabell 31. Hur får du vanligen tag på cigaretter? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som röker. 1997-2001.

År	Pojkar					Flickor				
	1997	1998	1999*	2000	2001	1997	1998	1999*	2000	2001
	n=650	n=756	n=779	n=749	n=823	n=822	n=923	n=941	n=991	n=998
Köper själv	61	65	68	66	58	59	58	66	58	61
Köper av kamrater	19	23	21	17	19	17	21	19	21	15
Bjuden av kamrater	50	54	56	49	53	53	60	53	56	54
Från egna föräldrar (med lov) (med eller utan lov 1997)	11	3	4	3	3	16	8	9	7	6
Från egna föräldrar (utan lov)	.	5	4	6	3	.	9	8	8	6
Annan (minst 18 år) som köper ut	25	24	25	20	23	42	39	32	33	37
Annan (minst 18 år) som bjuder	7	9	10	7	8	12	13	13	13	17
Ej svar	2	1	0	2	1	1	0	0	1	0

*Värdena korrigerade år 2001.

Tabell 32. Hur får du vanligen tag på snus? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som snusar. 1997-2001.

År	Pojkar					Flickor				
	1997	1998	1999	2000	2001	1997	1998	1999	2000	2001
	n=544	n=548	n=648	n=657	n=759	n=80	n=71	n=102	n=130	n=148
Köper själv	67	74	73	72	65	27	45	40	43	35
Köper av kamrater	12	17	14	14	14	12	13	12	15	8
Bjuden av kamrater	36	41	40	41	36	56	67	51	64	59
Från egna föräldrar (med eller utan lov)	21	12	17	12	22	20	9	20	6	17
Annan (minst 18 år) som köper ut	28	23	21	24	22	18	22	31	20	29
Annan (minst 18 år) som bjuder	9	8	8	6	4	7	9	23	12	9
Ej svar	2	1	0	1	2	8	6	1	4	3

Tabell 33. Andelen elever som använt narkotika, andelen som fortfarande använder narkotika, samt andelen som använt narkotika under vårterminen. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1971-2001.

År	Har använt narkotika någon gång		Använder fortfarande narkotika		Använt narkotika under vårterminen		Använt narkotika senaste månaden	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
1971	14	16	5	4	.	.	5	5
1972	15	14	6	5	.	.	7	6
1973	12	14	5	3	.	.	5	4
1974	8	7	3	2	.	.	3	2
1975	6	6	2	2	.	.	2	2
1976	7	6	3	1	.	.	3	1
1977	9	8	2	3	.	.	3	3
1978	8	8	2	2	.	.	3	3
1979	7	6	2	1	.	.	2	1
1980	8	8	2	2	.	.	3	2
1981	9	9	2	2	.	.	4	3
1982	8	8	3	2	.	.	3	3
1983	5	6	1	1	1	1	2	1
1984	5	5	2	2	.	.
1985	4	4
1986	5	3	0	0	1	1
1987	3	3	1	0	1	1	1	0
1988	4	3	1	0	1	1
1989	3	3	0	0	0	1	1	0
1990	4	3	1	1	1	1
1991	4	3	0	0	1	1	1	1
1992	5	3	1	0	.	.	2	1
1993	5	5	1	1	2	1	1	1
1994	5	4	1	1	.	.	1	1
1995	7	5	.	.	3	2	2	1
1996	8	7	.	.	3	3	3	2
1997	8	7	.	.	4	3	2	1
1998	9	6	3	3
1999	9	7	3	2
2000	10	8	3	2
2001	10	9	3	2

Tabell 34. Hur många gånger har du använt hasch/marijuana den senaste månaden?*

Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som använt narkotika.** 1971-1982 och 1986-2001.

År	Ingen gång	1-4 ggr	5-20 ggr	Mer än 20 ggr	Använt totalt	Ej svar
Pojkar						
1971	60	27	7	4	38	2
1974	63	19	11	5	35	2
1977	62	23	8	4	35	4
1979	71	22	4	2	28	0
1981	57	30	8	2	40	3
1982	56	25	8	4	37	7
1986	68	19	1	0	20	13
1987	70	14	4	0	18	12
1989	83	14	1	-	15	1
1991	78	15	2	1	18	4
1993	74	17	6	-	23	3
1995	73	24	2	0	26	0
1997	69	26	5	0	31	1
1998	70	25	4	-	29	1
1999	74	23	3	1	25	1
2000	69	20	2	2	24	7
2001	67	26	2	1	29	5
Flickor						
1971	68	20	7	4	31	1
1974	69	18	9	2	29	2
1977	62	26	7	2	35	3
1979	83	11	4	1	19	0
1981	67	25	5	1	31	2
1982	66	24	4	2	30	3
1986	66	13	0	0	13	21
1987	69	10	1	0	11	19
1989	79	13	1	-	14	7
1991	75	18	3	1	22	3
1993	78	17	2	1	20	2
1995	81	16	0	0	16	3
1997	83	13	1	-	14	2
1998	57	33	4	2	40	4
1999	81	16	1	1	18	1
2000	69	21	4	-	25	6
2001	63	26	4	2	32	5

* T o m 1982: "Hur många gånger har du använt narkotika den senaste månaden?"

** 1986: n=133 pojkar och 100 flickor. 1987: n=96 pojkar och 95 flickor. 1987: n=96 pojkar och 95 flickor. 1989: n=95 pojkar och 75 flickor. 1991: n=105 pojkar och 103 flickor. 1993: n=144 pojkar och 132 flickor. 1995: n=188 pojkar och 153 flickor. 1996: n=247 pojkar och 198 flickor. 1997: 249 pojkar och 193 flickor. 1998: 243 pojkar och 153 flickor. 1999: 259 pojkar och 195 flickor. 2000: 224 pojkar och 221 flickor. 2001: 261 pojkar och 246 flickor.

Tabell 35. Andelen elever som använt cannabispreparat enbart, annan narkotika enbart, samt andelen som använt både cannabispreparat och annan narkotika. Årskurs 9. Procentuell fördelning bland dem som använt narkotika.* 1989-2001.

År	Enbart cannabispreparat	Enbart annan narkotika	Både och	Ej svar
Pojkar				
1989	69	7	14	10
1990	59	8	28	5
1991	75	5	10	10
1992	73	5	19	3
1993	64	4	29	3
1994	60	11	28	1
1995	70	9	17	4
1996	73	3	19	5
1997	68	4	26	2
1998	67	4	26	2
1999	64	7	27	2
2000	57	8	27	8
2001	53	8	32	8
Flickor				
1989	66	2	16	16
1990	75	4	18	3
1991	73	2	20	5
1992	75	2	19	4
1993	67	6	20	7
1994	67	7	24	2
1995	58	11	27	4
1996	69	5	22	4
1997	67	9	17	8
1998	57	7	30	7
1999	62	14	22	2
2000	59	6	27	10
2001	55	11	28	7

* Bastal: Se tabell 34.

Tabell 36. Hur gammal var du när du använde narkotika första gången? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som använt narkotika.* 1989-1999.

År	10 år el. yngre	11 år	12 år	13 år	14 år	15 år	16 år	Ej svar
Pojkar								
1989	-	1	3	12	24	45	4	11
1990	1	2	3	15	31	40	4	4
1991	1	1	7	8	27	40	2	14
1992	-	1	3	19	29	44	1	3
1993	1	1	3	11	31	41	1	11
1994	3	-	1	12	33	41	3	7
1995	-	1	1	11	26	47	5	9
1996	1	0	2	8	33	44	4	8
1997	0	3	2	10	31	42	2	9
1998	3	1	3	9	27	45	4	8
1999	2	1	5	6	34	41	3	7
Flickor								
1989	4	1	2	9	29	41	1	13
1990	-	1	3	8	32	52	1	3
1991	-	1	6	13	31	41	1	7
1992	-	-	5	13	42	36	-	4
1993	2	2	3	14	32	38	1	8
1994	1	-	6	14	31	40	3	5
1995	-	0	1	12	32	43	2	10
1996	1	0	1	13	31	42	2	10
1997	0	0	2	5	37	41	5	8
1998	2	0	3	12	29	43	2	9
1999	0	2	1	11	45	38	1	3

* Bastal: Se tabell 34.

Tabell 37. "Hur gammal var du när du använde marijuana eller hasch första gången?" och "Hur gammal var du när du använde annan narkotika första gången?" Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som använt narkotika. 2000 och 2001*.

	11 år el. yngre	12 år	13 år	14 år	15 år	16 år	Ej svar
Pojkar							
År 2000							
Marijuana/hasch	1	1	10	32	48	5	1
Annan narkotika	4	0	8	16	64	2	2
År 2001							
Marijuana/hasch	3	2	9	29	47	5	3
Annan narkotika	6	2	5	25	44	5	2
Flickor							
År 2000							
Marijuana/hasch	-	5	13	31	43	3	4
Annan narkotika	-	3	13	17	53	2	7
År 2001							
Marijuana/hasch	1	2	15	28	44	5	3
Annan narkotika	1	3	9	26	41	4	4

*Ny frågeformulering fr o m år 2000.

Tabell 38. Vilket slag av narkotika använde du första gången? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som använt narkotika.* 1989-2001.

År	Hasch	Marijuana	Annat	Ej svar
Pojkar				
1989	58	26	8	7
1990	60	18	16	6
1991	70	11	5	14
1992	78	14	6	2
1993	71	15	8	6
1994	51	33	11	5
1995	54	26	16	4
1996	52	36	5	8
1997	62	26	9	3
1998	52	36	6	5
1999	53	34	10	3
2000	47	36	8	9
2001	50	31	8	11
Flickor				
1989	71	12	5	12
1990	69	21	8	2
1991	78	7	8	7
1992	73	18	6	3
1993	67	19	8	7
1994	66	17	12	4
1995	54	25	14	7
1996	60	23	3	14
1997	57	23	14	5
1998	48	35	7	9
1999	51	29	17	3
2000	57	23	8	12
2001	53	26	10	11

* Bastal: Se tabell 34.

Tabell 39. Känner dina föräldrar till att du använt narkotika? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som någon gång använt narkotika.* 1979-1982 och 1986-2001.

År	Ja	Nej	Vet inte	Ej svar
Pojkar				
1979	12	75	12	1
1980	10	69	13	7
1981	15	69	10	6
1982	25	49	9	17
1986	12	66	5	17
1987	9	67	4	17
1988	15	71	5	8
1989	11	71	11	8
1990	15	69	11	6
1991	9	78	5	9
1992	15	73	9	4
1993	15	69	11	4
1994	9	75	15	1
1995	8	77	12	2
1996	10	77	10	3
1997	16	63	13	8
1998	15	71	11	3
1999	9	84	5	2
2000	11	61	18	10
2001	11	71	10	9
Flickor				
1979	16	69	14	1
1980	16	64	10	10
1981	19	71	7	3
1982	16	64	6	14
1986	10	66	4	20
1987	13	60	8	19
1988	16	80	2	2
1989	23	57	7	13
1990	16	71	9	5
1991	16	73	7	4
1992	13	56	31	0
1993	14	73	9	4
1994	12	74	9	4
1995	14	77	7	3
1996	10	77	8	5
1997	18	68	8	5
1998	10	68	18	4
1999	12	77	9	2
2000	20	70	2	7
2001	19	68	8	5

* Bastal: Se tabell 34.

Tabell 40. Känner du till någon person i din egen ålder som du tror eller säkert vet har använt något av följande medel? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1991-2001.

År	Hasch/ marijuana		Amfetamin		Heroin		Kokain		Ecstasy		LSD		GHB	
	Ja, vet sä- kert	Ja, tror det	Ja, vet sä- kert	Ja, tror det	Ja, vet sä- kert	Ja, tror det	Ja, vet sä- kert	Ja, tror det	Ja, vet sä- kert	Ja, tror det	Ja, vet sä- kert	Ja, tror det	Ja, vet sä- kert	Ja, tror det
Pojkar														
1991	19	19	3	5	2	4	2	4
1992	21	20	3	5	2	4	2	3
1993	21	20	4	6	3	4	2	4	5	8
1994	23	18	4	5	2	4	3	4	4	7
1995	27	21	6	7	3	4	2	5	4	6	4	7	.	.
1996	32	20	8	9	4	6	4	6	6	10	8	10	.	.
1997	32	22	7	9	4	6	4	6	8	12	7	11	.	.
1998	38	21	11	12	6	10	5	10	12	13	13	17	.	.
1999	36	21	9	14	7	11	7	10	8	13	9	12	.	.
2000	40	19	10	12	7	10	8	9	11	13	10	11	10	10
2001	37	21	10	12	6	11	6	10	12	14	10	12	8	10
Flickor														
1991	24	22	5	6	2	5	3	5
1992	25	22	4	6	2	5	2	5
1993	27	23	5	7	3	5	3	6	6	10
1994	26	22	4	7	3	5	3	5	5	10
1995	32	23	7	9	4	6	4	6	5	9	6	9	.	.
1996	34	21	8	11	5	7	5	7	6	11	8	11	.	.
1997	38	23	9	12	5	8	5	9	10	15	9	12	.	.
1998	41	23	13	15	9	13	7	13	14	16	13	14	.	.
1999	38	24	11	16	8	14	7	14	11	16	10	14	.	.
2000	41	22	10	14	7	14	7	12	11	14	8	12	9	10
2001	42	22	10	14	7	13	8	13	15	16	9	14	8	11

Tabell 41. Vilket eller vilka slag av narkotika tror du att du skulle kunna få tag på?
Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1991-2001.

År	Inget	Hasch	Mari- juana	Amfe- tamin	Hero- in	Van- ligt hero- in*	Rök- hero- in**	Mor- fin	Koka- in	Crack	LSD	Ecsta- sy	GHB	Vet ej
Pojkar														
1991	50	32	17	10	8	.	.	5	8	4	5	.	.	14
1992	49	34	20	11	7	.	.	6	8	5	7	.	.	16
1993	37	34	20	11	9	.	.	6	7	6	13	16	.	24
1994	37	34	22	11	.	7	9	7	8	6	16	13	.	25
1995	31	41	32	15	.	10	13	10	11	7	16	14	.	24
1996	32	42	35	17	.	11	13	10	12	8	21	18	.	21
1997	30	42	36	16	.	10	15	10	11	9	20	22	.	21
1998	33	44	38	17	.	6	15	8	10	8	22	21	.	19
1999	35	40	35	14	.	7	14	7	10	8	16	15	.	21
2000	33	42	36	14	.	8	13	7	11	.	16	17	15	20
2001	34	41	36	14	.	7	14	9	11	.	17	21	14	19
Flickor														
1991	47	31	15	9	6	.	.	4	6	3	3	.	.	21
1992	44	32	16	9	6	.	.	5	6	3	4	.	.	24
1993	35	33	17	9	7	.	.	5	7	4	12	15	.	30
1994	33	31	17	8	.	5	8	5	6	4	14	14	.	32
1995	26	38	29	13	.	7	13	8	8	6	16	13	.	33
1996	29	38	29	14	.	8	13	10	9	7	17	15	.	30
1997	27	42	32	14	.	7	14	8	9	6	19	20	.	25
1998	28	42	35	15	.	5	17	7	9	7	18	20	.	29
1999	32	39	33	13	.	4	16	7	9	6	14	15	.	28
2000	32	39	31	11	.	3	13	6	7	.	12	14	11	26
2001	28	43	35	13	.	5	14	7	11	.	15	22	11	25

* Fr o m 1998: Heroin som injiceras.

** Fr o m 1998: Heroin som röks.

Tabell 42. Har du någon gång haft möjlighet att pröva narkotika? * samt "Vet du någon person som skulle kunna ge eller sälja narkotika till dig?" ** Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön, bland dem som ej använt narkotika.*** 1971-1982 och 1986-2001.

År	Haft möjlighet	Nej, vet ingen	Ja, tror det	Ja, vet säkert	Ej svar
Pojkar					
1971	30
1974	21
1977	23	64	27	7	2
1979	19	72	20	6	1
1981	22	72	21	6	1
1982	19	77	17	5	0
1986	13	85	11	5	0
1987	11	84	11	5	0
1989	13	83	12	5	0
1991	14	78	15	6	1
1993	17	75	18	6	0
1995	22	64	25	10	1
1996	25	63	24	13	1
1997	26	60	25	14	0
1998	27	59	27	14	0
1999	27	63	26	11	0
2000	28	61	25	13	1
2001	25	60	27	12	1
Flickor					
1971	34
1974	27
1977	25	62	28	9	1
1979	20	69	24	5	1
1981	23	68	25	6	1
1982	19	73	22	5	0
1986	10	82	12	5	0
1987	11	81	13	6	0
1989	12	78	16	6	0
1991	14	75	18	6	0
1993	16	72	21	7	0
1995	23	62	28	10	0
1996	20	63	27	10	0
1997	26	56	29	15	0
1998	26	54	32	13	0
1999	24	59	29	12	0
2000	26	59	29	11	1
2001	25	56	31	13	0

* T o m 1982: "Har du någon gång blivit erbjuden narkotika eller på annat sätt haft möjlighet att pröva det?"

** T o m 1982: "Vet du någon person som skulle kunna förse dig med narkotika?"

*** 1986: n=2 789 pojkar och 2 775 flickor. 1987: n=2 848 pojkar och 2 720 flickor. 1987: n=2 848 pojkar och 2 720 flickor. 1989: n=2 759 pojkar och 2 766 flickor. 1991: n=2 864 pojkar och 2 796 flickor. 1993: n=2 873 pojkar och 2 736 flickor. 1995: n=2 622 pojkar och 2 582 flickor. 1996: n=2 777 pojkar och 2 738 flickor. 1997: 2 656 pojkar och 2 538 flickor. 1998: n=2 450 pojkar och 2 521 flickor. 1999 n=2392 pojkar och 2304. 2000: n=2343 pojkar och 2452 flickor. 2001: n=2493 pojkar och 2501 flickor

Tabell 43. Har du någon gång haft lust att pröva narkotika? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön, bland dem som ej använt narkotika.* 1971-1982 och 1986-2001.

År	Haft lust att pröva	Ej haft lust att pröva	Tveksam	Ej svar
Pojkar				
1971	5	84	9	2
1974	3	92	4	1
1977	3	91	4	2
1979	2	93	4	1
1981	3	92	4	1
1982	2	94	4	0
1986	2	93	4	0
1987	2	95	4	0
1989	2	95	3	0
1991	2	93	4	0
1993	2	92	6	0
1995	5	85	10	1
1996	6	84	10	1
1997	6	82	11	0
1998	6	83	10	0
1999	5	85	11	0
2000	4	85	10	1
2001	4	85	10	1
Flickor				
1971	6	84	9	1
1974	3	90	6	1
1977	4	88	6	1
1979	2	91	6	1
1981	4	89	6	1
1982	3	92	5	0
1986	3	93	4	0
1987	3	92	4	0
1989	3	92	5	0
1991	3	91	5	0
1993	5	88	7	0
1995	8	81	11	0
1996	7	82	10	0
1997	9	78	12	0
1998	8	78	13	0
1999	8	80	12	0
2000	8	79	13	1
2001	8	80	12	0

* Bastal: Se tabell 42.

Tabell 44. Erfarenhet av sniffning. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1971-1983.

År	Pojkar							Flickor						
	1971	1974	1977	1979	1981	1982	1983	1971	1974	1977	1979	1981	1982	1983
Har aldrig sniffat	73	87	93	95	95	95	..	88	89	94	96	96	97	..
Slutat sniffa		10	4	3	3	2			9	4	3	3	2	
Sniffar		3	2	2	1	2			2	2	1	1	1	
Ej svar	0	1	1	1	1	1	..	0	0	0	0	0	0	..

Tabell 45. Har du sniffat någon gång? samt andelen elever som sniffar fortfarande. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1983-2001.

År	Nej	Ja, en gång	Ja, flera gånger	Sniffat totalt	Ej svar	Sniffar fortfarande
Pojkar						
1983	92	5	3	8
1984	91	6	3	9
1985	90	5	4	9
1986	92	6	2	8
1987	92	5	2	7	1	1
1988	92	5	2	7	1	2
1989	94	4	2	5	0	1
1990	93	4	2	6	0	1
1991	93	4	2	6	1	1
1992	92	4	2	7	1	0
1993	90	6	3	9	2	2
1994	90	5	3	8	2	2
1995	87	6	6	12	1	3
1996	87	7	4	11	2	2
1997	89	5	5	10	1	3
1998	88	6	4	10	2	2
1999	87	8	5	13	0	3
2000	88	6	5	11	2	4
2001	90	6	3	8	2	2
Flickor						
1983	94	4	2	6
1984	94	4	2	6
1985	93	4	2	6
1986	95	3	1	4	1	1
1987	95	3	2	5	0	1
1988	95	3	2	5	0	1
1989	94	4	2	5	0	1
1990	95	3	1	4	0	1
1991	95	2	1	4	1	1
1992	94	3	2	4	1	0
1993	93	3	1	5	2	1
1994	91	4	2	6	2	1
1995	91	5	2	7	2	1
1996	91	5	2	7	2	1
1997	91	5	2	7	2	2
1998	92	3	3	6	1	2
1999	89	6	4	10	0	3
2000	91	5	3	8	2	2
2001	90	4	3	8	2	2

Tabell 46. Har du någon gång använt sömnmedel eller lugnande medel som läkare skrivit ut åt dig? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1986-2001.

År	Nej	Ja, sömnmedel	Ja, lugnande medel	Ej svar
Pojkar				
1986	95	2	2	1
1987	96	2	1	1
1988	97	1	1	1
1989	97	1	2	0
1990	96	2	2	1
1991	96	2	2	1
1992	95	2	2	1
1993	96	2	2	1
1994	94	1	2	3
1995	94	2	2	3
1996	94	2	2	2
1997	95	2	2	1
1998	94	2	3	1
1999	95	3	3	1
2000	94	3	3	2
2001	93	3	3	2
Flickor				
1986	95	2	2	1
1987	96	2	2	1
1988	96	2	2	0
1989	97	2	1	0
1990	96	2	2	0
1991	95	2	3	1
1992	95	2	2	1
1993	95	2	3	1
1994	94	2	2	2
1995	93	2	3	2
1996	93	2	2	2
1997	95	2	2	1
1998	94	3	3	1
1999	95	3	2	1
2000	94	3	3	2
2001	93	3	4	1

Tabell 47. Har du någon gång använt sömnmedel eller lugnande medel utan att läkare skrivit ut åt dig? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1988-2001.

År	Nej	Ja, sömnmedel	Ja, lugnande medel	Ej svar
Pojkar				
1988	97	1	1	1
1989	97	1	1	0
1990	97	1	1	1
1991	97	2	1	1
1992	97	1	1	1
1993	97	1	2	1
1994	95	2	2	1
1995	96	2	2	1
1996	96	1	2	1
1997	95	2	2	1
1998	94	2	3	1
1999	96	2	2	1
2000	96	2	2	1
2001	95	2	2	2
Flickor				
1988	95	3	2	0
1989	96	2	2	0
1990	95	2	2	0
1991	96	2	2	0
1992	95	2	2	1
1993	95	2	2	1
1994	95	2	2	1
1995	94	3	3	1
1996	94	3	3	1
1997	94	3	3	1
1998	94	3	2	1
1999	96	3	2	1
2000	94	3	3	1
2001	93	3	2	2

Tabell 48. Har du någon gång använt läkemedel tillsammans med alkohol? * Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1979-1982 och 1986-2001.

År	Nej	Ja, 1-2 gånger	Ja, flera gånger	Använt totalt	Ej svar
Pojkar					
1979	89	9	2	11	1
1981	90	8	2	10	1
1982	90	6	2	8	1
1986	91	7	1	8	1
1987	90	8	2	10	0
1989	91	7	2	9	0
1991	90	8	2	10	0
1992	88	9	3	12	0
1993	88	10	2	12	1
1994	88	8	2	10	1
1995	88	9	2	11	1
1996	91	7	1	8	1
1997	92	6	2	8	1
1998	92	5	1	7	1
1999	92	6	2	7	1
2000	91	6	1	7	1
2001	93	4	1	5	2
Flickor					
1979	80	16	4	20	1
1981	82	15	3	18	0
1982	83	12	5	17	0
1986	84	13	3	16	0
1987	83	12	4	16	0
1989	84	11	4	15	0
1991	82	13	4	17	0
1992	82	13	4	17	1
1993	80	14	5	19	1
1994	78	16	5	21	1
1995	82	13	4	17	0
1996	81	14	4	18	0
1997	85	12	3	15	0
1998	87	9	3	12	1
1999	86	11	3	14	1
2000	86	10	2	12	1
2001	86	10	2	12	1

* Fr o m 1995 "Har du någon gång använt läkemedel tillsammans med alkohol i berusningssyfte?"

Tabell 49. Erfarenhet av dopingmedel. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1993-2001.

År	Anabola steroider	Tillväxthormon*	Testosteron
Pojkar			
1993	1	1	.
1994	1	0	.
1995	0	0	0
1996	1	0	0
1997	1	0	0
1998	1	0	0
1999	1	0	0
2000	1	0	0
2001	1	1	1
Flickor			
1993	0	0	.
1994	0	-	.
1995	0	0	-
1996	0	0	0
1997	0	0	0
1998	0	0	0
1999	0	0	0
2000	0	0	0
2001	0	0	0

* Fr o m 1995 avser data enbart de som uppgett injektionsbruk.

Tabell 50. Hur får du vanligen tag på folköl/starköl? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön och alkoholsort*. 1987-2001**.

		Pojkar																					
		Folköl										Starköl											
År		87	89	91	93	95	96	97	98	99	2000	2001	87	89	91	93	95	96	97	98	99	2000	2001
Dricker inte	..	38	32	31	32	34	37	36	41	37	42	42	40	37	36	40	41	42	41	44	39	41	
Köper själv***	..	25	27	27	22	20	14	16	15	16	13	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	2	1
Från syskon	..	5	7	8	9	8	8	7	7	6	5	6	7	8	8	8	7	6	6	6	6	5	
Från kompisar/deras syskon	..	27	29	29	32	31	33	31	28	26	21	28	31	31	31	27	29	29	30	29	30	26	
Från egna föräldrar (med/utan lov) (tom 1997)	..	13	16	17	15	13	14	10	10	12	12	12	10	10	
Från föräldrar (med lov)	13	15	13	13	10	11	10	10	
Från föräldrar (utan lov)	4	3	3	3	3	3	4	3	
Från kompisars föräldrar	..	1	1	2	2	2	2	2	1	2	2	3	2	3	
Från annan vuxen som bjuder	..	8	9	8	7	7	7	8	5	6	7	11	9	11	10	9	8	7	7	5	7	7	
Från annan vuxen som köpt	..	9	12	13	15	17	17	17	12	15	16	18	19	23	20	18	20	19	20	16	19	18	
Restaurang, pub eller liknande	..	4	4	4	2	3	3	2	1	1	1	6	8	7	7	4	4	4	3	2	2	2	
Tillverkar själv	..	1	2	2	2	1	2	1	1	1	1	1	1	2	3	2	1	2	1	1	1	1	
Handlar i ett grannland	3	4	3	3	4	5	4	
På annat sätt	..	2	3	3	2	3	3	3	2	2	1	2	3	3	3	3	2	3	2	2	2	2	
Ej svar	..	1	1	1	1	1	3	-	2	1	3	2	2	0	1	1	1	3	2	2	1	3	2

Tabell 50. (forts) Hur får du vanligen tag på folköl/starköl? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön och alkoholsort*, 1987-2001.**

Flickor	Folköl										Starköl											
	Folköl										Starköl											
	87	89	91	93	95	96	97	98	99	2000	2001	87	89	91	93	95	96	97	98	99	2000	2001
Dricker inte	..	51	46	40	37	39	40	43	51	50	53	54	52	49	46	47	47	49	49	53	51	53
Köper själv***	..	9	10	12	12	12	8	8	7	6	6	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Från syskon	..	4	5	7	8	7	8	7	5	4	4	4	4	6	7	6	6	5	5	4	4	4
Från kompisar/deras syskon	..	25	29	34	38	38	36	34	31	28	24	26	27	29	31	32	31	30	30	30	30	26
Från egna föräldrar (med/utan lov) (tom 1997)	..	12	15	14	12	15	14	8	7	9	10	8	10	9
Från föräldrar (med lov)	11	10	10	9	7	8	6	6
Från föräldrar (utan lov)	6	5	4	4	4	4	5	3
Från kompisars föräldrar	..	2	3	2	2	3	3	2	2	2	3	3	3	3
Från annan vuxen som bjuder	..	11	11	13	11	12	10	12	6	10	12	14	14	13	14	12	13	11	11	8	10	11
Från annan vuxen som köpt	..	10	12	14	17	17	18	17	10	13	14	15	16	19	19	18	19	19	19	13	15	14
Restaurang, pub eller liknande	..	6	6	8	3	3	2	2	2	2	1	6	8	10	11	5	5	4	3	2	2	2
Tillverkar själv	..	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Handlar i ett grannland	1	2	1	2	3	2	2
På annat sätt	..	2	2	2	2	3	3	3	2	1	1	2	2	3	2	2	2	2	2	2	1	1
Ej svar	..	1	0	0	1	3	-	1	1	2	1	1	0	0	1	1	2	1	1	1	2	2

* Högst 3 svarsalternativ per alkoholsort fick markeras.

** 1993 års värden för starköl avser endast de elever som besvarade det s k A-formuläret (1 495 pojkar och 1 466 flickor).

*** För starköl: "Köper själv på systemet".

Tabell 51. Hur får du vanligen tag på vin/sprit? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön och alkoholsort*. 1987-2001.**

	Pojkar																					
	Vin																Sprit					
År	87	89	91	93	95	96	97	98	99	2000	2001	87	89	91	93	95	96	97	98	99	2000	2001
Dricker inte	39	49	46	49	55	55	56	55	59	56	58	33	36	31	32	36	37	38	35	38	34	37
Köper på systemet	1	1	1	-	0	0	0	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1
Från syskon	4	4	4	3	3	3	3	4	3	3	3	6	7	7	7	8	7	6	6	6	6	5
Från kompisar/deras syskon	22	18	17	16	14	15	14	17	17	16	14	32	35	36	34	32	31	34	37	36	38	33
Från egna föräldrar (med/utan lov) (tom 1997)	27	22	27	24	20	20	20	18	16	19	20	16	17	17
Från föräldrar (med lov)	18	17	19	18	11	9	9	9
Från föräldrar (utan lov)	4	3	4	4	11	7	10	7
Från kompisars föräldrar	2	2	2	2	3	2	2	3	2	3	3	3	4	3
Från annan vuxen som bjuder	11	8	9	7	7	5	5	4	4	6	4	13	11	11	10	9	8	7	8	6	7	8
Från annan vuxen som köpt	11	9	12	8	8	8	7	7	4	7	5	20	20	24	20	17	18	17	18	15	16	16
Restaurang, pub eller liknande	4	4	4	3	1	2	2	1	1	1	1	4	4	4	4	3	3	3	3	1	2	2
Tillverkar själv	5	3	3	3	3	2	3	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Handlar i ett grannland***	1	2	1	1	2	2	2	3	4	3	4	5	5	4
På annat sätt	3	3	3	2	2	1	3	2	2	2	1	3	3	4	4	3	2	3	4	2	2	2
Ej svar	2	0	-	2	1	3	1	2	1	1	2	2	0	1	2	2	4	2	2	1	2	2

Tabell 51. (forts) Hur får du vanligen tag på vin/sprit? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön och alkoholsort*. 1987-2001.**

		Flickor																					
		Vin						Sprit															
År		87	89	91	93	95	96	97	98	99	2000	2001	87	89	91	93	95	96	97	98	99	2000	2001
Dricker inte		31	41	36	40	36	39	39	40	40	37	39	32	38	33	33	31	33	33	33	34	32	34
Köper på systemet		1	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	1	0	0
Från syskon		6	4	5	5	6	5	4	5	5	4	4	6	5	7	7	7	6	5	7	6	6	6
Från kompisar/deras syskon		28	22	24	21	26	25	25	26	23	26	22	36	33	37	36	40	38	38	41	41	42	38
Från egna föräldrar (med/utan lov) (tom 1997)		31	29	32	31	30	28	27	19	16	22	22	24	24	21
Från föräldrar (med lov)		26	29	29	28	11	13	11
Från föräldrar (utan lov)		8	7	7	7	16	15	14
Från kompisars föräldrar		5	4	5	4	5	4	5	4	3	5	5	5	5	5
Från annan vuxen som bjuder		17	14	14	12	12	12	12	11	11	12	11	18	17	15	15	14	14	14	13	11	14	14
Från annan vuxen som köpt		16	12	15	12	14	15	15	13	10	12	11	22	20	24	22	21	19	21	21	15	18	18
Restaurang, pub eller liknande		7	6	7	5	3	4	3	3	3	3	2	6	6	7	7	3	5	4	4	3	3	2
Tillverkar själv		1	1	1	1	1	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0
Handlar i ett grannland***		1	1	2	2	2	3	2	1	1	2	4	3	4	3
På annat sätt		4	3	4	2	3	2	4	2	2	1	2	3	3	3	3	3	2	4	4	3	2	2
Ej svar		2	0	-	2	0	2	1	1	0	1	2	1	0	0	1	1	3	1	1	0	1	1

* Högst 3 svarsalternativ per alkoholsort fick markeras.

** 1993 års värden för starköl avser endast de elever som besvarade det s k A-formuläret (1 495 pojkar och 1 466 flickor).

*** Före 1999: "Handlar i ett grannland"

Tabell 52. Hur har du fått tag på den hembrända spriten? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som druckit hemtillverkad sprit under de senaste 12 månaderna.* 1995-2001.

År	Pojkar							Flickor						
	95	96	97	98	99	2000	2001	95	96	97	98	99	2000	2001
Köpt direkt av tillverkare**	17	18	19	19	17	15	11	13	12	14	12	10	8	9
Köpt av kompisar	40	43	42	48	43	46	45	37	40	42	41	37	41	35
Bjuden av kompisar	51	47	48	49	49	49	49	62	64	59	64	66	67	67
Från egna föräldrar (med/utan lov) (t o m 1997)	8	7	8	11	11	11
Från föräldrar (med lov)	.	.	.	4	5	3	2	.	.	.	4	3	2	4
Från föräldrar (utan lov)	.	.	.	9	4	4	3	.	.	.	9	9	4	7
Från kompisars föräldrar	3	4	3	6	4	5
Från annan vuxen som köpt	.	9	8	8	7	4	6	.	10	9	10	6	12	12
Bjuden av annan vuxen	15	8	7	7	8	5	5	20	17	14	12	12	5	5
Tillverkat själv	3	3	2	1	1	0
På annat sätt	5	3	4	3	2	2	1	2	2	2	3	2	0	1
Ej svar	7	5	5	4	6	5	4	3	3	4	3	2	2	2

* 1995: n=1 314 pojkar och 1 353 flickor. 1996: n=1 181 pojkar och 1 179 flickor. 1997: n=1 140 pojkar och 1 054 flickor. 1998: n=1 088 pojkar och 1 050 flickor. 1999: n=1117 pojkar och 1044 flickor. 2000: n=965 pojkar och 1062 flickor. 2001: n=956 pojkar och 1010 flickor.

** 1995: Köpt direkt av langare.

Tabell 53. Hur får du vanligen tag på stark cider, alkoholisk, wine coolers eller andra blanddrycker? Procentuell fördelning efter kön. 1998-2001.

	Pojkar				Flickor			
	1998	1999	2000	2001	1998	1999	2000	2001
Dricker inte	35	38	33	32	26	28	27	25
Köper själv på Systemet	1	1	2	1	1	0	0	1
Syskon	8	8	9	8	9	8	9	8
Kompisar/kompisars Syskon	36	35	35	31	43	43	43	41
Egna föräldrar (med lov)	13	14	15	18	17	20	22	25
Egna föräldrar (utan lov)	2	2	4	3	3	5	4	4
Annan vuxen som bjuder	7	7	8	8	12	11	13	15
Annan vuxen som köper ut	18	15	19	16	23	19	21	19
Restaurang, pub eller Liknande	3	2	2	2	4	4	5	3
Tillverkar själv	1	1	1	3	0	0	0	2
Handlar i ett grannland	3	5	4	0	3	4	3	0
Annat sätt	2	2	2	1	3	2	1	2
Ej svar	2	1	2	2	1	1	1	2

Tabell 54. Hur har kompisarna fått tag i den hembrända spriten? Procentuell fördelning efter kön bland dem som druckit hembränt under de senaste 12 månaderna samt uppgett att de köpt/blivit bjudna av kompisar. 1998-2001*.

	Pojkar				Flickor			
	1998	1999	2000	2001	1998	1999	2000	2001
Föräldrar (med eller utan lov)	14	15	10	12	17	17	13	13
Köpt av vuxen	29	31	36	31	32	32	37	42
Köpt av yngre (<20 år)	26	22	24	20	21	22	28	28
Tillverkat själv	20	13	19	19	21	17	16	20
Annat sätt	3	4	3	3	4	4	3	4
Vet inte	23	34	25	26	32	34	32	24
Ej svar	11	8	-	-	6	4	-	-

* 1998 n=846 pojkar och 879 flickor. 1999: n=847 pojkar och 893 flickor. 2000: n=491 pojkar och 510 flickor. 2001: n=487 pojkar och 424 flickor.

Tabell 55. Är det lätt eller svårt för dig att få tag på starköl, vin eller sprit? Procentuell fördelning efter kön. 1998-2001.

	Pojkar				Flickor			
	1998	1999	2000	2001	1998	1999	2000	2001
Starköl								
Mycket svårt	4	3	4	3	3	3	3	2
Ganska svårt	8	8	8	7	8	8	7	6
Varken eller	14	15	13	13	15	15	16	15
Ganska lätt	24	22	24	23	22	18	19	20
Mycket lätt	20	20	23	23	18	18	16	17
Dricker aldrig	26	29	26	28	30	35	35	37
Ej svar	4	4	3	3	4	3	4	4
Vin								
Mycket svårt	4	3	4	3	3	3	3	2
Ganska svårt	8	7	7	7	9	8	8	8
Varken eller	13	15	12	11	15	15	14	14
Ganska lätt	17	15	16	18	21	21	22	21
Mycket lätt	19	18	20	19	20	20	21	22
Dricker aldrig	33	36	36	36	27	28	28	28
Ej svar	6	7	5	7	4	4	4	4
Systembolagssprit								
Mycket svårt	8	8	9	8	9	9	11	8
Ganska svårt	14	14	12	14	13	14	13	14
Varken eller	16	13	15	12	15	15	15	14
Ganska lätt	17	16	17	16	18	16	16	17
Mycket lätt	13	14	15	14	15	12	12	12
Dricker aldrig	27	30	27	30	27	29	29	31
Ej svar	5	6	5	6	4	4	4	4
Hembränt								
Mycket svårt	8	8	8	8	8	8	8	7
Ganska svårt	7	7	6	7	8	7	7	7
Varken eller	9	9	10	7	9	10	10	8
Ganska lätt	13	13	11	11	12	12	11	11
Mycket lätt	21	21	21	20	17	16	16	17
Dricker aldrig	37	37	39	42	41	43	44	45
Ej svar	5	6	5	6	5	4	4	5
Smuggelsprit								
Mycket svårt	15	14	14	14	16	17	16	14
Ganska svårt	11	10	8	9	8	7	8	8
Varken eller	9	10	9	8	8	8	9	8
Ganska lätt	7	7	6	8	5	5	5	5
Mycket lätt	8	9	12	9	5	5	6	6
Dricker aldrig	44	43	44	45	51	52	51	54
Ej svar	7	7	6	7	6	6	5	6
Blanddrycker								
Mycket svårt	.	.	3	2	.	.	1	2
Ganska svårt	.	.	6	6	.	.	5	4
Varken eller	.	.	13	12	.	.	14	13
Ganska lätt	.	.	21	20	.	.	24	23
Mycket lätt	.	.	30	31	.	.	30	32
Dricker aldrig	.	.	23	25	.	.	22	22
Ej svar	.	.	4	5	.	.	3	4

Tabell 56. Vet du någon person som har en hembränningsapparat? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1996-2001.

År	Ja	Nej	Ej svar
Pojkar			
1996	43	55	1
1997	40	59	1
1998	37	60	3
1999	35	61	4
2000	34	63	3
2001	34	62	4
Flickor			
1996	39	61	0
1997	37	62	1
1998	37	61	2
1999	33	65	2
2000	29	67	3
2001	32	65	3

Tabell 57. Har du haft någon undervisning om alkohol, narkotika och tobak det här läsåret? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1979-1982 och 1986-2001.

År	Nej	Ja, någon enstaka timme	Ja, några timmar	Ja, totalt ca en dag	Ja, totalt ca 2-3 dagar	Ja, ca 1 vecka eller mer	Totalt haft undervisning	Ej svar
Pojkar								
1979	13	27	34	9	5	11	86	1
1980	14	24	29	10	9	12	84	2
1981	11	22	30	15	9	11	88	1
1982	11	23	32	14	7	12	88	1
1986	19	28	28	9	6	9	80	1
1987	21	27	28	10	5	8	78	1
1988	28	27	25	10	3	5	71	1
1989	22	29	27	9	5	7	77	1
1990	24	29	25	10	5	5	75	1
1991	25	30	25	9	5	5	75	-
1992	30	27	21	9	4	7	70	-
1993	27	27	23	11	5	6	73	-
1994	30	27	21	10	5	7	69	1
1995	27	28	22	8	5	8	71	2
1996	25	29	24	9	4	6	73	2
1997	25	28	24	9	4	9	73	2
1998	31	28	21	6	3	8	67	2
1999	36	27	17	8	3	7	62	1
2000	35	27	19	6	3	8	63	2
2001	36	26	20	6	4	8	63	1
Flickor								
1979	14	26	34	8	5	13	86	0
1980	10	21	29	12	9	19	89	1
1981	11	21	28	13	10	16	88	1
1982	9	22	31	13	9	15	90	1
1986	19	26	27	10	7	9	80	1
1987	20	29	26	9	5	11	79	1
1988	29	25	26	11	5	8	70	1
1989	21	27	23	10	5	9	79	0
1990	27	30	23	9	5	6	72	1
1991	26	30	25	9	5	6	74	-
1992	32	25	20	9	4	9	68	-
1993	26	28	21	11	5	8	74	-
1994	28	26	20	10	5	10	71	1
1995	26	25	22	12	6	8	73	1
1996	26	30	22	8	5	8	73	1
1997	26	29	20	9	5	11	73	1
1998	36	28	17	6	3	8	62	1
1999	36	28	18	8	4	6	64	1
2000	39	27	16	5	5	8	61	1
2001	36	27	16	6	5	8	63	1

Tabell 58. Tycker du att du har fått för mycket eller för lite undervisning om alkohol, narkotika och tobak under det här läsåret? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1982 och 1986-2001.

År	Alldeles för mycket	Lite för mycket	Lagom	Lite för lite	Alldeles för lite	Ej svar
Pojkar						
1982	7	4	49	23	17	1
1986	4	3	54	24	14	1
1987	4	3	50	26	16	1
1988	5	3	49	25	18	1
1989	4	3	51	25	16	1
1990	4	2	47	27	19	1
1991	5	4	44	27	19	2
1992	4	2	48	26	19	1
1993	4	3	48	27	16	1
1994	4	3	51	25	16	1
1995	5	4	50	24	14	1
1996	7	5	47	24	16	2
1997	6	5	51	22	15	2
1998	8	5	51	21	13	2
1999	7	3	51	20	17	2
2000	6	4	47	19	20	3
2001	7	4	49	21	17	2
Flickor						
1982	2	4	51	27	15	1
1986	2	2	52	29	14	1
1987	1	2	47	31	18	1
1988	2	2	45	33	18	1
1989	1	1	46	33	18	1
1990	2	2	41	33	22	1
1991	2	2	41	34	20	2
1992	1	2	43	32	20	1
1993	2	3	43	33	18	1
1994	2	3	46	31	17	1
1995	2	4	52	28	13	1
1996	2	4	46	30	16	2
1997	3	5	47	28	16	2
1998	3	5	50	25	16	2
1999	3	3	51	27	16	1
2000	3	3	44	30	19	2
2001	2	3	44	30	19	1

Tabell 59. Tycker du att undervisningen om alkohol, narkotika och tobak varit bra eller dålig? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1990-2001.

År	Mycket bra	Bra	Varken bra eller dålig	Dålig	Mycket dålig	Har inte haft någon ANT-undervisning	Ej svar
Pojkar							
1990	11	38	31	8	4	6	1
1991	11	36	33	8	4	6	2
1992	12	41	30	8	4	4	1
1993	13	42	30	7	4	4	1
1994	14	41	30	6	4	4	1
1995	14	41	31	6	4	3	1
1996	12	37	32	8	4	5	2
1997	13	40	31	6	5	5	1
1998	14	37	31	6	4	6	2
1999	14	34	32	6	5	7	2
2000	13	33	29	7	6	9	3
2001	15	34	28	7	5	9	2
Flickor							
1990	11	35	35	8	3	7	1
1991	12	38	33	8	3	7	1
1992	14	38	32	8	2	5	1
1993	13	40	31	8	3	4	1
1994	17	38	31	6	2	4	1
1995	15	43	31	5	2	3	1
1996	12	39	31	7	3	6	1
1997	13	42	30	6	3	5	1
1998	14	38	30	6	3	7	2
1999	13	39	30	8	3	7	1
2000	11	34	31	8	5	9	2
2001	12	36	30	6	4	10	1

Tabell 60. Hur trivs du i skolan? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1984-2001.

År	Mycket bra	Ganska bra	Så där	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ej svar
Pojkar						
1984	16	38	29	8	7	.
1985	19	39	29	7	6	.
1986	20	42	26	7	5	1
1987	20	42	26	7	5	0
1988	22	42	25	6	5	1
1989	25	42	24	5	4	1
1990	25	42	23	5	4	1
1991	22	40	26	6	5	2
1992	23	42	26	5	4	1
1993	25	42	23	6	3	1
1994	27	40	23	6	3	2
1995	23	42	26	6	2	2
1996	28	43	20	4	2	2
1997	30	41	20	5	3	1
1998	37	41	15	4	2	1
1999	37	42	15	3	2	1
2000	35	40	17	4	3	1
2001	39	41	13	4	3	1
Flickor						
1984	19	41	28	7	4	.
1985	22	41	26	7	4	.
1986	22	42	25	7	3	1
1987	26	42	25	5	2	0
1988	24	41	25	5	3	0
1989	27	42	24	4	3	0
1990	29	42	20	5	4	0
1991	28	42	23	5	2	1
1992	27	42	23	5	3	1
1993	27	43	22	5	2	1
1994	30	41	21	5	2	1
1995	27	43	21	5	2	1
1996	32	42	19	4	2	1
1997	32	39	20	6	3	0
1998	37	40	17	4	2	0
1999	38	39	17	4	2	1
2000	33	45	15	4	2	1
2001	36	43	14	5	2	1

Tabell 61. Brukar du skolka? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1984-2001.

År	Nej, aldrig	Någon gång per termin	En gång i må- naden	2-3 gång i må- naden	En gång i veckan	Flera gån- ger i veckan	Totalt brukar skolka	Ej svar
Pojkar								
1984	49	33	5	5	3	3	51	.
1985	55	29	5	5	3	4	45	.
1986	53	31	5	5	3	2	46	1
1987	57	30	4	4	3	2	42	1
1988	59	28	4	4	3	2	40	1
1989	54	33	4	4	2	2	45	1
1990	50	34	5	5	3	3	49	1
1991	52	33	5	5	2	2	47	1
1992	50	34	6	5	2	2	49	1
1993	50	34	5	5	3	2	49	1
1994	52	31	6	5	2	2	47	1
1995	47	35	6	5	3	2	52	1
1996	47	34	6	5	3	2	50	3
1997	50	30	7	6	3	3	49	1
1998	47	34	5	5	4	3	52	1
1999	47	34	6	6	4	3	53	1
2000	47	31	6	7	4	3	52	1
2001	45	32	7	6	5	3	53	2
Flickor								
1984	53	31	4	5	3	3	47	.
1985	52	34	4	6	2	2	48	.
1986	56	32	4	4	2	2	44	0
1987	55	33	4	4	3	2	45	0
1988	60	27	4	4	2	1	40	0
1989	55	32	4	4	2	2	45	0
1990	49	34	5	6	3	2	50	1
1991	54	33	5	5	2	1	46	0
1992	53	33	6	4	2	1	46	1
1993	51	33	5	6	2	2	48	1
1994	50	33	6	5	3	1	49	1
1995	47	35	7	5	3	2	52	1
1996	48	33	6	6	3	2	50	2
1997	47	34	6	6	4	3	52	1
1998	45	34	7	7	4	3	54	0
1999	47	33	6	5	4	4	52	1
2000	46	32	6	7	5	3	53	1
2001	46	32	7	7	5	3	53	1

Tabell 62. Har du under senaste 30 dagarna deltagit i spel el lotteri m pengar som vinst? Procentuell fördelning bland pojkar och flickor. 2000-2001.

	Pojkar		Flickor	
	2000	2001	2000	2001
Ja	44	50	18	28
Nej	53	48	80	70
Ej svar	2	2	2	2

Tabell 63. Hur mycket spelade du för de senaste 30 dagarna? Procentuell fördelning bland pojkar och flickor som uppger att de spelat för pengar de senaste 30 dagarna. 2000-2001.

	Pojkar		Flickor	
	2000 (n=1131)	2001 (n=1401)	2000 (n=524)	2001 (n=757)
Mindre än 50 kronor	50	49	74	73
50-99 kronor	24	26	16	17
100-300 kronor	18	16	5	5
Mer än 300 kronor	6	7	2	1
Ej svar	2	2	3	4

Tabell 64. Vilka spel har du spelat de senaste 30 dagarna? Procentuell fördelning bland pojkar och flickor som uppger att de spelat för pengar de senaste 30 dagarna. 2000-2001.

	Pojkar		Flickor	
	2000 (n=1131)	2001 (n=1401)	2000 (n=524)	2001 (n=757)
Trisslotter	32	41	51	55
Bingolotter	27	32	47	58
Stryktipset	49	44	7	7
Kortspel	36	34	19	14
Oddset	42	36	5	5
Hästar	14	16	9	8
Måltipset	18	16	4	4
Jack Vegas (spelautomater)	13	14	7	7
Joker	11	8	2	2
Lotto	7	8	5	5
Black Jack	9	11	3	3
Penninglotter	4	5	6	5
Illegalt spel	8	9	2	2
Bellmanslotter	2	2	1	0
Månadslotterier	1	1	2	2
Hallbingo	1	1	1	0
Roulett	1	3	1	1
Annat	8	10	9	7

Tabell 65. Sambandet mellan narkotikaerfarenhet och konsumtion av andra medel. Andelen elever i årskurs 9 med och utan narkotikaerfarenhet som uppvisat respektive beteende, efter kön. 2001.

	Pojkar		Flickor	
	Använt narkotika n=261	Ej använt narkotika n=2493	Använt narkotika n=246	Ej använt narkotika n=2501
Dricker sprit 2 ggr per månad eller oftare	46	18	54	18
Kategorierna 5 och 6 på konsumtionsindex	59	20	50	12
Intensivkonsumtion* av alkohol någon gång/månad el oftare	63	26	65	21
Berusad varje eller nästan varje gång	72	34	80	34
Berusningsdebut 13 år eller yngre**	53	27	54	24
Druckit <i>hembränt</i> de senaste 12 månaderna	66	32	75	33
Druckit <i>smuggelsprit</i> de senaste 12 månaderna	62	19	53	13
Använt läkemedel tillsammans med alkohol i berusningssyfte	23	3	49	9
Röker och/eller snusar	77	35	82	32
Har sniffat	40	5	39	4

* Intensivkonsumtion = dricker alkohol motsvarande minst en halvflaska sprit eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor cider eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid samma tillfälle.

** Avser de elever som varit berusade

Tabell 66. Sambandet mellan alkoholkonsumtion och vissa andra alkoholvariabler liksom konsumtion av andra medel. Årskurs 9. Andelen elever i olika konsumtionskategorier som uppvisat respektive beteende, efter kön. 2001.

Konsumtionskategori	Pojkar				Flickor			
	0	1-2	3-4	5-6	0	1-2	3-4	5-6
n=	573	967	471	670	507	1 241	508	422
Dricker sprit 2 ggr per månad el oftare	-	2	19	68	-	4	39	79
Intensivkonsumtion* av alkohol någon gång per månad eller oftare	-	4	45	84	0	5	52	83
Berusad varje eller nästan varje gång	1	20	62	80	1	24	72	85
Berusningsdebut 13 år eller yngre**	14	15	28	46	32	17	29	46
Druckit "hembränt" de senaste 12 månaderna	2	20	52	72	1	26	64	81
Druckit "smuggelsprit" de senaste 12 månaderna	1	10	32	57	-	6	31	49
Använt läkemedel tillsammans med alkohol i berusningssyfte	0	1	4	15	0	5	20	39
Röker och/eller snusar	5	26	55	76	1	26	64	78
Har sniffat	2	4	8	20	1	4	9	23
Har använt narkotika	2	4	10	24	1	3	13	29

* Intensivkonsumtion = dricker alkohol motsvarande minst en halvflaska sprit eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor cider eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid samma tillfälle.

** Avser de elever som varit berusade

Tabell 67. Sambandet mellan narkotikaerfarenhet och vissa andra variabler. Andelen elever i årskurs 9 med och utan narkotikaerfarenhet som uppvisat respektive beteende, efter kön. 2001.

	Pojkar		Flickor	
	Använt narkotika n=261	Ej använt narkotika n=2493	Använt narkotika n=246	Ej använt narkotika n=2501
Trivs ganska dåligt el mycket dåligt i skolan	14	6	14	6
Skolkar ett par gånger i månaden eller oftare	36	12	39	12
Problem p g a alkohol				
Individuella problem	89	49	94	53
Relationsproblem	66	24	78	33
Sexuella problem	45	10	52	11
Brottsrelaterade problem	66	19	60	13

Tabell 68. Sambandet mellan alkoholkonsumtion och vissa andra variabler. Årskurs 9. Andelen elever i olika konsumtionskategorier som uppvisat respektive beteende, efter kön. 2001.

Konsumtionskategori n=	Pojkar				Flickor			
	0	1-2	3-4	5-6	0	1-2	3-4	5-6
Trivs ganska dåligt eller mycket dåligt i skolan	5	5	6	12	4	6	7	12
Skolkar ett par gånger i månaden eller oftare	6	7	19	28	4	9	21	34
Problem p g a alkohol								
Individuella problem	3	40	85	93	3	52	90	96
Relationsproblem	2	15	41	62	2	27	64	74
Sexuella problem	1	4	14	37	-	6	26	42
Brottsrelaterade problem	1	10	29	58	0	8	28	50

Årskurs 6

Tabell 69. Andelen konsumenter och icke-konsumenter av alkohol. Årskurs 6. 1971-1982 och 1987-2001.*

År	Konsumenter		Icke-konsumenter		Ej relevant	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
1971	68	60	31	39	1	2
1974	58	52	41	47	2	1
1977	63	56	36	43	2	2
1979	60	49	38	49	2	2
1981	48	36	48	61	2	2
1982	40	30	58	69	2	1
1987	42	23	57	75	2	2
1989	40	24	58	75	1	1
1991	48	30	51	69	1	1
1993	44	28	55	71	0	0
1995	41	29	59	70	1	1
1997	40	27	59	72	1	1
1999	46	33	51	65	4	2
2001	45	39	52	58	3	3

* Fr o m 1987 görs undersökningen i årskurs 6 vartannat år.

Tabell 70. Andelen konsumenter och icke-konsumenter av mellanöl, folköl, starköl, blanddrycker, vin och sprit. Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön 1971-1982 och 1987-2001.

År	Mellanöl		Folköl		Starköl		Vin		Sprit		Blanddrycker*	
	Kon- su- ment	Icke- kon- su- ment	Kon- su- ment	Icke- kon- su- ment	Kon- su- ment	Icke- kon- su- ment	Kon- su- ment	Icke- kon- su- ment	Kon- su- ment	Icke- kon- su- ment	Kon- su- ment	Icke- kon- su- ment
Pojkar												
1971	51	48	57	42	34	65	.	.
1974	40	59	50	50	28	72	.	.
1977	42	58	31	68	16	84	54	46	34	66	.	.
1979	.	.	46	54	27	83	52	48	32	68	.	.
1981	.	.	39	60	19	81	42	58	21	79	.	.
1982	.	.	30	70	16	84	34	66	17	83	.	.
1987	.	.	32	68	17	82	32	68	20	80	.	.
1989	.	.	33	66	18	81	28	71	21	78	.	.
1991	.	.	39	60	23	77	33	66	26	73	.	.
1993	.	.	35	64	19	80	30	70	26	75	.	.
1995	.	.	39	61	22	78	30	68	23	75	.	.
1997	.	.	31	69	18	82	27	73	21	79	.	.
1999	.	.	33	66	20	80	25	74	21	79	34	65
2001	.	.	30	69	18	81	25	74	20	79	38	61
Flickor												
1971	38	61	51	48	26	73	.	.
1974	31	68	46	54	23	77	.	.
1977	33	67	22	77	10	90	49	51	26	74	.	.
1979	.	.	31	69	16	83	45	54	25	74	.	.
1981	.	.	24	75	10	90	33	67	15	85	.	.
1982	.	.	20	80	9	91	25	75	12	88	.	.
1987	.	.	14	85	6	94	17	82	11	88	.	.
1989	.	.	15	83	7	93	19	81	12	88	.	.
1991	.	.	22	79	10	90	23	78	16	84	.	.
1993	.	.	20	80	11	89	21	78	17	83	.	.
1995	.	.	22	78	10	89	23	76	17	82	.	.
1997	.	.	18	81	8	91	19	80	14	85	.	.
1999	.	.	18	81	9	90	20	80	12	88	25	73
2001	.	.	21	78	11	88	25	74	17	82	34	65

* Avser bl a stark cider och s k alkoholisk.

Tabell 71. Översikt av olika kombinationer med avseende på typ av dryck. Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1979-1982 och 1987-2001*.

År	Dricker ej något**	Enbart folköl	Enbart vin	Enbart bland- drycker	Folköl+ starköl	Folköl+ vin	Folköl+ bland- drycker	Vin+ bland- drycker	Folköl+ vin+ sprit	Folköl+ starköl+ sprit+ bland- drycker	Folköl+ starköl+ vin+ sprit+ bland- drycker	Summa av övriga möjliga kombina- tioner
Pojkar												
1979	37	6	11	.	1	8	.	.	6	.	18	7
1980	40	7	11	.	2	10	.	.	6	.	12	7
1981	46	7	10	.	2	9	.	.	5	.	11	7
1982	57	5	9	.	2	6	.	.	3	.	9	5
1987	54	6	7	.	2	4	.	.	4	.	8	10
1989	55	7	6	.	3	4	.	.	4	.	10	6
1991	48	7	6	.	3	5	.	.	4	.	12	8
1993	51	7	5	.	3	4	.	.	4	.	12	6
1995	50	7	6	.	3	6	.	.	4	.	11	7
1997	56	6	6	.	2	5	.	.	3	.	8	8
1999	48	4	3	7	1	2	3	2	1	3	1	12
2001	49	3	3	8	1	1	3	3	1	3	0	11
Flickor												
1979	47	3	13	.	1	7	.	.	6	.	12	3
1980	55	4	12	.	1	7	.	.	4	.	7	4
1981	59	5	11	.	1	6	.	.	4	.	6	5
1982	67	4	9	.	1	4	.	.	2	.	5	5
1987	73	4	5	.	1	2	.	.	2	.	3	7
1989	73	4	5	.	1	3	.	.	2	.	4	3
1991	67	5	7	.	1	3	.	.	3	.	6	4
1993	67	4	6	.	1	3	.	.	3	.	5	4
1995	64	5	7	.	2	3	.	.	3	.	6	5
1997	70	4	5	.	1	2	.	.	3	.	5	7
1999	62	2	4	7	0	2	2	3	1	1	1	9
2001	55	2	4	8	0	1	2	4	1	1	0	8

* Beräkningarna för 1993 avser endast de elever som besvarade det s k A-formuläret (1 495 pojkar och 1 466 flickor).

** Indelningen är gjord med utgångspunkt från uppgifterna om konsumtionsfrekvensen. Andelen som inte dricker kan därför avvika med någon procentenhet från dem som redovisas i tabell 65.

Tabell 72. ”Har du någon gång under vårterminen druckit öl, vin eller sprit?” Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1983-2001.*

År	Inte druckit under vårterminen	Druckit en gång under vårterminen	Druckit flera gånger under vårterminen	Ej svar
Pojkar				
1983	70	22	8	..
1985	72	18	8	..
1987	65	25	10	1
1989	69	21	9	1
1991	66	22	12	1
1993	68	21	11	1
1995	64	22	13	1
1997	68	20	10	1
1999	58	23	18	1
2001	61	20	15	4
Flickor				
1983	77	16	7	..
1985	81	12	5	..
1987	78	16	5	1
1989	80	14	5	1
1991	79	15	5	0
1993	79	15	6	0
1995	75	17	7	1
1997	78	16	6	1
1999	71	20	9	1
2001	67	20	10	4

* Fr o m 1997 "Har du någon gång under vårterminen druckit öl, alkoholisk, stark cider, vin eller sprit?"

Tabell 73. ”Har du druckit öl, vin eller sprit den senaste veckan* (d v s 7 dagar tillbaka från och med igår)? Räkna inte med lättöl.” Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1983-2001.

År	Ja	Nej	Ej svar
Pojkar			
1983	6	94	..
1985
1987	5	93	2
1989	9	90	0
1991	13	87	1
1993	10	90	0
1995	11	89	0
1997	12	86	2
1999	15	84	1
2001	11	88	1
Flickor			
1983	2	98	..
1985
1987	2	95	3
1989	5	95	0
1991	5	95	0
1993	5	95	0
1995	7	93	0
1997	6	93	1
1999	8	91	1
2001	9	91	1

* Fr o m 1997 ingick även s k alkoholisk och stark cider.

Tabell 74. Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckestillfälle för mellanöl och folköl. Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1971-1982 och 1987-2001.*

År	Drick- er ej	Dricker					Kvantitet						
		Totalt	En gång i veck- an el oftare	Ngn gång i må- na- den	Mer sål- lan	Ej svar	Drick- er ej	1 fla- ska el min- dre	1 burk (1 ½ flas- ka)	2 bur- kar (2-3 flas- kor)	3-4 bur- kar (4-6 flas- kor)	5 bur- kar el mer	Ej svar
Pojkar													
<i>Mellanöl</i>													
1971	48	51	11	13	27	1	48	33	10	3	3	2	1
1974	59	40	7	10	23	1	59	27	6	2	3	1	2
1977	58	42	7	10	25	0	58	28	4	4	4	2	0
<i>Folköl</i>													
1977	68	31	5	6	20	1	69	25	2	2	1	1	1
1979	54	46	6	9	31	0	56	36	4	2	2	1	0
1981	60	39	2	5	31	1	62	32	2	1	1	1	1
1982	70	30	4	4	22	0	72	24	1	1	1	1	0
1987	68	32	3	6	23	1	69	26	2	1	0	0	1
1989	66	33	3	6	24	0	70	25	2	1	1	0	1
1991	59	39	4	7	28	1	63	32	3	1	0	0	1
1993	64	35	2	6	27	0	66	29	2	2	1	0	1
1995	61	39	4	8	27	1	63	30	3	1	1	0	1
1997	69	31	2	6	23	0	69	26	2	1	1	1	0
1999	66	33	3	7	23	1	67	27	3	1	1	0	1
2001	69		3	7	20	1	70	24	2	1	0	0	1
Flickor													
<i>Mellanöl</i>													
1971	61	38	8	9	22	1	61	29	5	2	2	1	0
1974	68	31	5	8		1	68	24	3	2	2	1	0
1977	67	33	5	7	21	0	68	23	3	2	3	1	0
<i>Folköl</i>													
1977	77	22	3	4	15	0	78		1	1	0	0	0
1979	69	31	3	6	22	1	69	25	2	1	0	1	1
1981	75	24	1	3	21	1	76	21	1	0	0	0	0
1982	80	20	1	3	16	0	82	16	1	0	1	0	0
1987	85	14	1	2	11	1	86	12	0	0	0	0	1
1989	83	15	0	2	13	0	85	14	1	0	0	-	1
1991	79	22	1	3	16	0	82	16	1	1	1	-	0
1993	80	20	1	3	16	1	82	15	1	0	0	0	0
1995	78	22	1	4	17	1	80	16	2	1	0	0	0
1997	81	18	1	3	14	1	83	14	1	1	1	0	1
1999	81	18	1	3	14	0	82	16	1	1	0	0	0
2001	78		1	5	15	1	79	17	1	1	0	-	1

Tabell 75. Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckestillfälle för starköl. Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1977-1982 och 1987-2001.

År	Drick- er ej	Dricker					Kvantitet						
		Totalt	En gång i veck- an el oftare	Ngn gång i må- na- den	Mer säl- lan	Ej svar	Drick- er ej	1 fla- ska el min- dre	1 burk (1 ½ flas- ka)	2 bur- kar (2-3 flas- kor)	3-4 bur- kar (4-6 flas- kor)	5 bur- kar el mer	Ej svar
Pojkar													
1977	84	16	1	3	12	0	84	11	2	2	1	0	1
1979	73	27	2	5	20	0	73	21	2	2	1	0	1
1981	81	19	1	3	15	0	81	15	1	1	1	0	1
1982	84	16	1	2	12	0	84	12	1	1	1	0	1
1987	81	19	1	3	15	1	81	16	1	0	0	0	1
1989	81	18	1	2	15	0	81	16	2	1	0	0	1
1991	77	23	1	4	18	0	78	20	1	1	0	-	0
1993	80	19	0	2	17	0	80	17	1	1	1	-	0
1995	78	22	2	3	17	0	79	18	2	1	1	0	0
1997	82	18	1	2	14	0	82	15	1	1	1	0	1
1999	80	20	1	4	15	0	80	16	1	1	1	1	1
2001	81		1	4	13	1	82	15	1	1	0	0	1
Flickor													
1977	90	10	1	2	7	0	90	8	1	1	0	0	0
1979	83	16	1	3	12	0	83	13	2	1	1	0	1
1981	90	10	0	1	9	0	89	9	0	0	0	0	0
1982	91	9	0	1	7	0	91	8	0	0	0	0	0
1987	94	6	0	1	5	0	93	6	0	0	-	0	1
1989	93	7	0	1	6	0	92	6	0	0	0	-	1
1991	90	10	0	2	8	0	91	8	1	1	0	0	0
1993	89	11	0	2	9	0	90	8	1	1	0	0	1
1995	89	10	0	2	8	0	89	9	1	0	0	0	0
1997	91	8	0	1	7	1	91	6	1	0	0	0	1
1999	90	9	0	2	8	0	91	8	0	1	0	0	1
2001	88		1	2	8	1	88	9	1	1	0	-	1

Tabell 76. Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckestillfälle för vin. Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1971-1982 och 1987-2001.

År	Drick- Dricker		Kvantitet									
	er ej		Totalt	En gång i veckan eller oftare	Ngn gång i månaden	Mer sällan	Ej svar	Drick-er ej	2-5 cl	10-20 cl	1 halv-flaska	60 cl eller mer
Pojkar												
1971	42	57	5	11	42	1	42	30	24	2	1	1
1974	50	50	3	10	36	1	50	27	20	2	1	0
1977	46	54	4	10	39	0	47	29	20	2	1	0
1979	48	52	3	10	39	1	48	31	18	2	1	1
1981	58	42	2	5	35	0	59	28	10	1	1	1
1982	66	34	2	5	27	0	67	23	8	1	1	0
1987	68	32	1	4	27	1	68	24	6	1	0	1
1989	71	28	1	4	23	0	71	19	8	0	0	1
1991	67	33	2	6	26	0	68	24	8	0	0	0
1993	70	30	1	4	25	0	71	21	6	0	0	1
1995	68	30	1	4	25	0	69	22	7	0	0	0
1997	73	26	1	3	22	1	72	21	5	0	0	1
1999	74	26	1	4	20	1	75	20	5	0	0	1
2001	74		1	4	20	1	75	17	5	1	0	1
Flickor												
1971	48	51	3	8	41	1	48	31	18	1	1	1
1974	54	46	1	8	37	0	54	29	16	1	0	0
1977	51	49	3	7	39	0	52	31	17	1	0	0
1979	54	45	2	7	36	0	55	30	13	1	0	0
1981	67	33	3	3	29	0	68	25	6	0	0	0
1982	75	25	1	3	21	0	76	18	5	0	0	0
1987	82	17	0	2	15	1	82	14	3	0	-	1
1989	81	19	1	2	16	0	82	15	2	0	-	0
1991	78	23	1	3	19	0	79	18	3	0	0	0
1993	78	21	0	2	19	0	79	17	3	0	0	0
1995	76	23	0	3	20	0	77	18	4	0	0	0
1997	80	19	1	2	16	1	81	15	3	0	0	1
1999	80	20	1	3	16	1	80	15	3	0	-	1
2001	74		1	3	20	2	74	20	4	0	0	2

Tabell 77. Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckestillfälle för sprit. Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1971-1982 och 1987-2001.

År	Drick- er ej	Dricker					Kvantitet						
		Totalt	En gång i veck- an el oftare	Ngn gång i må- na- den	Mer säl- lan	Ej svar	Drick- er ej	2 cl	4-6 cl	8-12 cl	18 cl	1 halv- flas- ka el- ler mer	Ej svar
Pojkar													
1971	65	34	2	7	24	1	65	14	14	3	2	2	0
1974	72	28	2	6	19	1	72	10	12	3	1	1	0
1977	66	34	2	7	24	0	67	12	12	4	2	3	0
1979	68	32	2	6	24	0	68	13	11	4	1	2	1
1981	79	21	1	3	18	0	79	11	6	2	1	1	0
1982	83	17	1	3	13	0	82	9	5	2	1	1	0
1987	78	22	1	2	19	0	77	12	7	2	1	0	1
1989	78	21	0	4	17	0	78	11	7	2	0	0	1
1991	73	26	1	4	22	0	74	13	9	3	1	1	0
1993	75	26	1	4	21	1	75	11	9	2	1	1	1
1995	75	23	1	4	18	0	76	12	8	2	1	0	1
1997	79	21	1	2	18	0	79	11	6	2	0	1	1
1999	79	21	1	4	16	0	79	10	7	3	1	1	0
2001	79		1	3	16	1	80	12	4	1	1	1	1
Flickor													
1971	73	26	2	4	20	1	73	12	11	2	1	1	0
1974	77	23	1	4	18	0	77	10	10	2	1	1	0
1977	74	26	1	5	20	0	74	11	10	2	1	1	0
1979	74	25	1	4	20	0	74	12	10	2	1	1	1
1981	85	15	0	2	13	0	85	9	4	1	1	0	0
1982	88	12	0	2	10	0	88	7	4	1	0	0	0
1987	87	13	0	2	11	0	87	8	3	1	0	0	1
1989	87	12	0	1	11	0	87	7	4	1	0	0	0
1991	84	16	1	2	13	0	84	9	5	1	0	0	0
1993	83	17	0	2	15	0	85	9	4	1	1	0	0
1995	82	17	1	2	14	0	83	8	5	2	0	1	0
1997	85	15	0	2	12	0	86	7	5	1	0	0	1
1999	88	12	0	2	9	0	89	6	4	1	1	0	0
2001	82		1	2	14	1	84	10	4	1	1	1	1

Tabell 78. "Har du någon gång under de senaste 12 månaderna druckit hemtillverkad sprit (s k hembränt)?" Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1997-2001.

År	Ja, en gång	Ja, 2-4 gånger	Ja, 5-10 gånger	Ja, mer än 10 gånger	Druckit totalt	Nej, inte druckit	Har aldrig druckit	Ej svar
Pojkar								
1997	5	2	0	0	7	4	86	2
1999	6	2	1	0	9	4	86	1
2001	3	1	0	0	5	2	92	1
Flickor								
1997	4	1	0	0	5	3	91	1
1999	3	1	0	0	5	3	91	1
2001	2	1	0	0	4	2	94	1

Tabell 79. Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckestillfälle för blanddrycker (bl a stark cider och s k alkoholisk). Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1999 och 2001.

	Pojkar		Flickor	
	1999	2001	1999	2001
Dricker ej	65	61	73	65
Dricker:				
Totalt	34		25	
1 gång i veckan eller oftare	4	6	1	3
Någon gång i månaden	6	7	4	7
Mera sällan	24	25	20	24
Ej svar	1	1	1	1
Kvantitet:				
Dricker ej	68	63	75	67
1 glas eller mindre	22	24	19	25
1 liten flaska	6	6	3	5
1 stor flaska	2	3	1	2
2-4 flaskor	1	2	1	0
5-7 flaskor	0	0	0	0
8 flaskor eller mer	0	0	-	0
Ej svar	1	1	1	1

Tabell 80. Konsumtionsindex för total årlig alkoholkonsumtion*. Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1977-1982 och 1987-2001.

År	0**	1	2	3	4	5	6	Ej relevant
Pojkar								
1977	36	46	7	3	2	2	2	2
1979	39	49	6	2	1	1	1	2
1981	48	44	3	1	1	0	1	2
1982	58	34	3	1	0	0	1	2
1987	57	37	3	1	1	0	0	2
1989	58	35	3	1	0	0	0	1
1991	51	41	4	1	1	1	0	1
1993	57	38	3	1	1	0	0	0
1995	59	36	2	1	1	1	0	1
1997	59	35	2	1	1	1	0	1
1999	51	39	4	1	1	1	0	4
2001	52	37	3	2	1	1	0	3
Flickor								
1977	43	45	5	2	1	1	1	2
1979	49	43	3	1	1	1	1	2
1981	61	35	1	0	0	0	0	2
1982	67	28	1	0	0	0	0	1
1987	75	22	1	0	0	-	0	2
1989	75	23	1	0	0	0	0	1
1991	69	27	2	0	0	0	0	1
1993	71	26	2	0	0	0	0	0
1995	70	26	2	0	1	0	0	1
1997	72	24	2	1	1	0	0	1
1999	65	29	2	1	0	0	0	2
2001	58	34	3	1	1	0	1	3

* Se avsnittet "Total årlig alkoholkonsumtion".

** Icke-konsument.

Tabell 81. ”Hur ofta händer det att du dricker alkohol motsvarande minst en halvflaska sprit eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor stark cider* eller fyra burkar starköl** eller sex burkar folköl vid samma tillfälle?” Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1972-1982 och 1987-2001.

År	Någon gång i veckan	Någon, ett par gånger i månaden	Några gånger per år	Mer sällan	Aldrig	Dricker ej	Ej svar
Pojkar							
1972	1	3	5	7	27	55	1
1974	1	4	4	6	28	55	1
1977	1	4	6	8	29	51	1
1979	1	4	8	9	30	46	1
1981	0	2	5	8	21	63	0
1982	1	2	4	5	21	67	1
1987	0	2	4	6	22	65	1
1989	1	2	4	6	21	66	0
1991	1	3	4	7	25	60	0
1993	1	3	5	7	22	62	0
1995	1	3	5	8	25	58	1
1997	1	3	5	7	29	55	1
1999	1	4	6	9	22	57	1
2001	1	1	7	7	24	59	1
Flickor							
1972	1	2	2	5	23	66	1
1974	0	2	2	4	28	63	0
1977	1	2	3	4	30	60	0
1979	1	3	3	7	28	58	1
1981	0	1	2	4	18	74	0
1982	0	1	2	3	18	75	1
1987	0	0	1	3	18	78	0
1989	0	1	1	3	16	78	0
1991	0	1	2	4	18	74	0
1993	0	1	3	4	17	74	1
1995	0	2	2	5	20	71	0
1997	0	1	2	3	23	69	0
1999	1	2	3	5	19	71	1
2001	1	2	4	6	22	65	0

* Alternativet "fyra stora flaskor stark cider" tillkom 1999.

** T o m 1977 års undersökning stod det "...5 burkar mellanöl...". Alternativet "4 burkar starköl" tillkom 1988.

Tabell 82. ”Hur ofta händer det att du känner dig berusad när du dricker alkohol?”
Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1972-1982 och 1987-2001.

År	Varje gång	Nästan varje gång	Någon gång ibland	Sällan	Aldrig	Dricker ej	Ej svar
Pojkar							
1972	2	3	6	9	24	54	2
1974	2	2	5	9	26	55	1
1977	1	3	8	11	27	50	1
1979	1	2	6	11	33	46	1
1981	0	1	3	8	24	63	0
1982	0	1	2	6	22	68	0
1987	0	0	3	6	25	65	1
1989	0	1	3	7	22	65	1
1991	0	1	3	9	27	60	0
1993	0	1	3	8	24	63	0
1995	0	1	3	9	29	57	1
1997	1	1	2	9	27	60	1
1999	0	1	4	9	27	59	1
2001	1	1	2	10	27	58	1
Flickor							
1972	1	2	4	7	20	66	0
1974	0	1	4	6	26	63	0
1977	1	3	4	7	25	60	0
1979	1	2	3	7	30	58	0
1981	0	0	2	4	18	75	1
1982	0	1	1	4	16	77	0
1987	0	0	1	3	15	81	1
1989	0	0	1	4	16	79	0
1991	0	1	1	4	19	74	0
1993	0	1	2	4	17	75	1
1995	0	1	3	5	20	71	1
1997	0	1	2	5	19	73	1
1999	0	1	2	5	21	71	1
2001	0	2	3	7	23	64	1

Tabell 83. Rökning. Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1971-2001.

År	Röker	Har slutat	Har bara provat	Har aldrig rökt	Ej svar
Pojkar					
1971	14
1974	10
1977	9
1979	6
1981	6
1983	2	4	45	48	..
1985	1	3	38	57	..
1987	3	3	42	50	1
1989	10	3	38	48	1
1991	4	4	44	48	0
1993	4	4	45	47	1
1995	4	4	40	50	1
1997	4	4	36	56	1
1999	3	3	33	61	-
2001	3	3	29	63	1
Flickor					
1971	16
1974	12
1977	11
1979	8
1981	5
1983	2	2	43	57	..
1985	1	1	26	72	..
1987	3	2	30	65	1
1989	8	2	28	62	0
1991	5	3	32	60	0
1993	5	3	32	60	1
1995	4	3	33	58	1
1997	3	3	29	64	1
1999	5	2	29	64	-
2001	5	2	27	66	0

Tabell 84. Snusvanor. Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1974-2001.*

År	Har aldrig snusat	Har bara prövat	Har slutat snusa	Snusar:	Ja, mindre än en dosa/vecka	Ja, en dosa/vecka	Ja, två eller fler dosor/vecka	Ej svar
Pojkar								
1974	63	.	21	15	1
1977	63	.	20	14	2
1979	66	.	21	12	1
1981	73	.	13	11	2
1983	75	.	15	2	3	1	1	1
1985	85	.	9	2	2	0	1	3
1987	82	.	12	3	2	1	0	2
1989	84	.	11	4	3	1	0	1
1991	66	29	2	2	1	0	1	1
1993	68	27	3	2	1	1	0	0
1995	68	26	2	2	1	0	1	1
1997	73	23	2	2	1	0	0	1
1999	75	22	1	1	0	0	0	-
2001	73	21	2	3	2	1	1	1
Flickor								
1974	93	.	2	2	1
1977	75	.	15	5	3
1979	85	.	9	3	2
1981	82	.	12	3	2
1983	96	.	2	1	1	0	0	2
1985	97	.	1	0	0	0	0	2
1987	97	.	1	0	-	-	-	2
1989	98	.	1	0	0	0	-	0
1991	9	8	0	0	0	0	-	0
1993	90	9	0	0	0	-	-	0
1995	90	9	1	0	0	-	0	0
1997	91	8	0	-	-	-	-	1
1999	92	8	1	0	-	-	-	-
2001	89	10	0	0	0	-	0	0

** Fr o m 1991 har ett nytt svarsalternativ "Nej, har bara prövat" införts.

Tabell 85. Andelen elever som använt narkotika, andelen som fortfarande använder narkotika samt andelen som använt narkotika under vårterminen. Årskurs 6. 1971-1982 och 1987-2001.

År	Använt narkotika	Använder fortfarande narkotika	Använt narkotika under vårterminen
Pojkar			
1971	1	0	.
1974	1	0	.
1977	1	0	.
1979	1	0	.
1981	0	0	.
1982	2	0	.
1987	1	-	0
1989	1	.	0
1991	1	.	1
1993	1	.	0
1995	2	.	1
1997	1	.	1
1999	1	.	0
2001	1	.	1
Flickor			
1971	2	1	.
1974	0	0	.
1977	1	0	.
1979	0	0	.
1981	0	0	.
1982	1	0	.
1987	0	-	-
1989	1	.	0
1991	1	.	0
1993	0	.	0
1995	1	.	1
1997	0	.	0
1999	1	.	0
2001	0	.	0

Tabell 86. Har du någon gång haft möjlighet att pröva narkotika? * samt "Vet du någon person som skulle kunna ge eller sälja narkotika till dig?" ** Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön, bland dem som ej använt narkotika.*** 1971-1982 och 1987-2001.

År	Haft möjlighet	Nej, vet ingen	Ja, tror det	Ja, vet säkert	Ej svar
Pojkar					
1971	7
1974	7
1977	5	89	7	1	3
1979	5	90	6	1	3
1981	5	89	7	2	2
1982	6	93	6	1	0
1987	3	97	2	1	0
1989	4	95	4	1	-
1991	3	94	4	2	0
1993	4	93	5	1	0
1995	7	90	7	2	1
1997	5	91	7	2	0
1999	5	90	8	2	0
2001	5	90	7	2	1
Flickor					
1971	7
1974	5
1977	4	89	7	1	3
1979	3	91	5	1	3
1981	3	91	5	1	3
1982	3	94	4	1	1
1987	2	98	2	1	0
1989	2	95	4	1	0
1991	2	95	4	1	0
1993	2	95	5	1	-
1995	3	92	6	2	0
1997	3	93	5	1	0
1999	3	93	5	1	0
2001	4	92	6	2	0

* T o m 1982: "Har du någon gång blivit erbjuden narkotika eller på annat sätt haft möjlighet att pröva det?"

** T o m 1982: "Vet du någon person som skulle kunna förse dig med narkotika?"

*** 1987: n=1 946 pojkar och 1 931 flickor. 1989: n=1 770 pojkar och 1 759 flickor. 1991: n=2 487 pojkar och 2 339 flickor. 1993: n=1 932 pojkar och 1 976 flickor. 1995: n=1 842 pojkar och 1 719 flickor. 1997: n=2 000 pojkar och 1 891 flickor. 1999: n=1863 pojkar och 1821 flickor. 2001: n=1 783 pojkar och 1739 flickor.

Tabell 87. ”Har du någon gång haft lust att pröva narkotika?” Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön, bland dem som ej använt narkotika.* 1971-1982 och 1987-2001.

År	Haft lust att pröva	Ej haft lust att pröva	Tveksam	Ej svar
Pojkar				
1971	1	94	4	1
1974	1	94	2	3
1977	2	94	2	3
1979	1	96	1	2
1981	1	94	2	2
1982	1	96	3	0
1987	1	97	1	0
1989	1	96	3	-
1991	1	96	3	0
1993	1	96	3	0
1995	1	93	6	1
1997	2	94	4	0
1999	2	93	5	-
2001	1	94	4	0
Flickor				
1971	1	93	1	1
1974	1	95	2	2
1977	1	94	2	2
1979	1	96	2	2
1981	1	95	2	2
1982	2	95	0	0
1987	1	98	1	0
1989	0	97	2	0
1991	1	96	3	0
1993	1	96	3	0
1995	2	94	4	0
1997	2	92	6	0
1999	1	92	7	-
2001	2	92	7	0

* Bastal: Se tabell 86

Tabell 88. Erfarenhet av sniffning. Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1971-1982.

År	Har aldrig sniffat	Slutat sniffa	Sniffar	Ej svar
Pojkar				
1971	91		9	0
1974	95	3	2	1
1977	97	1	1	1
1979	98	1	1	1
1981	98	0	1	1
1982	98	1	1	0
Flickor				
1971	95		5	0
1974	90	1	1	0
1977	99	1	1	0
1979	99	1	0	1
1981	99	1	0	0
1982	99	0	0	1

Tabell 89. ”Har du sniffat någon gång?” Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1983-2001.

År	Nej	Ja, en gång	Ja, flera gånger	Ej svar
Pojkar				
1983	96	3	0	..
1985	95	2	0	3
1987	96	3	0	1
1989	95	4	1	0
1991	96	2	1	1
1993	96	2	1	1
1995	93	3	2	2
1997	94	3	1	2
1999	94	3	1	1
2001	94	2	1	3
Flickor				
1983	97	2	1	..
1985	98	1	0	1
1987	98	1	0	1
1989	98	1	0	1
1991	98	1	0	0
1993	97	1	0	1
1995	97	2	1	1
1997	97	1	0	1
1999	97	1	1	1
2001	96	1	0	2

Tabell 90. Känner dina föräldrar till att du dricker alkohol? Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön bland dem som på denna fråga själva angett att de dricker alkohol.* 1979-1982 och 1987-2001.

År	Nej	Ja, men bara en liten del av konsumtionen	Ja, ungefär hälften av konsumtionen	Ja, nästan allt
Pojkar				
1979	23	14	5	58
1981	24	12	3	61
1982	23	14	3	60
1987	22	10	4	63
1989	34	9	2	51
1991	28	13	4	56
1993	33	13	3	51
1995	39	14	2	45
1997	38	13	2	47
1999	33	12	5	50
2001	33	11	4	47
Flickor				
1979	20	13	3	63
1981	22	10	1	67
1982	26	12	2	59
1987	18	6	4	71
1989	27	7	2	61
1991	30	10	1	58
1993	35	12	3	50
1995	40	16	3	41
1997	43	9	2	45
1999	39	9	3	49
2001	35	12	3	48

* 1987: n=558 pojkar och 293 flickor. 1989: n=464 pojkar och 261 flickor. 1991: n=438 pojkar och 332 flickor. 1993: n=555 pojkar och 341 flickor. 1995: n=593 pojkar och 362 flickor. 1997: n=593 pojkar och 357 flickor. 1999: n=637 pojkar och 397 flickor. 2001: n=571 pojkar och 429 flickor.

Tabell 91. Hur får du vanligen tag på folköl/starköl? Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön och alkoholsort*. 1987-2001.

År	Drick- er inte	Köper själv**	Från sys- kon	Från kom- pisar/ sys- kon	Från egna föräl- drar (med eller utan lov)	Från kom- pisars föräl- drar	Från annan vuxen som bjuder	Från annan vuxen som köpt	Resta- urang, pub eller likn.	Till- verkar själv	Hand- lar i ett grann- land	På annat sätt	Ej svar
Pojkar													
Folköl													
1987	70	2	2	3	19	1	5	1	1	0	.	3	3
1989	70	1	2	5	21	1	4	1	1	0	.	2	2
1991	64	2	3	5	26	1	5	1	1	1	.	3	1
1993	67	2	3	6	23	2	5	1	1	0	.	2	3
1995	64	2	2	8	21	2	5	2	0	-	.	4	1
1997	70	2	2	6	20	1	4	2	1	0	.	4	2
1999	67	2	3	6	20	1	3	1	1	0	.	3	1
2001	70	1	1	5	22	.	2	2	0	0	.	2	2
Starköl													
1987	81	0	2	3	11	1	3	1	1	0	.	1	2
1989	81	-	2	4	12	1	3	1	1	0	.	1	-
1991	78	-	2	3	15	1	4	1	1	0	.	2	1
1993	81	0	2	5	12	1	3	1	1	-	.	1	2
1995	79	0	3	6	11	1	5	2	1	0	.	2	1
1997	82	1	2	5	11	1	3	1	1	0	.	3	1
1999	80	0	2	5	11	1	2	1	0	0	0	2	-
2001	81	0	1	6	12	.	2	1	0	0	0	1	2
Flickor													
Folköl													
1987	86	0	1	1	9	0	1	0	0	0	.	2	2
1989	84	0	1	3	11	1	2	0	0	0	.	1	1
1991	81	0	2	5	14	1	2	0	1	0	.	2	0
1993	82	0	2	4	13	1	2	1	1	0	.	1	2
1995	80	1	2	5	12	1	3	1	1	0	.	3	1
1997	76	1	2	5	16	1	4	1	1	0	.	3	2
1999	82	0	1	5	12	1	2	0	0	0	.	2	1
2001	78	1	2	5	17	.	2	1	0	0	.	2	2
Starköl													
1987	93	0	1	1	4	0	1	0	0	0	.	0	1
1989	92	-	1	2	5	0	1	0	0	-	.	1	-
1991	90	-	1	3	6	1	2	0	1	0	.	1	0
1993	91	-	2	3	6	1	2	1	1	-	.	1	1
1995	90	0	1	3	6	1	1	1	0	0	.	1	0
1997	91	0	1	3	5	1	2	1	0	0	-	1	1
1999	91	0	1	3	5	1	1	0	0	-	0	1	-
2001	88	0	1	3	8	.	1	1	1	-	0	1	1

* Högst 3 svarsalternativ per alkoholsort fick markeras.

** För starköl: "Köper själv på systemet".

Tabell 92. Hur får du vanligen tag på vin/sprit? Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön och alkoholsort*. 1987-2001.

År	Drick- er inte	Köper själv**	Från sys- kon	Från kom- pisar/ sys- kon	Från egna föräl- drar (med eller utan lov)	Från kom- pisars föräl- drar	Från annan vuxen som bjuder	Från annan vuxen som köpt	Resta- urang, pub eller likn.	Till- verkar själv	Hand- lar i ett grann- land	På annat sätt	Ej svar
Pojkar													
Vin													
1987	68	0	1	3	22	2	4	0	0	0	.	2	3
1989	72	-	1	3	21	1	3	1	0	1	.	3	-
1991	69	0	2	2	26	1	3	0	1	0	.	2	1
1993	72	0	2	3	23	1	4	0	1	0	.	1	3
1995	70	-	2	3	20	1	3	1	1	0	.	3	1
1997	73	0	1	3	19	1	3	1	1	0	0	2	2
1999	75	0	1	3	19	1	2	0	0	0	0	3	1
2001	76	0	1	2	20	.	2	0	0	0	-	1	2
Sprit													
1987	77	0	2	4	13	2	4	1	0	0	.	1	3
1989	78	-	1	5	16	1	3	1	0	1	.	1	-
1991	74	0	2	4	19	1	4	1	1	0	.	2	0
1993	76	0	3	6	16	1	4	1	0	0	.	1	2
1995	76	0	2	7	14	2	4	2	1	0	.	2	1
1997	79	1	2	5	13	1	3	1	1	0	0	1	2
1999	79	0	2	6	12	1	3	1	0	1	0	2	1
2001	81	0	1	6	12	.	2	1	0	0	0	1	1
Flickor													
Vin													
1987	82	0	0	1	12	0	2	0	0	0	.	2	2
1989	82	-	1	2	14	1	2	0	0	-	.	2	-
1991	79	0	2	2	17	1	3	0	1	-	.	1	0
1993	80	-	1	2	17	1	2	0	1	0	.	1	2
1995	78	0	1	2	17	1	3	0	0	0	.	3	1
1997	82	0	1	2	14	1	2	0	0	0	0	2	1
1999	80	0	1	3	15	1	2	0	-	0	-	3	1
2001	76	-	1	3	20	.	2	1	1	0	0	2	2
Sprit													
1987	87	0	1	2	8	1	2	0	0	0	.	1	2
1989	87	-	1	3	9	1	2	0	0	0	.	1	1
1991	85	0	1	3	11	2	3	1	1	0	.	1	0
1993	85	-	2	4	10	1	2	1	0	-	.	1	2
1995	84	0	2	4	11	1	2	1	1	0	.	1	1
1997	86	0	2	3	10	1	2	1	0	0	-	1	1
1999	88	0	1	4	7	1	1	0	0	-	-	2	1
2001	84	0	1	6	11	.	2	1	0	-	0	1	1

* Högst 3 svarsalternativ per alkoholsort fick markeras.

Tabell 93. Hur får du vanligen tag på stark cider, alkoholisk, wine coolers eller andra blanddrycker? Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1999-2001.

	Pojkar		Flickor	
	1999	2001	1999	2001
Dricker inte	68	64	75	67
Köper själv på systemet	1	1	0	1
Syskon	3	2	2	2
kompisar/kompisars syskon	7	7	6	6
Egna föräldrar (med lov)	17	24	14	23
Egna föräldrar (utan lov)	3	3	4	3
Annan vuxen som bjuder	3	3	2	2
Annan vuxen som köper ur	1	1	0	1
Restaurang, pub eller liknande	1	1	1	1
Tillverkar själv	0	0	0	0
Handlar i ett grannland	0	0	0	0
Annat sätt	3	2	2	1
Ej svar	1	2	1	2

Tabell 94. Hur har du skaffat den hembrända spriten? Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön bland dem som druckit hemtillverkad sprit under de senaste 12 månaderna. 2001.*

	Pojkar		Flickor	
	1999	2001	1999	2001
Köpt direkt av tillverkare	13	10	9	4
Köpt av kompisar	7	12	9	5
Bjuden av kompisar	48	42	38	53
Från egna föräldrar (med lov)	16	16	15	17
Från egna föräldrar (utan lov)	13	11	25	19
Från annan vuxen som köpt åt mig	4	5	-	10
Från annan vuxen person som bjudit	4	1	12	5
Skaffat på annat sätt	17	3	4	3
Ej svar	4	19	2	3

* 1999: n=167 pojkar och 89 flickor. 2001: n=92 pojkar och 59 flickor.

Tabell 95. Har du haft någon undervisning om alkohol, narkotika och tobak det här läsåret? Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1979-1982 och 1987-2001.

År	Nej	Ja, någon enstaka timme	Ja, några timmar	Ja, ca 1-3 dagar	Ja, ca 1 vecka el mer	Totalt haft under- visning	Ej svar
Pojkar							
1979	18	27	28	16	9	81	1
1981	12	25	28	20	14	87	1
1982	12	22	28	24	13	87	1
1987	31	26	22	14	8	68	1
1989	31	27	24	13	4	69	0
1991	42	26	19	10	4	57	1
1993	31	29	24	10	5	68	1
1995	33	30	22	10	3	66	1
1997	33	29	21	10	5	66	1
1999	40	28	18	10	4	60	-
2001	46	24	16	8	5	52	2
Flickor							
1979	18	25	27	17	16	81	1
1981	11	23	26	22	18	88	1
1986	9	22	25	26	18	90	1
1987	28	26	21	25	8	71	1
1989	29	26	24	14	6	71	0
1991	37	29	19	12	4	62	1
1993	31	30	20	13	6	68	1
1995	32	29	21	11	6	67	1
1997	32	29	22	8	7	67	1
1999	37	29	20	11	4	64	-
2001	47	24	14	8	5	52	1

Tabell 96. Tycker du att du har fått för mycket eller för lite undervisning om alkohol, narkotika och tobak under det här läsåret? Årskurs 6. Procentuell fördelning efter kön. 1982 och 1987-2001.

År	Alldeles för mycket	Lite för mycket	Lagom	Lite för lite	Alldeles för lite	Ej svar
Pojkar						
1982	2	1	48	28	20	1
1987	2	1	43	26	26	2
1989	2	1	42	26	26	2
1991	2	1	37	26	32	3
1993	2	1	43	27	24	2
1995	2	1	43	24	28	2
1997	3	1	47	23	23	2
1999	3	2	44	24	26	2
2001	3	2	41	21	29	4
Flickor						
1982	0	1	50	32	16	1
1987	1	1	42	32	22	3
1989	1	1	42	30	25	1
1991	1	0	37	30	28	3
1993	1	1	44	30	23	2
1995	1	1	41	28	27	2
1997	1	1	48	25	23	2
1999	0	1	43	29	24	3
2001	1	1	38	25	31	4

Tabell 97. Sambandet mellan skolk och alkoholkonsumtion, rökning, sniffning samt lust att prova narkotika. Andelen elever i årskurs 6 som uppgett respektive beteende, efter kön. 2001.

	Pojkar		Flickor	
	Aldrig skolkat n=1532	Skolkat någon gång n=269	Aldrig skolkat n=1485	Skolkat någon gång n=260
Alkoholkonsument	39	79	33	70
Varit berusad någon gång	8	36	6	31
Druckit "hembränt" de senaste 12 månaderna	3	15	2	13
Röker	1	13	2	19
Har sniffat någon gång	2	10	1	8
Haft lust att prova narkotika	1	7	1	7